

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Rostrup, Egill.

To danske gaadefulde Skuespil fra det XVII
Aarhundrede.

København : G. E. C. Gad, 1918

191 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

56-123-8⁰

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 56 8⁰

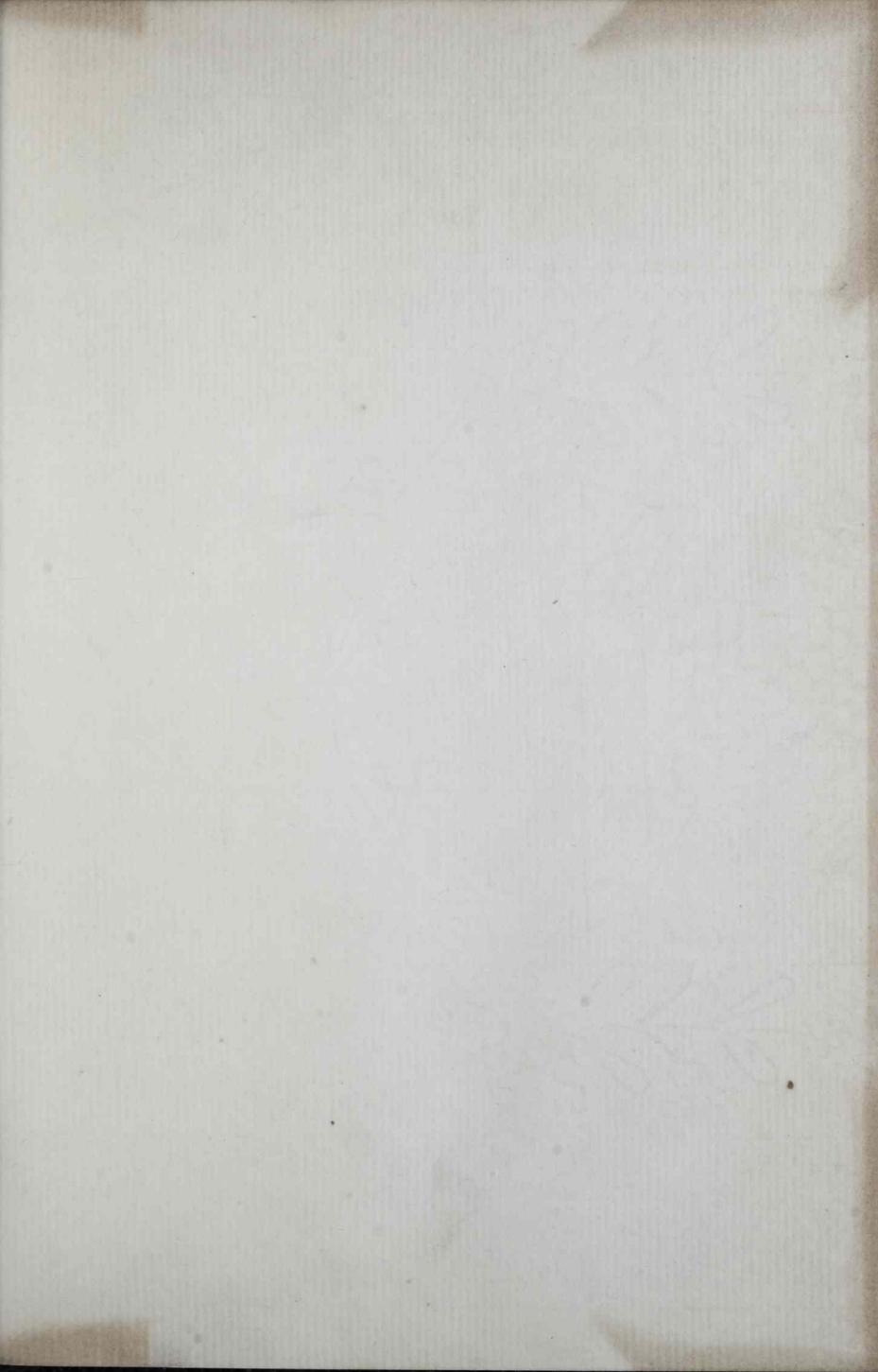
115608009098

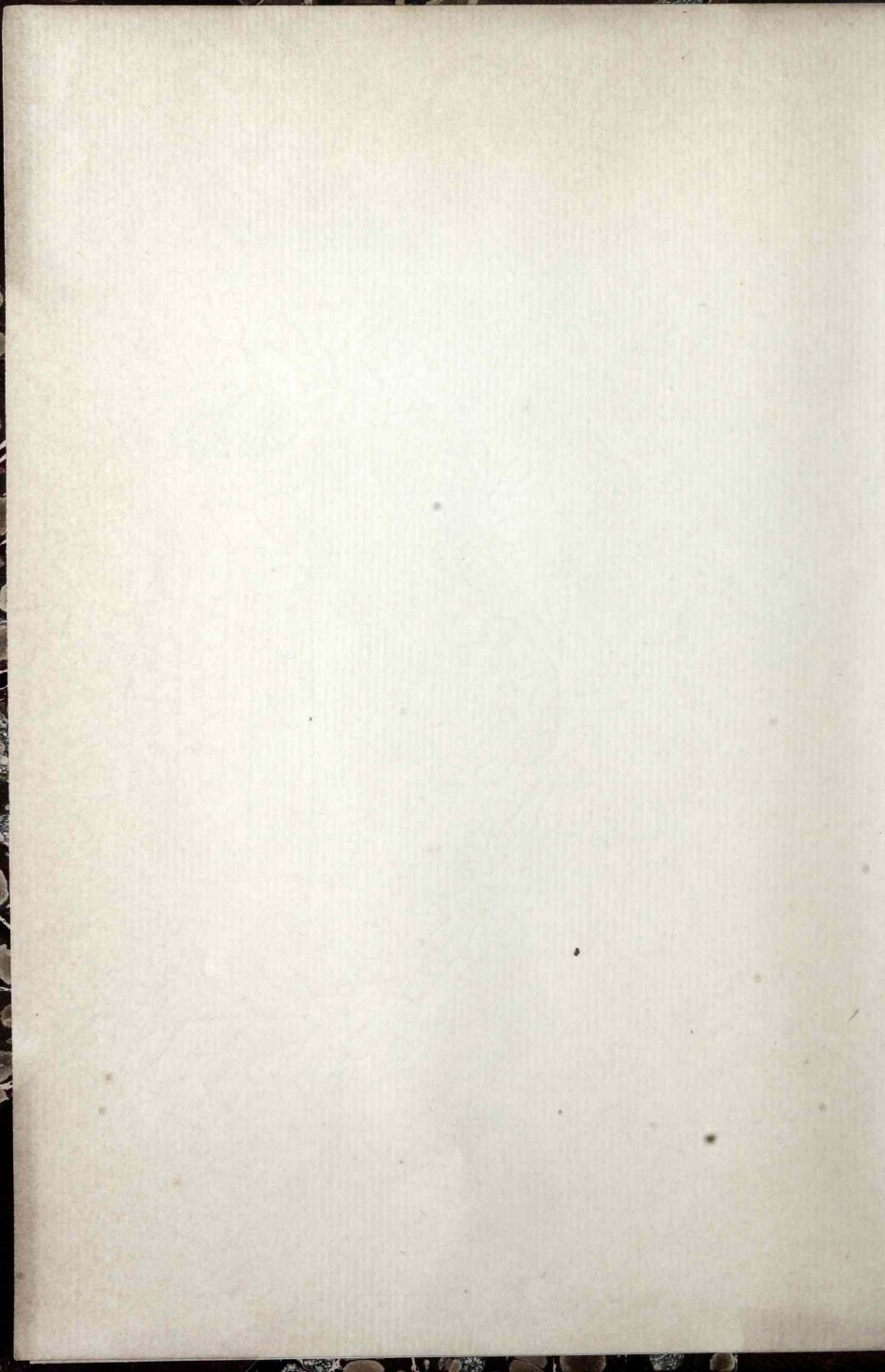
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130023573831

Egill Rosttrup

To danske
Gaadefulde Skuespil

fra

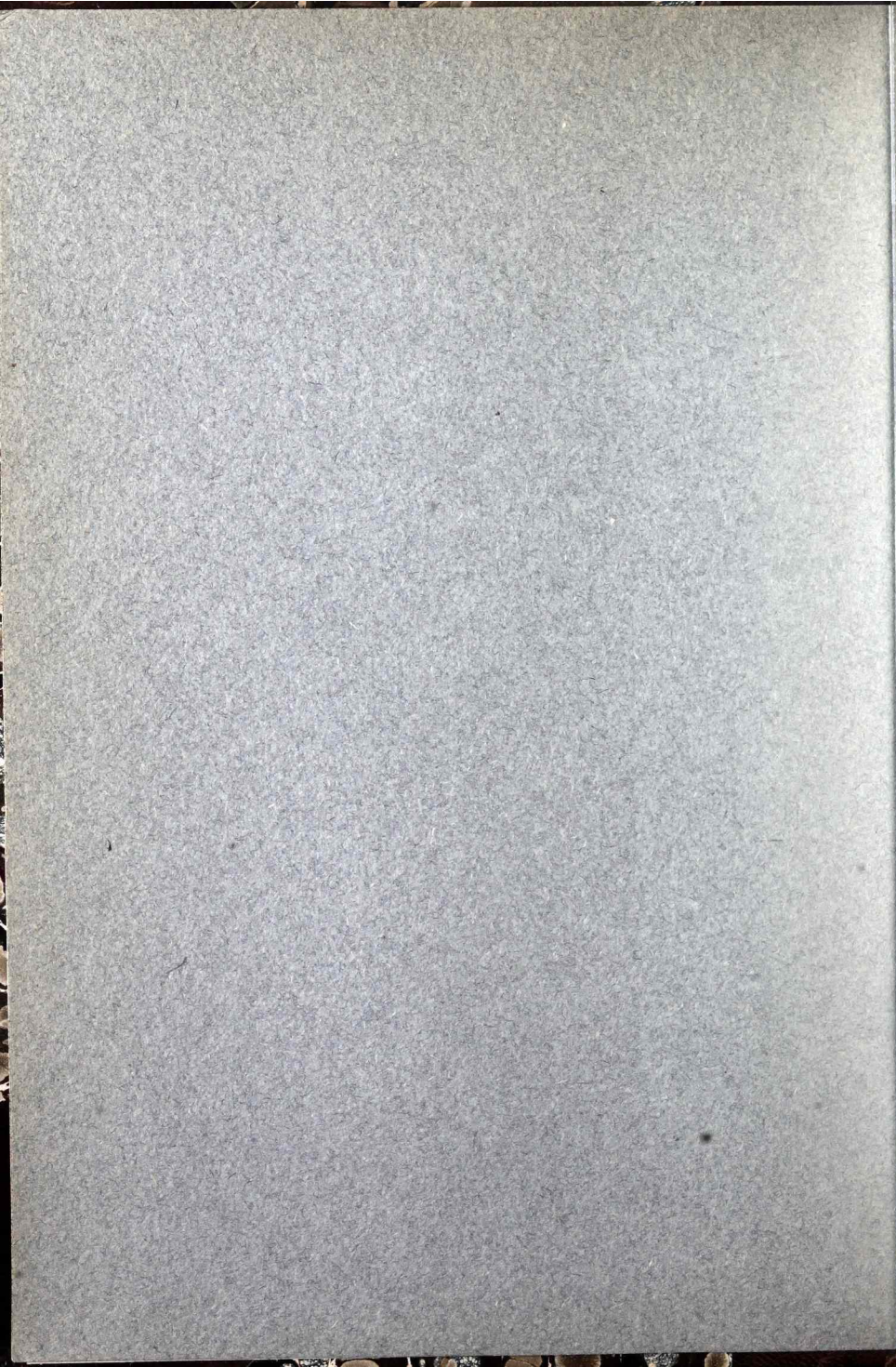
Det XVII Aarhundrede

1918 84105

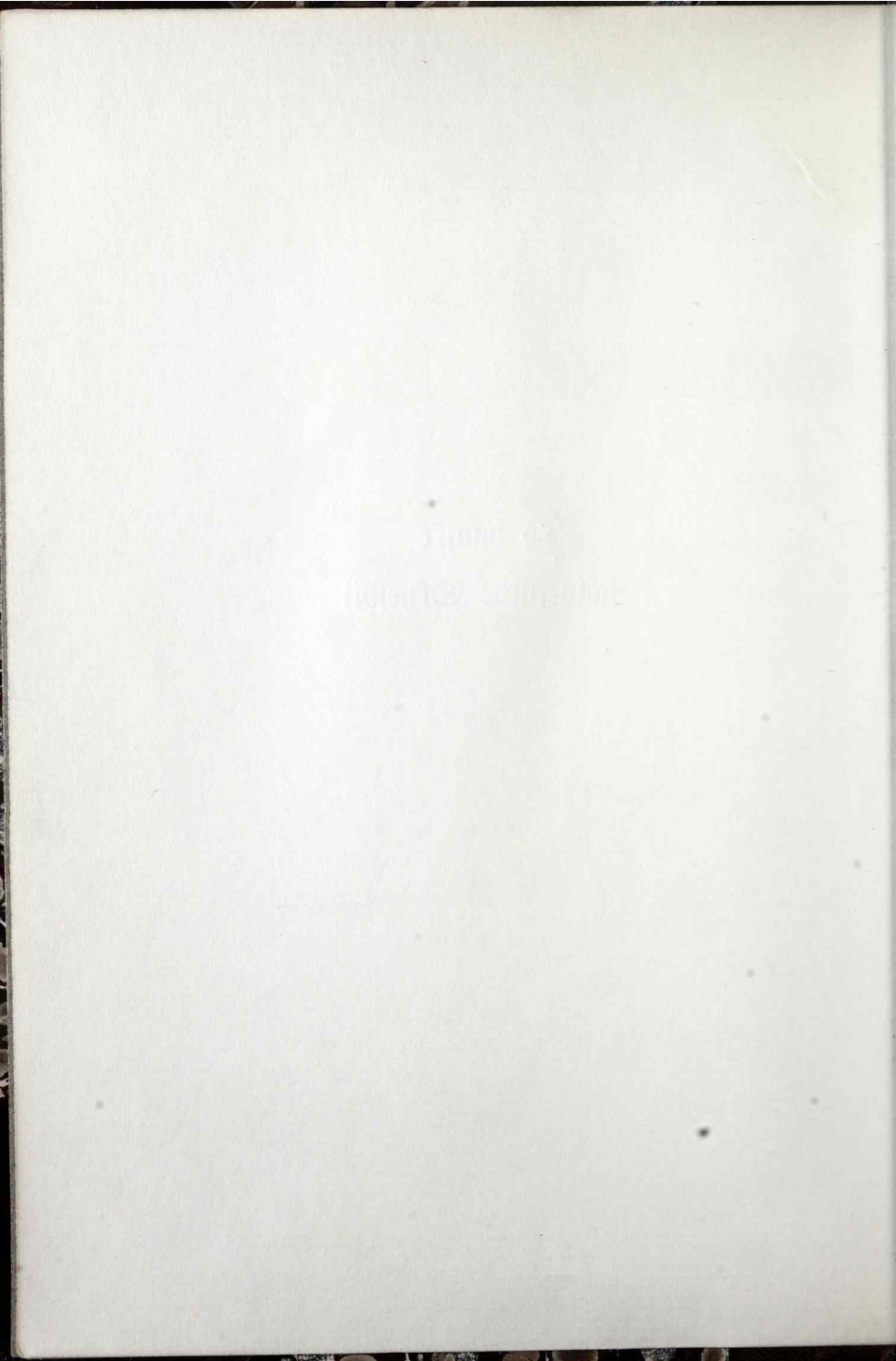
G. E. C. Gads Forlag · København

H. H. Thieles Bogtrykkeri

1918

To danske
Gaadefulde Skuespil

Egill Røstrup

To danske Gaadefulde Skuespil

fra

Det XVII Aarhundrede

Udgivet med Understøttelse af Carlsbergfondet

G. E. C. Gads Forlag · København

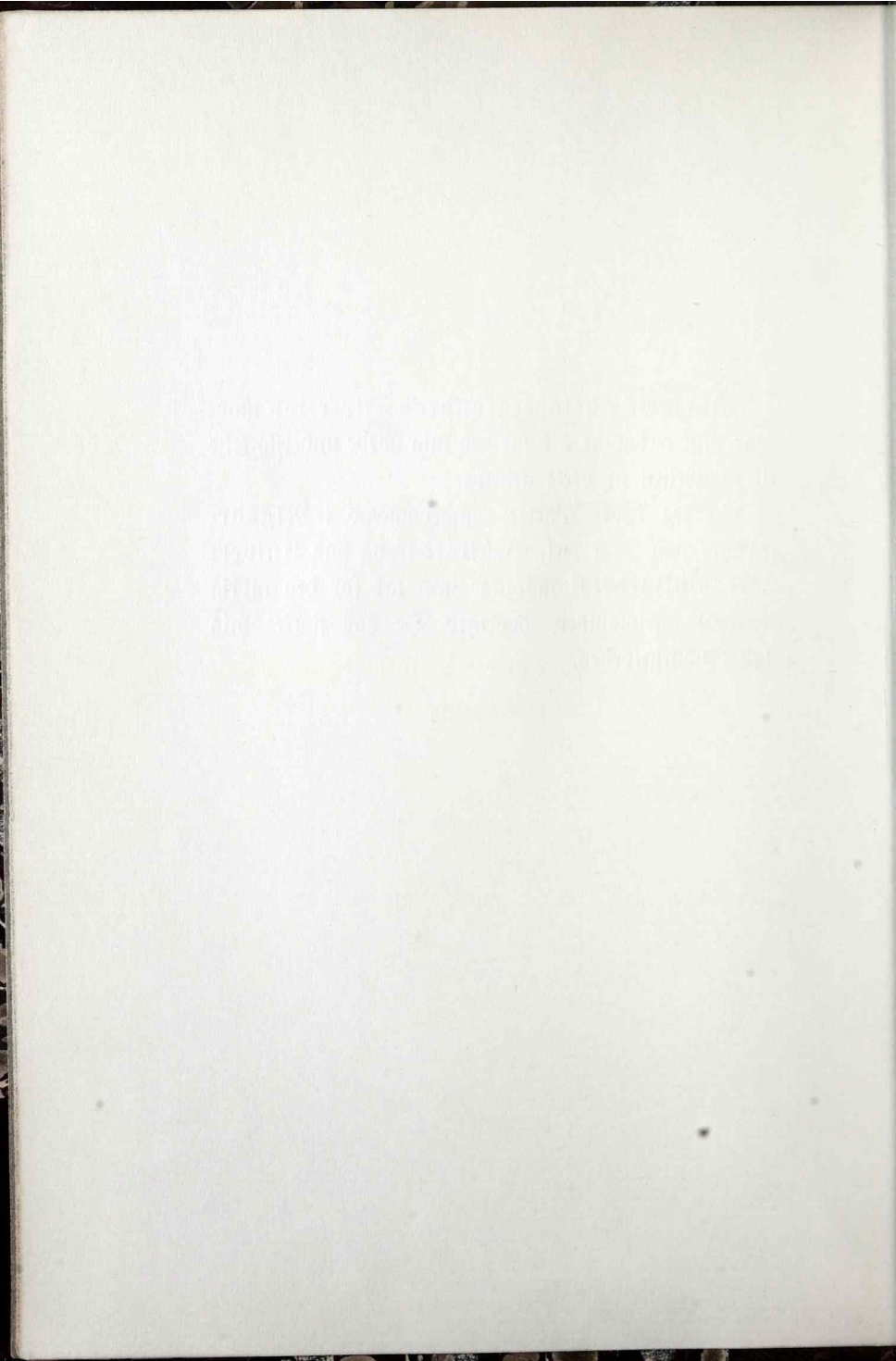
H. H. Thieles Bogtrykkeri

1918

Jeg beder Carlsbergfondet's Direction modtage min ærbødige tak for den mig ydede understøttelse til udgivelsen af dette arbejde.

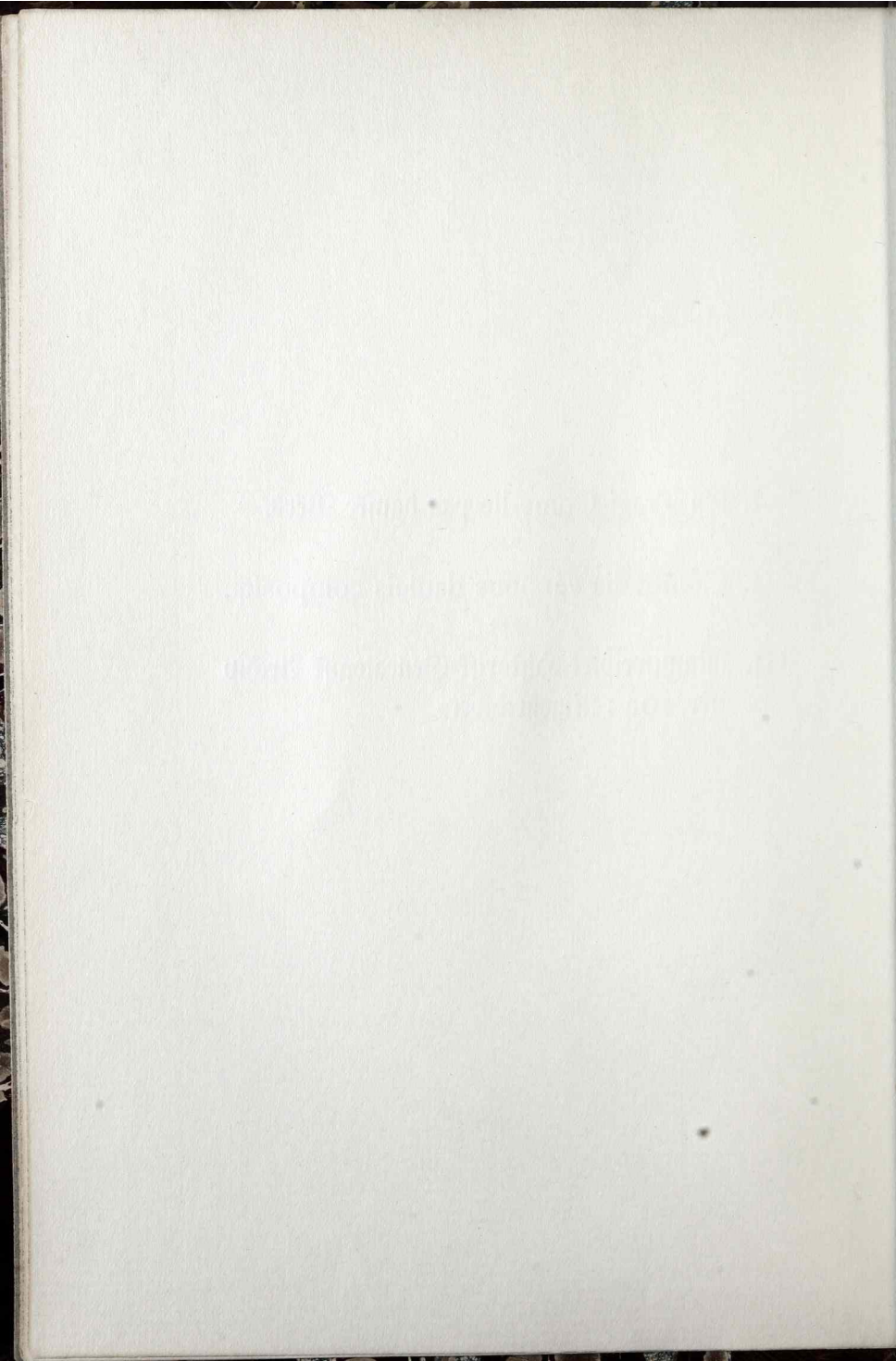
Og jeg beder d'herrer embedsmænd i Rigsarchivet, paa Det kgl. Bibliothek og paa Universitetsbibliotheket modtage min tak for den aldrig trættede hjælpsomhed, hvormed De har støttet mig under udarbejdelsen.

I. En Tragi-Comedie paa danske Vers.

II. Comoedia versibus danicis composita.

III. Manuscriptet Historisk-Genealogisk Archiv
Nr. 10a i Rigsarchivet.

EN TRAGI-COMEDIE
PAA DANSKE VERS

THE BRAGI-CHRONICLE
AND
THE DANISH VIKES

Danmarks dramatiske litteratur i tiden før Holberg er, som bekendt, alt andet end righoldig, og af en forholdsvis ensartet karakter. Ser man bort fra de lærde skolars moraliserende og komiske repertoire, der jo som regel er oversættelser, bliver der næppe væsentlig andet tilbage end et reformeret helgenskuespil fra Sct. Bendt i Ringsted, Jacob Schandrup's »curieuse« grovkornetheder, og Mogens Skeel's satire: Grevens og Friherrens Comedie.

Saa meget mere overraskende virker det da, naar der pludselig frem fra archivernes mørke dukker et stort drama, skrevet ca. 35 aar før Holberg's virksomhed og tilhørende en genre, som ellers overhovedet ikke findes repræsenteret i vor dramatiske litteratur, — en fem-acts Tragi-Comedie paa ikke mindre end 1914 danske verslinier¹⁾, og det forekommer paa forhaand yderst mærkeligt, at ingen af vor sprog-, historie-, eller litteraturforskere lader til at have set det, uagtet det har været kendt — og katalogiseret paa et let tilgængeligt sted — i næsten 170 aar. For mænd som P. T. Wandal, R. Nyerup, og N. M. Petersen synes det at være fuldkommen ukendt. En medvirkende aarsag til denne mystiske taushed turde muligvis søges deri, at det kunde forekomme vanskeligt at bestemme stykkets plads i litteraturhistorien; thi tragi-comedien bærer hverken forfatternavn eller titel.

Manuscriptet, som nu findes i Rigsarchivet [Historisk-Genealogisk Archiv Nr. 10 a], er tydeligvis en copi efter en ældre original, taget omkring midten af det XVIIIde aarhundrede og skrevet med en ganske almindelig og

¹⁾ Jeg skylder Hr. Professor, Dr. phil. Knud Fabricius megen tak, fordi han først henledte min opmærksomhed paa manuscriptet.

kalligraphisk-charakterløs afskriverhaand. Papiret, der udgør 60 tæt beskrevne foliosider i eet læg, er graaligt, grovt, hollandsk; vandmærket viser det amsterdamske byvaaben.

Sprogformen viser uimodsigeligt hen til det foregaaende aarhundrede, og da nærmest til dettes første halvdel, til Christian den IV's tid. Dog kan man ikke undgaa at bemærke, at dette aarhundredes orthographiske ejendommeligheder er stærkest udtalte i den første halvpart af afskriften, hvilket aabenbart hidrører fra, at afskriveren, der, som det siden skal ses, var en alt andet end intelligent mand, efterhaanden er blevet træt af at forsøge paa at copiere nøjagtigt, og mere og mere falder tilbage til at benytte sin egen retskrivning. Han har i det hele taget sjusket bravt; ord, bogstaver og et sted en hel verslinie har han glemt, orthographien er overordentlig vaklende, paa det første par sider optræder saaledes for eksempel ordet Skov som Skoug, Schou, Schow, Schoug og Schouff, anvendelsen af ch og ck er helt igennem ganske usikker, o. s. v., o. s. v. Han har heller ikke kunnet læse det manuscript, han copierede, ordentligt; afskriften vrimler af aabenbare misforstaaelser, som naar (pag. 47) SCHOT OG FRANCK — d. v. s. Skotlænder og Franskmand — er blevet til det fuldkommen meningsløse SEBT OG FRANTZ; navnet FENICIO staves haardnakket JENIVO, ALTENIO gengives som ALCENO, o. s. fr.. Han anvender ogsaa fra først til sidst, i strid med manuscriptets hele øvrige karakter, formen og i stedet for det XVIIde aarhundredes oc¹).

Versene, de ca. 1900 [»falske«] alexandrinere, er gennemgaaende letflydende, rimene — paa enkelte undertagelser nær, som meget vel kunde stamme fra afskriveren — gode og utvungne, og sproget staar til tider paa højde med det bedste, vi har af litteraire frembringelser fra den tid. Een sproglig ejendommelighed, som sikkert

¹) cfr. N. M. Petersen: Bidr. til den d. Litt. Hist. III. 2den Udg. Kbh. 1868. pp. 266 og 394.

hidrører fra originalen, maa særligt bemærkes: mange ordsammensætninger og ordforbindelser, som vi plejer at skrive som eet ord, adskiller forfatteren i deres enkelte bestanddele og skriver dem som 2, 3 eller flere ord, f. ex.: blýe færdig, til fredtz, ofuer Mand, for öger, end nu, for bister [forbitret], huor for, Om heng, Her Komst, Ertz for gietten, u for schamed, Af Schieds Kyss, o. s. v.. Det er den samme ejendommelighed, som Birket Smith har gjort opmærksom paa hos Leonora Christina¹⁾.

Skuespillet har, som allerede bemærket, i vor afskrift ingen titel. Den første side bærer kun overskriften:

TRAGI-COMEDIE,

personlisten:

PERSONERNE.

EDVARDUS. KONGE i Engeland.	RUDOLF. Grefue af BRISTOL.
DIONISIA. PRINCESE [i] Engeland.	ROSAURA. Rudolphs Datter og
CELINDE. PRINCESSENS Jomfrue.	Graf Hendrichs Kieriste.
HENDRICH. En engelsk Grefue.	MAURICTZIUS. Deris Søn.
OCTAVIO. En Grefue af Oxfort.	LISAURA. Deris Datter.
FABIO. Kongens CAPITAIN ofuer	GRIMALDO og BELARDO.
LIUGUARDEN.	Graf Hendrichs Tienere.
KLENARDO. SECRETARIUS.	CAREL. CAP. ofuer RUDOLPH:
ALCENO. KAMMER JUNKER og	LI[U]GU:
En Jagt Mester.	JENIVO og FEBANDRE. Soldatter.
	En Bischof.

samt begyndelsen — overskriften og de 8 første verslinier — af første act.

Det første spørgsmaal, der frembød sig efter gennemlæsningen af skuespillet, var naturligvis forfatterens navn og nationalitet. Selve begrebet Tragi-Comedie gjorde i forbindelse med den særdeles internationale personliste og dramaets hele karakter indtryk af noget ikke-dansk, og det blev paa forhaand sandsynligt, at dette arbejde, som jo forøvrigt næsten al vor dramatiske litteratur før

¹⁾ Jammers Mindet. 3die Udg. Kbh. 1885. p. XXVII.

Holberg, ikke var et originalt digterværk, men en bearbejdelse, maaske en slet og ret oversættelse, efter en fremmed original. Men da opgaven: at gaa paa jagt imellem Europa's tusinder af engelske, franske, italienske, spanske, o. s. v., tragicomedier efter originalen til et skuespil, hvis titel man ikke kender, forekom mig næsten uløselig, maatte jeg søge at skaffe mig et fast udgangspunct for den videre undersøgelse.

Et saadant findes i personlisten. Medens nemlig alle de øvrige personligheders navne saare vel kunde tænkes i skuespil af vidt forskellig nationalitet, peger navnet paa stykkets unge helt, MAURICZIUS, umiskendeligt mod Holland, en retning som yderligere understreges derved, at captainen over kongens livgarde hedder CAREL.

Hollands dramatiske litteratur staar i det XVIIde aarhundrede i et skrigende modsætningsforhold til den samtidige danske. Den er nemlig ganske overvældende frodig og omfatter hundreder af baade originale og oversatte skuespil af snart sagt alle mulige arter, blandt hvilke netop tragicomedien, det spændende folkedrama — het blijendent treurspel — indtager den mest fremragende plads; og efter nogen tids søgen stødte jeg da ogsaa her paa et skuespil, som bærer titelen: »De beklæglijcke dwang«. Da nu helten i vor Tragi-Comedie ikke mindre end 4 gange¹⁾ i løbet af den forholdsvis korte tredie act udtrykker sin smærte over det rædselsfulde hværv, der er blevet ham paalagt, med ordene: »Beklagelige Tuang!«, var der en vis sandsynlighed for, at vi her stod overfor den savnede titel paa Tragi-Comedien.

Det hollandske skuespil er skrevet af en mand, som hed Isaac Vos, og udgivet første gang i Amsterdam i aaret 1648. Men det er nu en sjældenhed, og det findes ikke paa noget af vore offentlige bibliotheker. Derimod fandtes der til alt held hos W. J. A. Jonckbloet²⁾ en be-

¹⁾ MS. pp. 32, 33, 34, 36.

²⁾ Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde in de zeventiende Eeuw. Groningen 1881—82. Tweede deel. p. 392.

mærkning om, at Isaac Vos's treurspel var en bearbejdelse af et af Lope de Vega's skuespil, — og derefter var det en forholdsvis let sag at constatere, at vor navnløse og forfatterløse Tragi-Comedie er en bearbejdelse af Isaac Vos's bearbejdelse af et af Lope de Vega's berømteste stykker, den ægte Comedia de capa y espada: »La fuerza lastimosa«, og at den følgelig efter al sandsynlighed har baaret titelen: »Den beklagelige Tvang«.

Vi skal nu se lidt nærmere paa de tre forskellige stadier, som dette skuespil har maattet gennemløbe, før det naaede til den danske afskriver i midten af det XVIIIde aarhundrede.

a. LA FUERZA LASTIMOSA.

LOPE FELIX DE VEGA CARPIO (1562—1635), Spaniens store dramatiske geni, Shakespeare's samtidige og sikkert den eneste i verden, der kan gøre krav paa at være hans ligemand, har skrevet »La fuerza lastimosa« i den første halvdel af sit stærkt bevægede liv, og det blev, som allerede sagt, et af hans berømteste arbejder. Det findes optaget paa den liste over hans 219 første comedias, som er trykt i førsteudgaven af hans: »El Peregrino en su patria«, Sevilla 1604, 4to. Det har endnu ingen »figura del donayre«, og maa altsaa være skrevet før 1602, da digteren begyndte at indføre saadanne i sine comedier. Det har endvidere en kvindelig hovedfigur, som optræder i mandsdragt, og det maa altsaa være skrevet før aaret 1596, da denne art af forkældninger, som det store spanske publicum satte særlig pris paa, blev forbudt¹⁾.

Trykt blev »La fuerza lastimosa« først i aaret 1609, da det fremkom i »Segunda Parte de las Comedias de »Lope de Vega Carpio, que contiene otras doze, cuyos »nombres van en la hoja segunda. Dirigidas à Doña Casilda de Gauna Varona, mujer de D. Alonso Vellez de

¹⁾ H. A. Rennert: The life of Lope de Vega. Glasgow 1904. p. 128 ff.

»Guevara, Alcalde major de la ciudad de Burgos. En »Madrid, por Alonso Martin.«, 4to¹⁾), og det er senere udgivet paa originalsproget i 3 forskellige publicationer, af hvilke den sidste — som jeg har benyttet — er det store standardværk »Obras de Lope de Vega, publicadas por la Real Academia Española«. Tomo XIV. Madrid 1913. pag. 1—46²⁾).

Selve emnet til stykket fandt Lope de Vega i den berømte gammelspanske romanza om grev Alarcos, som forøvrigt ogsaa har maattet afgive stoffet til GUILLÉN DE CASTRO's comedia »El Conde Alarcos«, og til MIRA DE MESCUA's comedia, som bærer samme titel. I denne romanza berettes os, hvorledes prinsesse Solisa — da hendes elsker, grev Alarcos, har brudt sit ægteskabsløfte og giftet sig med en anden kvinde — overtaler sin fader, kongen, til at befale greven at dræbe sin hustru, med hvem han allerede har tre børn; og hvorledes greven bliver indelukket sammen med sin hustru og som ægte spansk adelsmand, der sætter lydighed mod kongens bud over alt andet, meddeler hende kongens befaling og kvæler hende. Men efter faa dages forløb dør derpaa baade greven, prinsessen og kongen, og alle tre maa de nu træde frem for Herrens domstol og staa til regnskab for deres forbrydelse.

Dette tragiske stof greb Lope de Vega; men han formede det ikke til en tragedie, men til en romantisk comedia i tre acter, idet han omdigtede historien saaledes, at alt kunde ende i herlighed og glæde.

¹⁾ Andre udgaver af dette bind er: Madrid 1610, 1618; Valladolid 1609, 1611; Pamplona 1609; Barcelona 1611, 1630; Bruselas 1611; Antwerpen 1611; Lisboa 1612.

²⁾ De to andre er: Comedias nuevas de los mas celebres autores. Amsterdam 1726. Parte II, og Comedias Escogidas de Lope de Vega, ed. J. E. Hartzenbusch. III. [Biblioteca de Autores Españoles Tomo XLI]. Madrid. 1857. Der findes ogsaa et ms. (copi) i Hertugen af Orsuna's samling i Bibliotheca Nacional i Madrid. Cat. B. N. Nr. 1339; cfr. Rennert. a. o. pp. 178, 422, 425 ff, og 509.

For at forstaa dette maa man erindre, hvorledes dramaets vilkaar var i slutningen af det XVIde aarhundrede. Renaissancetidens begejstring over de nysopdagede oldtidsskatte medførte omfattende og vidtgaaende forsøg paa at forny den dramatiske digtning ved saavidt muligt at copiere oldtidens skuespil. Derfor er Renaissancedramaet i alle Europa's humanistiske lande saa uendelig ensartet og saa uendelig kedsommeligt. Thi skæbnen vilde det jo saaledes, at det ikke var de store græske tragikere, man fik fat paa, men epigonen SENECA, og overalt rejstes der nu et rigoristisk krav om, at al dramatisk digtning skulde efterligne Seneca's (og Plautus' og Terentius') ydre former, samtidigt med, at det rædselsfulde aesthetiske misfoster, som man kaldte de aristoteliske enheder — Aristoteles, der var en begavet mand, har selvfølgelig aldrig fremsat dem som krav —, blev den tvungne norm for ethvert skuespil, som kunde gøre fordring paa nogen betydning.

Kun to steder strandede forsøget paa at føre det pseudo-klassiske skuespil til sejr. I England opstod geniet SHAKESPEARE og i Spanien geniet LOPE DE VEGA, som bægge bevidst og energisk nægtede at tage spændetrøjen paa. Derfor kunde den dramatiske poesi i disse to lande hæve sig til højder, som ikke hos noget andet folk i den nyere tid.

Men det gik ikke af uden kamp. Lope de Vega laa i uafbrudt krig med sin tids antikiserende smagsdommere. Det var ham — som Shakespeare — umuligt at lade sig lænke af tarvelige kunstfærdigheder som »enhederne« og »reglerne«. Giganter som disse to kunde ikke indlade sig paa at stige ned til det niveau, hvor de selvglade middelmaadigheder, der fulgte dem i det næste aarhundrede, boltrede sig, — folk som Shadwell og Mason, Moratino og Huerta, — folk, som med salvelse declamerede om de ene saliggørende »regler«, — folk, som nøjagtigt vidste, hvordan succès'en skulde vindes, og som aldrig vandt den.

Lope de Vega havde — som Shakespeare — et eneste maal med sine mange skuespil: at interessere, overraske, bevæge, — kort sagt, at fængsle sit publicum. Han fabrikerede i al beskedenhed theaterrepertoire. Han gik sine egne — d. v. s. den dramatiske digtnings egne — veje. Og saasom han var et geni, havde han raad til saa stolte udtalelser som f. ex. den i et brev, dateret Toledo 14de August 1604¹⁾, hvor han siger:

»Si allá murmuran de ellas algunos que piensan que »las escribo por opinion, desengañeles V. md. y digales »que por dinero«, — d. v. s.: »Hvis der er nogen, der »tror, at jeg skriver mine komedier for at vinde ære og »berømmelse, saa bring dem ud af den vildfarelse og sig »dem, at jeg skriver for at tjene penge«.

Derfor blev »La fuerza lastimosa« ikke efter tidens mode en stiv og kedelig Renaissance-tragedie, men et spillevende og livfuldt romantisk skuespil, et overordentlig virkningsfuldt scenisk arbejde, som da ogsaa i cirka 200 aar kunde glæde sig ved en uhyre publicums-succès, — den eneste form for succès, som Lope de Vega anerkendte.

Personlisten ser saaledes ud:

El Rey de Irlanda.	El conde de Barcelona.
La infanta DIONISIA.	ISABELA, mujer del conde Enrique.
CELINDA, dama de la infanta.	DON JUAN, niño, su hijo.
El conde ENRIQUE.	Otros dos niños.
El duque OTAVIO.	HORTENSIO } criados del conde
El marqués FABIO.	BELARDO } Enrique.
CLENARDO, secretario del Rey.	El capitán CARLOS, español.
POLIBIO } criados del duque	FENICIO } soldados españoles.
TEREO } Otavio.	LUCINDO }
Dos villanos.	Músicos.
Dos pescadores.	Damas. — Soldados.

Man vil se, at den paa væsentlige puncter er ret forskellig fra personlisten i vort danske manuskript; særligt vil man bemærke, at en del af navnene er ændrede, og

¹⁾ Rennert. o. c. p. 153. note 2.

at der er adskilligt flere optrædende personer i den spanske original.

Handlingen i stykket forløber paa følgende maade:

ACT I. Scene 1. Prinsesse DIONISIA, kongen af Irland's datter, møder, mens hun er paa jagt i skoven, den spanske grev ENRIQUE, som opholder sig ved faderens hof, og som i lidenskabelige ord erklærer hende sin kærlighed. Hun gengælder den og lover at modtage greven i sit soveværelse samme aften. Dette hører hertug OTAVIO, som forgæves har bejlet til prinsessen, og han beslutter nu at komme grev Enrique i forkøbet.

Scene 2. KONGEN, som er træt af jagten, kommer gaaende med to BØNDER, hvem han sender bort for at samle jagtfølget til hjemfart. Otavio kommer til og overtaler kongen til strax at lade grev Enrique fængsle; grunden dertil vil han dog ikke aabenbare før næste morgen.

Scene 3. Hos grev Enrique. Dennes tjenere, BELARDO og HORTENSIO, taler om den dejlige prinsesse og de chancer, deres herre muligt kunde have hos hende. Greven kommer hjem, ganske ude af sig selv af glæde og forventning, og giver allerede ordre angaaende den festdragt, han vil bære paa sit natlige æventyr, da han pludselig hentes til kongen, som vil tale med ham. Han følger strax sendebudet, CLENARDO, men faar dog lejlighed til at befale tjenerne, at de, bevæbnede, skal vente ham under slottets terrasse.

Scene 4. Prinsessens værelse. Den lykkelige og forventningsfulde Dionisia betror sig til sin »dama« CELINDA, som skal lukke greven ind og holde vagt.

Scene 5. En sal paa slottet. Kongen befaler marquis FABIO at fængsle grev Enrique. Denne kommer, kongen vender ham ryggen og gaar, og der udspinder sig nu en brillant scene mellem de to adelsmænd, i hvilken de overbyder hinanden i elegance og sjælsadel. Fabio følger Enrique til fængslet.

Scene 6. Udenfor slottet. Belardo og Hortensio har holdt vagt det meste af natten. Henimod daggry sænkes en rebstige fra prinsessens vindue, og ned stiger en mand, som skjuler sit ansigt i sin kappe. De to tjenere, som tror, at det er deres herre, ønsker ham hjærteligt til lykke. Det er imidlertid hertug Otavio, som, rasende over at træffe folk, prygl dem bort med den flade klinge, for derpaa i en jublende sonnet at udtrykke sin glæde over sin vellykkede plan: han har tilbragt natten hos prinsessen, som i mørket har troet, at han var grev Enrique. Han har nu hævnnet sig!

Scene 7. Kongens værelse. Han har strax ved daggry modtaget et brev fra Otavio, som meddeler ham grunden til, at han har bedt ham forvare Enrique, nemlig den, at han vidste, at nogle banditer havde planlagt at myrde denne i nattens løb. Otavio selv er strax rejst ud til sine godser. Enrique hentes, frigives, og bliver som tegn paa kongens naade udnævnt til admiral. Da han er blevet alene, nærmer hans to tjenere sig forsigtigt og spørger, hvorfor han dog om natten var saa vred paa dem, da han kom ned ad rebstigen. Hans uro stiger, da prinsessen kommer til og jublende vil falde ham om halsen, idet hun hilser ham som sin mand. Enrique siger nu sandheden, at han har tilbragt hele natten i fængsel. Dionisia bliver ude af sig selv af harme over, at han vil fornægte nattens æventyr, og gaar fortvivlet sin vej. Enrique, som nu aner sagens rette sammenhæng, giver sine folk ordre til øjeblikkelig at gøre alting rede til at rejse hjem til Spanien.

ACT II. Scene 1. I slottets have, 6 aar senere¹⁾. Prinsesse Dionisia er nedsunken i dyb melancholi. Kongen søger forgæves at opmuntre hende ved at lade en sanger foredrage den gamle romanza om Olympa, der blev for-

¹⁾ Lope de Vega, som skrev meget hurtigt, har uro i chronologien. Paa forskellige steder angives det forløbne tidsrum som 4, 8 og 6 aar. Det sidste viser sig i 3die act at være meningen.

ladt af hertug Bireno¹⁾. Hun gribes af en rasende for-
tvivlelse, som hverken Kongen eller Clenardo begriber
aarsagen til; men Celinda betror sig hviskende til denne
sidste, og meddeler ham samtidigt, at grev Enrique strax,
da han kom hjem til Spanien, har giftet sig, og at han
netop nu er vendt tilbage til Irland med hustru og tre
børn. I dette øjeblik melder Fabio, at greven med familie
ønsker at gøre sin opvartning.

Scene 2. Enrique, hans hustru ISABELA og hans søn,
DON JUAN, kommer og modtages hjærteligt af kongen.
Dionisia forsøger at beherske sig, men formaar det ikke.
I et anfald af det vildeste raseri jager hun de besøgende
bort og bliver alene med sin dybt bekymrede fader. Og
nu siger hun ham sandheden. Dog ikke mundtligt. Hun
skriver sin ulykkes historie paa et stykke papir, som hun
rækker ham, idet hun flygter. Kongen bliver naturligvis
ikke mindre rasende, og sender marquis Fabio bort for
at hente Enrique.

Scene 3. Da denne strax efter indfinder sig, fortæller
kongen ham, at han netop har modtaget et brev fra
kongen af Albanien²⁾, hvori denne spørger ham til raads
i følgende sag: En ung albanesiske adelsmand har forført
kongens datter og derpaa ægtet en anden kvinde. Kongen
tør for sin datters skyld ikke dræbe forførelsen og kan
ejheller, da denne jo har indgaaet et uopløseligt ægte-
skab, tvinge ham til at ægte prinsessen. Hvad skal han
gøre? Grev Enrique foreslaar da, at den skyldige skal
tvinges til at dræbe sin hustru og gifte sig med den for-

¹⁾ Ariost: Orlando fur., canto X, st. XXV. — Juan Pérez de Mon-
talván, Lope de Vega's gode ven og første biograph (f. 1602), skrev
en comedia, som senere opførtes meget, bl. a. i Tyskland, under tite-
len: »Der flüchtige vireus und die gedreue olimpia»; se: J. A. Worp:
Geschiedenis van het Drama en van het Tooneel in Nederland.
Groningen 1904—08. Vol. II. p. 54. anm. 13. Det blev bl. a. opført
i København af den v. Quoten'ske bande 13de Decbr. 1747 og
4de Januar 1748; Th. Overskou: Theaterhist. II. Kbh. 1856. p. 64.

²⁾ Det vil her sige Skotland; E. Baret: Oeuvres dram. de Lope de
Vega. Paris 1869—74. Vol. I. p. 165. note 2.

førte kongedatter. Saa viser kongen ham Dionisia's brev! Forgæves sværger den rædselslagne Enrique, at han er uskyldig; han har selv udtalt sin dom, og kongen overdrager marquis Fabio at paase, at den bliver udført.

Scene 4 og 5. Et værelse i grev Enrique's hus. Grevinde Isabela modtager jublende sin mand, da denne kommer med Fabio, og nu hæver stykkets hovedscene sig til en poetisk højde, hvis skønhed kun kan sammenlignes med Alkestis' afskedsscener hos Euripides¹). Enrique fortæller sin hustru, hvad kongen har befaleet, og hun underkaster sig »la fuerza lastimosa« med den sublimeste heroisme, idet hun kun forlanger nogle faa øjeblikke til at tage afsked med sine børn. I en vidunderlig skøn og enkel scene sker dette. Men da Enrique derefter skal til at kvæle hende — den almindelige spanske henrettelsesmaade —, svigter hans styrke ham, og efter Fabio's raad sætter de hende da i en baad, som er læk, og overgiver hende til havets bølger.

Scene 6. Paa slottet. Dionisia er oprørt i sit inderste over Isabela's skæbne og retter heftige bebrejdelser mod sin fader, og dernæst — da Enrique kommer og beretter, at Isabela er dræbt —, mod ham. Dog indvilliger hun for sin æres skyld i at ægte ham.

Scene 7. Ved havets bred. Hertug Otavio, hans TJENERE og TO FISKERE finder den halvt druknede Isabela i baaden og frelser hende i land. Han siger hende, hvem han er, og da ingen af dem tør vise sig ved hoffet, bliver det aftalt, at hun foreløbig, hemmeligt og ukendt, skal blive boende paa hans slot. Hvem hun er, faar han ikke at vide.

ACT III. Scene 1. Paa kongens slot. Pint af samvittighedsnag er Enrique falden i en lang og haard sygdom. Dionisia's følelser for ham har imidlertid ganske skiftet karakter, men hendes fader er ubønhørlig; greven skal reparere hendes ære ved at ægte hende. Da kom-

¹) Baret. o. c. p. 173. note 1.

mer han, skælvende af feber, ind, — foran sig ser han uafbrudt sin døde hustru —, og han gentager gang paa gang under de dyreste eder, at han aldrig har staaet i forhold til prinsessen. Kongen beslutter sig nu til at dræbe ham, — da Fabio kommer til og beretter, at Isabela's fader, GREVEN AF BARCELONA, er landet med en hær for at hævn sin datters død. Kongen sender strax bud til hertug Otavio, for at denne som hærens fører skal forsvare landet.

Scene 2. Paa Otavio's slot. Isabela betror Otavio sin hemmelighed: at hun er Enrique's hustru, hvem alle tror død, — og han hende til gengæld sin: at det er ham, der har tilbragt den skæbnesvangre nat hos prinsessen. Han giver hende oven i købet den ring, som Dionisia skænkede ham hin nat, og befaler sin tjener POLIBIO at følge Isabela til havnen for at finde et skib, med hvilket hun kan rejse til Barcelona, til sine børn. Med dyb gensidig agtelse tager Otavio og Isabela afsked med hinanden. Men Polibio hvisker afsides: »Før vi kommer til havnen, er hun min!« — Fabio bringer Otavio kongens bud, og de begiver sig til hove.

Scene 3. I den spanske lejr. Greven af Barcelona holder revue over sine tropper og afstaar commandoen til sin dattersøn, den med rustning og feltherrestav udstyrede 5-aarige (!) Don Juan, som holder en smuk og opflammende tale til hæren og lader sig hylde af denne, siddende paa sin morfars arm.

Scene 4. Paa kongens slot. Kongen, der indser, at han maa bukke under for Spanien's magt — »frygten kendte aldrig vejen til Toledo!« —, beslutter sig til at udlevere »forbryderen« Enrique til greven af Barcelona's hævn. Clenardo drager afsted med den lænkede Enrique. Otavio kommer rejsende og modtager hværvet som hærfører; da han ser Dionisia, flammer hans kærlighed op paany, og prinsessen viser sig ingenlunde ufølsom.

Scene 5. Ved havets bred. Isabela kommer i mandsdragt. Polibio har i et værtshus forsøgt at tage hende

med vold; men vinen har dysset ham i søvn. Hun har da bemægtiget sig hans klæder og er flygtet. Nu bliver hun fanget af TO SPANSKE SOLDATER, som tror, at hun er en spion, og forhørt af — sin søn, den ungdommelige feltherre. Hun tør dog ikke give sig til kende, men han, som hører, at »spionen« er spanier, og som finder, at »han« i mærkelig grad ligner hans afdøde moder, gør ham til captain i sin egen livgarde.

Scene 6. I den spanske lejr. Clenardo afleverer den lænkede Enrique. Greven af Barcelona har mest lyst til at dræbe ham, men den lille feltherre, Don Juan, beder knælende for sin faders liv, og grev Enrique overgives til foreløbig bevogtning af den nysudnævnte captain (Isabela). Han kender hende ikke, men hun betror ham hertug Otavio's hemmelighed og beder ham flygte. Dette vil han dog absolut ikke indlade sig paa, — livet er ham intet, nu da Isabela er død.

Scene 7. Greven af Barcelona har nu sluttet fred med kongen, og de indfinder sig bægge — sammen med baade Dionisia, Otavio, Don Juan og alle stykkets øvrige personer — for at holde forhør over grev Enrique. Da afslører captainen (Isabela) Otavio; det er ham, der har forårsaget alle ulykkerne. Som uangribeligt bevis fremlægger hun Dionisia's ring, den, hun hin nat skænkede sin elsker. Han bekender og erklærer sig rede til at ægte prinsessen, hvad hverken hun eller hendes fader nu har noget at indvende imod. Og derefter afslører han Isabela og erklærer, som sandt er, at det er ham, der har frelst hende fra den visse død. Enrique og Isabela falder i hinandens arme. Da høres raab og støj; det er soldaterne, som har fanget en kvinde. Og nu slutter stykket med en virkelig ustyrlig, lavkomisk

Scene 8: »Kvinden«, som nu føres lænket ind, viser sig at være — banditen Polibio, som har set sig nødsaget til at optræde i Isabela's klæder, da hun jo har bemægtiget sig hans, og som besvarer hendes truende og harmfulde første spørgsmaal: »Kender Du mig igen?« —

med et: »Ja, Dit bæst, det er jo Dig, der har stjaalet mine klæ'er!» — Alt ender nu til det allerbredeste publicums tilfredshed; kongen gifter Fabio med Celinda (ingen af dem har nogen sinde yttet noget som helst ønske i den retning), og Otavio ægter Dionisia. Da erklærer denne pludselig, at hun, som følge af hin nats æventyr, har født en lille pige til verden, og kongen erklærer strax, at hun, der altsaa nu er fem aar, skal ægte den jævndrende lille Don Juan, som saa skal arve hele kongeriget (!). Med rette kan Enrique slutte stykket med de ord: »Nu er den beklagelige Tvang forbi!»

»La fuerza lastimosa« er, som man vil have set, en romantisk folkekomedie, hvis virkninger er beregnet paa et naivt og folkeligt publicum. Sidste act er gennemgaaende skrækkelig, men ved siden af umulige — men scenisk virkningsfulde — ting, som f. ex. den lille dreng, der optræder som hærfører, rummer stykket — særligt anden act — scener af den allerstørste skønhed, som er den store digters geni fuldt ud værdige.

Det har da ogsaa kunnet glæde sig ved en overordentlig popularitet, og det ikke blot i sit hjemland. Over hele Europa opførte spanske skuespillerbander det til de brede lags udelte tilfredshed, ja, allerede i begyndelsen af det XVIIde aarhundrede blev det endog af moriskere og spanske slaver spillet i Serail i Constantinopel¹⁾. Og det er adskillige gange blevet oversat til fremmede sprog.

1645 udgav G. Ph. Harsdörffer i Nürnberg, i femte del af sine »Gesprechspiele«, en bearbejdelse under titelen: Die Redkunst, ein Freudenspiel. Prinsessen hedder her Wortigund, greven Walthemar, hans hustru Sittraut, og hans medbejler Kargkram²⁾.

¹⁾ Cervantes: La gran Sultana, Jornada III; E. Günthner: Studien zu Lope de Vega; Programm des Königl. Gymn. in Rottweil zum Schlüsse des Schuljahrs 1894—95. p. 42.

²⁾ J. Bolte: Das Danziger Theater; Theatergeschichtliche Forschungen XII. 1895. p. 111.

1658 opførte Zittauer-rectoren Christ. Kleimann i sin skole: Der kläglliche Bezwang¹⁾, vistnok oversat af G. Grefflinger²⁾.

ca. 1660 opførte den Kaspar Stieler'ske bande ved hertug Gustav Adolph's hof i Güstrow: Der kläglliche Bezwang in welcher [sc. Action] grosse Tyranney geboten wirdt, durch List aber verhindert³⁾.

Udtogsvis er det oversat til tysk i: F. J. Bertuch's Magazin der spanischen und portugiesischen Litteratur, Bd. III, Dessau und Leipzig 1782: Der schmerzliche Zwang. Schauspiel aus dem Spanischen des Lope de Vega, von Herrn B. v. S.

Paa fransk er der to oversættelser: 1° Chefs-d'œuvre du théâtre espagnol. Lope de Vega. Paris, Ladvocat 1822. Tome II: La fuerza lastimosa, Amour et honneur (oversat af J. Esménard). — 2° Eug. Baret: Oeuvres dramatiques de Lope de Vega. Paris, Didier 1869—74. Tome I: Amour et honneur.

Og endelig er der en italiensk oversættelse: P. Monti: Teatro scelto di Pietro Calderon della Barca con opere teatrali di altri illustri poeti castigliani Milano 1855. Vol. III: La violenza pietosa⁴⁾.

Men det var dog først den hollandske bearbejdelse, der rigtig gjorde »La fuerza lastimosa« berømt i Europa.

b. DE BEKLAEGLIJCKE DWANG.

Da Lope de Vega, efter at have skrevet 7—800 skuespil⁵⁾, den 27de August 1634 lukkede sine gamle øjne og fulgtes til graven af hele sit beundrende og sørgende fædreland, havde Seneca næsten sejret. Den dybe spalt-

¹⁾ Günthner: o. c. p. 49 ff.

²⁾ Bolte: o. c. p. 110.

³⁾ W. Creizenach: Die Schauspiele der englischen Komödianten. Kürschner's Nationallitt. Th. 23. p. XXIX.

⁴⁾ Günthner: o. c. pp. 12, 13, 15, 21.

⁵⁾ Om antallet se: E. Gigas: Lope de Vega. Udvalgte Skuespil. Bd. I. Kbh. 1917. p. 7—9.

ning mellem den folkelig-romantiske succès og det fornemt-regelbundne drama, som kendetegner det XVIIde aarhundrede, var i færd med at fuldbyrdes over hele Europa. Allerede mens Lope de Vega endnu levede, betragtedes hans »litteraire« dødsfjende, den affecterte og unaturlige LUIS DE GÓNGORA, som en fremragende digter, og hans retning blev snart den toneangivende. I Frankrig kæmpede ALEXANDRE HARDY, uden at eje geniets gave, længe imod; men ogsaa her øvede folk som Góngora og den smagløse italiener GIAMBATTISTA MARINI deres indflydelse, og poesien blev construeret og regelbunden. Og snart efter sejrede CORNEILLE og RACINE afgørende, i spændetrøjen. Baade Shakespeare's og Lope de Vega's mester-værker blev, endog i deres egne lande og længe inden aarhundredets udgang, »forbedrede« til ukendelighed efter de quasi-klassiske mønstre. Seneca havde sejret, og under hans fane opstod ingen, som blot tilnærmelsesvis kunde maale sig med de faldne giganter.

Men han sejrede kun i den ene ende af samfundet.

Ud over hele Europa fløj en hærs-kare af omrejsende spanske og engelske »comoedianter«, som førte deres nationale skuespil med sig, og de brød sig fejl om »reglerne«. Overalt havde de en umaadelig succès; det store publicums hjerter bankede dem i møde; thi de bød paa noget langt mere rigt og sundt og levende, end skuespil med strængere kunstform og ringere handling formaaede.

Det spanske skuespils betydning for hele det øvrige Europa blev ganske dominerende. Og de fornemme »litteraire« digtere forsmaaede ingenlunde at plyndre dets rige skatkamre. Næsten alle skuespil af Boisrobert, Th. Corneille, Mayret, Montfleury, d'Ouille og Scarron er tagne derfra, og Rotrou, Sainte Marthe, Quinault, La Brosse, Lambert, Montauban, Tristan l'Hermite og Le Sage har hver for sig en meget betydelig conto hos »les rimeurs delà les Pyrénées«.

I Holland var, som allerede sagt, det XVIIde aarhundrede en overordentlig frodig tid for den dramatiske litte-

ratur. Den hjemlige production var righoldig, og oversættelser og bearbejdelser florerede i massevis. Medens vi her i Danmark endnu levede paa tarvelige skolekomedier og endnu uslære »hoffähige« opera-balletter paa tysk og italiensk, spilledes i Nederlandene — bortset fra de nationale forfatters værker — skuespil af Sophokles, Euripides, Seneca, Plautus, Terentius, Corneille, Garnier, Molière, Quinault, Racine, Rotrou, Calderón, Lope de Vega (16 forskellige værker!), Aretino, Tasso, Marlowe og Shakespeare, for blot at nævne nogle af de største navne.

Den første, der indførte Lope de Vega paa den hollandske scene, var skuespilleren ISAAC [Izak] Vos. Man ved for øvrigt lidet om ham. Han var med i personalet, da den første amsterdamske »Schouwburg« blev indviet den 3die Januar 1638, og han optraadte der i alt fald fra foråret 1642 til Juni maaned 1651. Han var væsentligst komiker, og oppebar efter tidens forhold en ret betydelig gage, nemlig indtil 3 floriner pr. aften¹⁾.

Samtidigt virkede han ogsaa som forfatter og som bearbejder af fremmede skuespil, og man kan constatere, at han i denne retning havde meget held med sig. Thi den bogtrykker, som forsynede theatret med placater, havde ogsaa ret til i selve theaterbygningen at falbyde de opførte stykker; man kan altsaa af udgaverne slutte sig til, hvor længe et skuespil holdt sig paa brædderne²⁾.

Isaac Vos's bidrag til Nederlandene's dramatiske litteratur heløber sig til følgende syv arbejder:

1. De Klucht [farcen] van de Looime Lammert; original. Udgaver: 1642 (3 forsk.), 54, 61, 86, 1731 og 1 uden aarstal³⁾. Han omarbejdede det siden og

¹⁾ E. F. Kossmann: Nieuwe Bijdragen tot de Geschiedenis van het Nederlandsche Tooneel in de 17^e en 18^e Eeuw. s'Gravenhage 1915. p. 96.

²⁾ Worp: o. c. II. p. 81.

³⁾ id. ib. I. 345.

kaldte den nye farce: De Klucht van de Moffin; den opnaaede udgaverne: 1650, 57, 62, 81, 1744 og uden aar.

2. De Klucht van de Moff; original. Udgaver: 1644, 49, 63, 69 og 76¹⁾.
3. Et »Spel van Sinne« [allegori]: Jemant en Niemand; en fortræffelig²⁾ bearbejdelse af et tysk stykke: Comodia von Jemand und Niemand, som findes i den bekendte samling: Englische Comoedien und Tragœdien, 1620, og som atter er en bearbejdelse af et engelsk skuespil: Nobody and Somebody. Udgaver: 1645, 53, 63, 70, 99, 1706, 07 og 29³⁾.
4. De gedwongen Vriendt; bearbejdelse af Lope de Vega's comedia: Amigo por fuerza. Udgaver: 1646, 49, 78, 1704 og 43⁴⁾.
5. DE BEKLAEGLIJCKE DWANG; bearbejdelse af Lope de Vega's comedia: La fuerza lastimosa. Udgaver: 1648, 56, 61, 68, 69, 77, 94, 1700⁵⁾, 1707 (2 forsk.), 29, 40, 64, 80⁶⁾.
6. De Singende-Klucht van Peckelharing in de Kist; bearbejdelse af en tysk sang-farce, som ogsaa findes i: Engl. Com. und Trag., 1620, og som atter hviler paa en engelsk: The singing Simpkin. Udgaver: 1648, 49, 50, 81, 99, 1701, 05, 08 og uden aar⁷⁾.

¹⁾ Worp: o. c. I. p. 345.

²⁾ G. Kalf: Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. V. Groningen 1910. p. 183.

³⁾ Worp: o. c. I. p. 412.

⁴⁾ id. ib. II. p. 54.

⁵⁾ Günthner, o. c. p. 49 f., siger: Das Jahr des 7. Druckes ist nicht bekannt; den udgave, jeg har benyttet (i D. K. Bibl. i Berlin), bærer titelbladet: De Beklaeglyke Dwang. Blyendent Treurspel. In Nederduytse Rijmen gestelt, Door Izak Vos. Vertoont op de Amsterdamse Schouburg. Den Sevenden Druk. t'Amsterdam. By de Weduwe van Gijsbert de Groot. Boekverkoopster, op de Nieuwen Dijk, in den groote Bybel, 1700.

⁶⁾ Aarstallene er noget forskellige hos Günthner, l. c., Jonckbloet o. c. pp. 392, 450, og Worp o. c. II. p. 246.

⁷⁾ Worp: o. c. II. p. 5 f.

7. De Klucht van Robbert Leverworst; vistnok bearbejdelse af en engelsk farce. Udgaver: 1650 (2 forsk.), 61, 99, 1725 og 29¹⁾.

Man vil af denne oversigt let se, at det er et alt andet end fornemt selskab, »La fuerza lastimosa« er kommet i. Det er den rene Mester-Jakel-komedie. Lope de Vega's folkelige egenskaber maatte i Holland naturnødvendigt føre ham lige i armene paa Peckelharing og Robbert Leverworst. Isaac Vos har øjensynligt ikke været nogen »litterair« digter; han var en ganske gemen succèsfabrikant, og hans publicum var af den folkeligste art. Men han forstod sit publicum, og han serverede dem de retter, de kunde goutere. 60 udgaver og sikkert et utal af opførelser af de 7 skuespil var hans løn. Penge fik han vist ikke mange af. Han døde i alle tilfælde midt i al sin succès i løbet af saisonen 1651/52; og hans eftermæle lyder i al sin tristhed i et samtidigt digt²⁾:

»— deze iemant storf als niemant in het huis van Arremoë«. —

Isaac Vos kunde ikke spansk. Men der boede i Amsterdam en mand, JACOBUS BAROCES — vistnok en portugisisk jøde —, som gik under navnet »De taalwijze Barokus«, og som hjalp de dramatiske forfattere³⁾. Han oversatte »La fuerza lastimosa« paa prosa, og derefter blev det »berijmd« af Isaac Vos⁴⁾.

Det fik en meget haard behandling. Det var ikke det værste, at Lope de Vega's dansende lette vers blev til tungt henskridende trimetre, eller at den oprindelige og naturlige leddeling i 3 »jornadas« maatte vige for det XVIIde aarhundredes obligatoriske 5 acter. Men hans bearbejdelse kom til at udvise alle tidsalderens slette egenskaber, uden at eje en eneste af dens værdifulde. Vi skal se lidt paa hans arbejde:

¹⁾ Worp: o. c. I. p. 446.

²⁾ Kossmann: o. c. p. 96.

³⁾ Kalf: o. c. V. p. 73 f; Worp: o. c. I. p. 395.

⁴⁾ Han siger det selv i fortalen til stykket, bl. A. 2 vso.

Personlisten passede ham ikke. Kongen af Irland — han vidste jo, at der er ingen konge i Irland — blev til Eduardo, Koning van Engellant. Enrique blev til Henrijk, engelscher Graef, og hertug Otavio til Graef van Exfort [sic]. Greven af Barcelona blev greve af Bristol, hans datter Isabela omdøbtes til Rosaura, og hendes søn Don Juan til Mauritius. De to andre børn blev til en datter, Lizaura. Hortensio og Lucindo kaldtes for Grimaldo og Tebandro, de to bønder blev slaet sammen til kongens jægermester, Polibio, Tereo, og de to fiskere forsvandt sporløst, mens han paa den anden side indførte to splinternye personer: ALTENIO, EDELMAN VAN DE KONING, og en BISSCHOP, — Gud alene ved, hvorfor. De har ingen som helst betydning for stykkets økonomi.

Mens man paa den ene side ikke kan nægte Isaac Vos, at hans vers er forholdsvis ganske letløbende, lader det sig paa den anden heller ikke overse, at hans sprog er af en overordentlig »folkelig« karakter; det er den plebeiske borgers daglige tale. Desto snurrigere virker det derfor, naar den nu og da bliver spækket med brokker af Góngorisme og Marinisme. Bedst som stykkets personer afhandler deres mellemværender i kraftige og yderst usnerpede vendinger, mobiliserer forfatteren hele tidsalderens mythologiske og historiske arsenal: Endymion, Hippokrene, Pegasus — (som giver anledning til et par saftigheder om dyrets hestepærer!) — Adonis, Furierne og Uridice [sic] kappes med Caesar, Pompeius, Hannibal, Attila, Candaules og Attelant [sic] om at hæve dictionen op i en højere sphære, uden at det dog i mindste maade kan siges at lykkes for dem, saa lidt som for »de gordiaansche knoop« og »de slang van Epidaura«. Men forfatteren faar constateret, at han ønsker at være paa højde med sin tids litteraire mode-dannelse. Og det er hensigten.

Bearbejdelsen følger som oftest Lope de Vega ret nøje — de taalwijse Barokus' prosa-oversættelse maa have været aldeles fortrinlig —, men Isaac Vos har baade strøget og digtet til.

Strygningerne er oftest ganske fornuftige. Man forstaar saaledes let, at den lange ypperlige scene mellem de to ægte spanske adelsmænd (La fuerza lastimosa act I, scene 5), som overgaar hinanden i indre og ydre adel, ikke har været noget for det amsterdamske publicum, og en stor del af strygningerne borttager kun overflødige optrin og repliker. Mindst begriber man, at han har udeladt det burleske slutningsoptrin.

Men hans tildigtninger er saa forfærdelige, at de ganske ødelægger hele meningen i stykket. Det kan endda tilgives, at han har gjort de to tjenere — særlig Grimaldo [Hortensio], som han vel forøvrigt selv skulde spille —, til et par clowner i »Peckelharing«-stil og lagt dem i munden nogle lange og kraftige repliker om de forskellige former for kærlighed; men saa har han været nødt til — det krævede tidsalderen — at bevare »tidens eenhed« og til at dele stykket i fem acter, og denne »fuerza lastimosa« har spoleret det hele for ham.

Hans anden act maatte nemlig nu indeholde baade Henriks bortrejse og hans tilbagekomst, de to scener, der hos Lope de Vega naturligt er adskilte ved en mellemact og 6—8 aar. Og da han kommer tilbage — strax efter, at han er rejst —, har han 3 børn! Isaac Vos var ikke raadvild. Han hjælper sig ud af vanskeligheden ved at tildigte en scene før Henriks afrejse, hvori denne overfor sine tjenere erklærer, at han pludselig kommer i tanker om, at han for 8 aar siden har avlet to børn med en dame, som han hidtil ikke har skænket en tanke, og som hedder Rosaura! Ingen, end ikke hendes fader, aner dette forhold, og nu vil han rejse til Bristol og gifte sig med hende! — Derved faar stykket selvfølgelig en ganske anden karakter. Den mandlige hovedrolle, Henrijk, bliver en gemén schuft, og den opbragte konges vittighed — han kalder ham i sin harme for Schenrijk¹⁾ i stedet for Henrijk — bliver mere end berettiget.

¹⁾ »— die mijn eer en Rijk geschonden heeft«.

I sammenligning med dette dybe misgreb synes det næsten smaaing, at Isaac Vos har udviklet Otavio's skurketendenser til overmaal. Mens denne hos Lope de Vega modtager den ulykkelige Isabela i sit hus og opfører sig som en fuldendt spansk adelsmand, lader Isaac Vos grev Octavio blive saa rasende forelsket i den stakels Rosaura, at han truer hende med voldtægt, om hun ikke med det gode vil være hans. Det bliver nu hende, der — fuldkommen meningsløst — foreslaar, at hun vil optræde som hans kammerpage, i mandsdragt, hvilket han gladelig gaar ind paa. Hvorledes hun senere slipper bort fra hans efterstræbelser, faar man intet at vide om.

En mindre, »poetisk«, tildigtning¹⁾ har heldigvis ikke formaaet at ødelægge den sublime scene, i hvilken Rosaura tager afsked med sin mand og sine børn. Det har heller ikke meget at sige, at bearbejderen lader Henrijk blive bundet for øjnene og to soldater lægge an for at skyde ham, da han er fange i fjendens lejr. Og da han, i sidste scene, lader Rosaura i mandsdragt udfordre den extra-onde grev Octavio, fægte med ham, blive saaret og besvime, hvorefter vaabenkjolen knappes op, og Klenardo udbryder:

»O, wonder, 't is een vrouw!« —

da har sikkerlig alle publicums hjerter banket ham i møde.

»La fuerza lastimosa« blev i Isaac Vos's bearbejdelse intet mindre end en europæisk succès i langt over hundrede aar. Det gik første gang den 30te Marts 1648, og den sidste [Dendermonde]-udgave bærer aastallet 1780;

¹⁾ Pag. 50 i udg. af 1700, den for en moder ganske umulige tanke:

Ik wensch u nu ter plaats daar gy wel eer beslooten
Laagt onder 't hart, op dat wanneer ik wert doorstooten,
En my de ziel verlaat, ook uwe zielen bey,
Als vuur'ge voncken, na om hoog, met bley geschrey
Ten Hemel vlogen

da hørte det altsaa endnu til det hollandske theaters repertoire. Og samtidig levede de omrejsende selskaber højt paa det.

Inden vi følger stykket sejrsgang over hele Nord-europa, er der dog een lille détail, vi særligt maa bemærke, fordi den sætter det i forbindelse med vort eget fædreland: I den scene, hvor kongen lader Henrijk udtale sin egen dom, foregiver han i den spanske original, at han har modtaget det skæbnesvangre brev fra den skotske konge:

Enrique, este papal es una carta
Que de Rey albanés recibo agora,

og lidt senere:

Tiene el Rey albanés, Enrique amigo,
Sólo una hijo, como yo á Dionisia.

Isaac Vos har i sin bearbejdelse:

Ik heb dees brief niet eens, maar tienmaal
overlese,
Die van den Deensen Vorst my nu behand-
digt is.

og:

De Vorst die 't Deense Rijck soo menigte
van jaren
Gelukkig heeft beheerst; voor wien zijn na-
buurs waren,
Angstvallig en bevreest

d. v. s. han har gjort ham til konge af Danmark.

Grunden til, at han netop har valgt denne fyrste — og tilføjet de complimenterende ord, som ikke har noget tilsvarende i originalen —, staar sikkert i forbindelse med, at han dedicerede sin bog til en theaterinteresseret mand, som havde en hel del at gøre med Danmark. Tilegnelsen lyder saaledes:

Aen mijn Heer
Joncker
ADRIAAN BOELENS,
Edelman van mijn Heer
GERARD SCHAAP,
Burgemeester t' Amsterdam,
Zijnde Ambassadeur van haar Ho: Mo:
By wylen
KRISTIAAN DE IV.
Koning tot Denemarck, etc.

Adriaan Boelens har jeg ikke kunnet finde, men Gerard Shaap var en mand, som gennem adskillige aar kom i ret intim berøring med Danmark, og da navnlig med dets daværende fornemste repræsentant, Christian den IV's svigersøn, Corfitz Ulfeldt.

DR. GERARD SHAP [eller Shaap], HEER VAN KORTENHOEF¹⁾, der levede fra 1594—1666, blev i 1644 sendt som Generalstaterne's særlige ambassadeur til Danmark. Hans specielle opgaver var to: 1° at mægle mellem Danmark og Sverige, og 2° at forhandle om den generende Sundtold.

Den selvraadige Ulfeldt, der fra foraaet 1643 var Rigens Hovmester, havde ved sin forhøjelse af Øresundstolden, som medførte forøgelse af skibsafgifterne og skærpeelse af visitationerne, fremkaldt et forbund mellem Sverige og Holland. Den dansk-svenske krig endte, som bekendt, med freden paa Brömsebro, 13de August 1645; Gerard Shaap var ved denne lejlighed mægler. — Samme dag afsluttedes tractaten i Christianopol mellem Danmark og Holland, hvorved Danmark blev tvunget til at ned sætte Øresundstolden til ca. en fjerdedel; Ulfeldt havde toldvæsenet under sig, Gerard Shaap var Holland's ambassadeur.

¹⁾ van der Aa: Biographisch Woordenboek. Haarlem 1874. Bd. XVII.
1. p. 199.

1646 rejste Ulfeldt, som paa dette tidspunct stod paa sin magts tinde, til Holland, hvor man var begyndt at blive ængstelig overfor Sverige's voxende styrke. Denne gang var det ham, der var extraordinair ambassadeur; han skulde søge at knytte et forbund mellem Danmark og Holland. Under udfoldelse af en æventyrlig pragt boede Ulfeldt, sammen med sin hustru, fra Juli 1646 til Marts 1647 i Amsterdam; Gerard Shaep var da, for fjerde gang, byens borgmester.

Aaret efter Christian den IV's død rejste Ulfeldts atter til Holland for at afløse Sundtolden og afslutte et forbund med Generalstaterne. Fra Marts til September 1649 opholdt de sig i den Haag; Gerard Shaep var nu medlem af regeringen (1649—51).

Og endelig boede de atter i Juli—August 1651 i Amsterdam, hvor Gerard Shaep 1652 blev valgt til Borgmester for sjette gang¹⁾. —

»De beklægljicke dwang« viste sig at eje en imponerende livskraft. 100 aar efter, at det franske drama havde sejret over det spanske og det engelske paa den hollandske scene²⁾, levede Isaac Vos's arbejde endnu paa »Schouwburg«, og hos de omrejsende comediant-bander udøvede det sikkert lige saa længe sin magt over publicum. Hverken det klassicistiske, fornemme drama eller de tarveligt folkelige Haupt- und Staatsactionen kunde gøre det overflødigt. Det var selv baade et folkeligt »theaterstykke« og en digters værk, og det kunde leve i bægge atmosfærer.

Mellem 1654 og 1663 indleverede »bandeprincipalen« KASPAR STIELER sin repertoireliste til øvrigheden i Güstrow. Paa denne findes, som ovenfor bemærket: Der kläglliche Bezwang. Det er dog vist næppe her Isaac Vos, men en tysker, der er bearbejderen³⁾.

¹⁾ Han var borgmester i alt 11 gange: 1637, 41, 44, 46, 48, 52, 57, 58, 61, 64, 65.

²⁾ ca. 1680; Worp: o. c. I. p. 345 f.

³⁾ Creizenach: o. c. p. XXIX.

1666 kom MICHAEL DANIEL DREY [eller TREU] — der tidligere havde været skuespiller hos den Andreas Joachim Wulff, som med et hollandsk selskab optraadte bl. a. i København 1662 og 1664 paa Boldhuset¹⁾, — til Lüneburg og indleverede sin »demonstratio actionum«. Paa denne findes som nr. 11: [Die Historia] vom Kon-nich Eduardo tertio auss Engelandt, wird sonsten ge-nannt: der beklegliche zwanck²⁾. Det blev opført den 8de September 1666³⁾.

1669 gav Danziger-raadsherren Georg Schröder (1635 — 1703) i sin dagbog en udførlig beskrivelse af de 8 skue-spil, han havde set den CARL ANDREAS PAULSEN'ske bande opføre i Danzig. Blandt disse er nr. 2: Der Irrgart der Liebe, som efter indholdsbeskrivelsen utvivlsomt viser sig at være Isaac Vos's »De beklægijcke dwang« med en ny titel [der synes at være laant fra Cervantes' »Labe-rinto de amor«, 1615] og med den ubetydelige ændring, at prinsessen i stedet for Dionisia er blevet omdøbt til Rosalinda⁴⁾.

1674 opførte samme comoediant-bande i Dresden: Der beklägliche Zwang⁵⁾.

Efter Paulsen's død opførte selskabet under ledelse af den berømte magister JOHANNES VELTEN, der var gift med hans datter Catharina Elisabeth

1683 i Dresden: Der Liebesirrgarten⁶⁾, og stykket vedblev at høre til den højt ansete VELTEN'SKE TRUP's repertoire⁷⁾.

1718, den 1ste December, opførte et andet selskab,

¹⁾ Kalff: o. c. V. p. 296; N. M. Petersen: o. c. IV. p. 429; Bolte: o. c. p. 134.

²⁾ Creizenach: o. c. p. XXX.

³⁾ E. Dessoff: Ueber spanische, italienische und französische Dramen in den Spielverzeichnissen deutscher Wandertruppen. 1891. p. 7.

⁴⁾ Bolte: o. c. p. 103 f.

⁵⁾ id. ib. p. 111.

⁶⁾ id. ib.

⁷⁾ id. ib. p. 123. anm. 1.

under principalinden VICTORIA CLARA BÖNICKE, i Riga: Der beklæglige Zwang¹⁾.

1741 optraadte i Hamburg »een Companie Holland-sche Acteurs, afstammende van de oude beroemde »Companie van RYNDORP EN NOSEMAN«, fra først i Januar til ind i Juni, under den i byen residerende hollandske ministers protectorat. De havde en uhyre succès — directeurs navn var forøvrigt ANTHONY SPATZIER, og selskabet plejede ellers at optræde i Leyden, Utrecht og den Haag, — blandt andet paa det stykke, som de, til stærkt forhøjede priser, spillede f. ex. den 17de April, og som bar titelen: De beklaagelijke Dwang of de Onge-lukkige Roza²⁾. —

Naar man af det forholdsvis meget sparsomme theater-historiske materiale kan sammenstille saa mange facta, saa viser det tydeligt, at »De beklæglijcke dwang« har været ganske umaadelig elsket af publicum. Men vel at mærke væsentlig af det brede publicum. Thi disse bander og deres præstationer var jo alt andet end ansete i de fornemme, de dannede og de lærde kredse. Der florerede italienske, tyske og franske opera-balletter af den gyseligste art i skøn og inderlig forening med mode-begejstringen for den Corneille-Racine'ske pseudo-klassiske tragoedie. Og det haanlige smil blev stærkere, jo mere pseudoklassicismen vandt terrain. Det romantiske drama laa ved midten af det XVIIIde aarhundrede dybt under velopdragne menneskers niveau. Der har jo til alle tider været en komisk afstand mellem de stykker, som publicum vilde se, og dem, som den herskende litteraire moderetnings mænd ønskede, at det skulde interessere sig for.

Man vil have bemærket, at der er en ikke ringe sand-synlighed for, at »De beklæglijcke dwang« ogsaa er ble-

¹⁾ Bolte: o. c. p. 110 anm. 2.

²⁾ F. Heitmüller: Holländischen Komödianten in Hamburg. Theater-gesch. Forsch. VIII. 1894. p. 105 ff.

vet spillet i Danmark. 1702 var den Velten'ske bande i Kiel¹⁾, og 1703 var Jacob van Rijndorp og Noozeman i København²⁾; samme aar var den Velten'ske trup sammesteds; 1704 var den i Kiel; 1706 ligesaa, og 1707 atter i København³⁾. Det er ogsaa meget tænkeligt, at allerede ANDREAS JOACHIM WULFF har opført stykket, da han var i København 1662 og 1664; det hørte, i alt fald senere, til hans compagnon Michael Drey's repertoire.

Men det kan vistnok betegnes som mere end sandsynligt, at CARL ANDREAS PAULSEN har spillet det, da han i 1672 og 1673 gav forestillinger 2 gange ugentlig paa Københavns raadhus⁴⁾. Thi det hørte til hans staaende repertoire, og vi har netop set, at han spillede det 1669 i Danzig og 1674 i Dresden, d. v. s. 3 aar før og 1 aar senere.

I denne sammenhæng kunde man maaske i parentes bemærke, at Hamburgeren CARL ANDREAS PAULSEN er en mand, hvem den danske theaterhistorie hidtil har behandlet paa en mildest talt forkert maade. Det er nemlig ham, som Werlauff⁵⁾ og Overskou⁶⁾ og P. Hansen⁷⁾ kalder skiftevis for »Andreas Pandszen«⁸⁾ og »Carl Andreas« uden at ane, at det er den samme mand, og en mand, som ingenlunde har gjort sig fortjent til den overlegenhed, hvormed han hos disse forfattere bliver omtalt. Han modtoges saaledes gentagne gange, naar han paa sine tournée'er gæstede en by, udenfor porten af borgmester og raad, og Overskou har f. ex. ganske galt fat,

¹⁾ Bolte: o. c. p. 144.

²⁾ id. ib. p. 134.

³⁾ id. ib. p. 139. anm. 3.

⁴⁾ id. ib. p. 97 f.

⁵⁾ Historiske Antegnelser til Holbergs Lystspil. p. 285. anm. 1, og p. 288. anm. 1.

⁶⁾ o. c. I. p. 110 og 112.

⁷⁾ Den danske Skueplads. I. p. 74.

⁸⁾ Fejltagelsen, der er en læsefejl, stammer fra Gothaischer Theater-calender 1784. p. 44.

naar han siger¹⁾, at »Repertoiret — — — bestod af — — — tyske Spektakelstykker«. Det omfattede tværtimod bl. a. værker af folk som Shakespeare, Marlowe, Machin, Marston, Molière, Boisrobert, Th. Corneille, Montfleury, Calderón, Lope de Vega, Tirso de Molina, Jan Vos og Wouthers²⁾, det vil sige, det var det bedst tænkelige. BOLTE har, i sit ofte citerede arbejde, en helt anden — og betydeligt bedre begrundet — mening, naar han slutter sin omtale af ham³⁾ med ordene: »Sein Besuch Danzigs bildet ein Ruhmesblatt in der Theatergeschichte dieser Stadt.«

Vi ser da ogsaa ved nøjere undersøgelse, at denne usædvanlig ansete bandeprincipal under sit ophold her i København boede paa byens fornemste og dyreste hotel, selve »Stadens Gæstehuus«, »Store Lekkerbidsken«. Mellem veritable fyrster og hertuger, mellem udenlandske gesandter og højtstaaende officerer, mellem navne som Holck, Krabbe, Steenbock, Oxenstierna og de la Gardie møder vi her: Carolus Pauli Comediant⁴⁾.

Endnu mere betegnende er det, at han — ogsaa her i København — stod i forbindelse med een af tidens nobleste og højest dannede personligheder, den fremragende lærde OTTO SPERLING DEN YNGRE, Leonora Christina's gode ven og trofaste støtte, som den 7de December 1672 paa hans bøn skrev et brev til sin onkel, borgmesteren i Hamburg, Broderus Pauli, hvori han fremsender Paulsen's ansøgning om fremtidigt at maatte give forestillinger i Hamburg⁵⁾.

c. DEN BEKLAGELIGE TUANG.

Nu frembyder sig det spørgsmaal: Hvem i Danmark har i slutningen af det XVIIde aarhundrede kunnet faa

¹⁾ l. c.

²⁾ Bolte: o. c. p. 122.

³⁾ ib. p. 123.

⁴⁾ Danske Samlinger, 2. Rk. 1 Bd. p. 353.

⁵⁾ Gl. kgl. Sml. Nr. 3092. V. 4to.

den idé at oversætte denne ægte folkekomedie? Og i hvilken hensigt er det sket?

Det foreliggende manuscript giver os ingen som helst directe oplysninger, saalidt som om stykkets titel og forfatternavn. Og dog er det ved en omhyggelig sammenligning mellem den danske text og den hollandske original muligt at drage i alt fald nogle sikre slutninger.

Først maa det da bemærkes, at den danske version af stykket ikke er nogen slet og ret oversættelse, men derimod en ret kraftig bearbejdelse ad usum Delphini.

Oversætteren var for det første et menneske, der var i besiddelse af en ikke ringe dannelse. Baade ordvalg og versification viser det til evidens. Med stor tact og megen smag er der gennem hele stykket foretaget en mængde strygninger af Isaac Vos's altfor kraftige vendinger. Tiden var jo paa ingen maade ømskindet overfor sine sproglige udtryk; desto stærkere virker det da ogsaa at se, at stykket i den danske bearbejdelse har været genstand for en omhyggelig og gennemgribende rensning, som tydeligvis er foretaget af religieuse og moralske grunde. Saaledes er f. ex. clownen Grimaldo's repliker, som Isaac Vos aabenbart havde tildigtet til brug for sig selv, med haard og sikker haand amputerede for det meste af deres ret letfærdige snak, ja, det gaar saa vidt, at enhver letsindig eller blot »flot« udtalelse om kærligheden, lige til saa forholdsvis uskyldige bemærkninger, som f. ex.:

»— — dat is waer,

»de min huyst in de beurs, soo lang die rond is; maer
»soo veer 't geldt verdwijnt, de min sal ook verdwijnen«¹⁾,

er strøget. Og saaledes er det hele stykket igennem. Den danske bearbejder — som oversatte begyndelsen og slutningen ret frit og overfladisk, medens han derimod kælede med særlig omhu for de poetiske Rosaura-scener —

¹⁾ De beklæglijcke Dwang, Amsterdam 1700, p. 26.

har ikke taalt, at der taltes letsindigt om kærligheden; og accurat det samme gælder om de ret hyppige steder, hvor en eller anden af skuespillets personer snakker om at ville begaa selvmord; de er alle strøgne. En mængde plumpheder er mildnede, Isaac Vos's staaende yndlingsord »vervloekte!« er næsten overalt forsvundet; en mængde eder og udtryk som »jeg sværger ved —« er strøgne, og »Himlen« og »Gud« nævnes i den danske bearbejdelse — i modsætning til, hvad der er tilfældet med den hollandske — kun med dyb alvor og respect.

Dette er saa meget mere paafaldende, som man jo stadig maa holde sig for øje, at det drejer sig om et skuespil af en genre, der for dannede mennesker betegnede et forlængst overstaaet og dybt foragtet gøgler- og underklasse-standpunct.

Men oversætteren kan jo ikke have bearbejdet stykket til brug for danske skuespillere. Thi dem var der ingen af. Dansk theater existerede, som bekendt, overhovedet ikke. Og den, som blot har det svageste kendskab til den danske skolekomedies frembringelser, vil øjeblikkelig være paa det rene med, at et stykke som »De beklægljcke dwang« med dets moral, eller rettere dets to-tale mangel paa moral, ikke kan have fundet sin oversætter i den lærde skoles didaktisk anlagte kredse.

Paa den anden side er det umiddelbart indlysende, at vedkommende har haft en praktisk anvendelse for skuespillet. Ingen vilde nogensinde faa den idé at oversætte Isaac Vos's arbejde af æsthetiske eller litteraire grunde. I det XVIIde aarhundrede — saavel som i vore dage — oversatte man kun den slags udprægede theaterstykker, naar man havde i sinde at lade dem opføre.

Men af hvem?

Og hvor?

Manuscriptet giver os besked herom: oversættelsen har været bestemt til opførelse af dilettanter, af folk, som ikke var vant til ellers at spille komedie. Thi oversætteren har forsynet stykket med en betydelig mængde

parenthetiske sceneanvisninger, som ikke findes hos Isaac Vos. Allerede af den første af disse — over Dionisia's første replik i første act — lyser dilettant-komedien frem:

Skue Pladtzen Skulde vere en Lystig Skoug Huor
Kongen Jager Og Dionisia forfølger en Hiort¹⁾,

og der er mange lignende; adskillige af dem er ganske fornuftige. Oversætteren, der havde noget kendskab til theater, har gjort sit arbejde til brug for dilettanter, som ikke havde det.

Og disse dilettanter kan endvidere ikke have tilhørt de dannede klasser. Af det tidligere udviklede vil man have set, at intet dannet menneske i slutningen af det XVIIde aarhundrede vilde gaa med til at spille tid og arbejde paa noget saa plebeisk, som en opførelse af »Den beklagelige Tuang« vilde være. De dannede kredse var de lærde kredse.

Dette er da sikkert ogsaa forklaringen paa det mærkelige factum, at ingen samtidig synes at have kendt dette omfangsrige arbejde. En dansk Tragi-Comedie paa ca. 1900 alexandrinere var dog paa dette tidspunct ikke saa lidt af en bedrift. Og det er særdeles mærkeligt, at ingen af de mange, som netop i det XVIIde aarhundredes sidste halvdel arbejdede paa at hæve, udvikle og fremdrage det danske sprog, har kendt dette betydelige værk, som jo i højeste grad maatte siges at tjene deres formaal. Men det er ganske ukendt. Ingen nævner det. Det maa være opstaaet under forhold, som gjorde, at det ikke vakte opmærksomhed hos det danske sprogs forkæmpere. Det maa være voxet i skyggen.

Og oversætteren, der, som sagt, tilhørte den dannede klasse, maa endvidere have været saa overlegen en natur, at han ikke har tillagt sit store arbejde nogen særlig betydning. Ellers havde han utvivlsomt gjort sig

¹⁾ Isaac Vos, som jo skrev med en professionel opførelse for øje, har derimod kun: Dionisia, een Hert verfolgende.

umage for at faa det offentliggjort gennem trykken, og vi vilde have hørt noget om hans anstrængelser i den retning. Et saa dygtigt — og omfangsrigt — arbejde i det danske sprog kunde ikke være forbigaaet i taushed.

Endnu to détails kan vi fastslaa — uden at de dog fører os væsentlig nærmere til løsningen af den første gaade, der knytter sig til vort manuscript: den danske bearbejders navn —:

1. Han har sandsynligvis ikke været helt ung længere; thi selv i vor unøjagtige afskrift er det umiskendeligt, at oversættelsen hidrører fra et menneske, som har lært at bogstavere i aarhundredets første halvdel.

2. Oversættelsen er sikkert foretaget efter Isaac Vos's hollandske bearbejdelse. Men paa 2 steder i manuscriptet forekommer der et ord, som ikke findes hos Vos, og som kunde tyde paa, der kunde ligge en tysk bearbejdelse mellem den hollandske og vor. Der staar nemlig:

Jeg er i Laborint.

og

Jeg er snart saa som i en Laborintt geraaden¹⁾.

Oversætteren har altsaa vidst, at der existerede en bearbejdelse af stykket, som hed »Der Liebesirrgarten«. Da denne, som vi har set, efter al sandsynlighed blev spillet 1672—73 i København af den Paulsen'ske bande, er det jo ikke saa mærkeligt. Men dels følger oversættelsen ofte Isaac Vos næsten ordret²⁾, og dels hedder prinsessen i den tyske bearbejdelse jo Rosalinda, mens hun hos os og hos Isaac Vos hedder Dionisia som i den spanske original; det er altsaa ikke sandsynligt, at der er noget tysk mellemlid. Man kunde maaske vove følgende hypothese: Den danske bearbejder havde vanske-

¹⁾ Ms. p. 25; ib. p. 35.

²⁾ Somme tider mere end ordret, som naar Rudolph's replik [De bekl. dw. p. 71]: »t is best, dat ik vertrek« gengives [ms. p. 52]: »D' er best, at ieg gaar bort.«

lighed ved at gengive Isaac Vos's titel paa stykket med en virkningsfuld dansk titel; han har derfor brugt den tyske bearbejdelses og indsat de to repliker for at forklare denne. Vort stykke har muligvis heddet »Elskovs Labyrinth« el. lign..

Kort og godt: den som skal søge navnet paa den danske bearbejder af »La fuerza lastimosa«, maa søge i det XVIIde aarhundredes sidste halvdel efter:

et talentfuldt menneske med en ikke ringe dannelse, —
som bogstaverede gammeldags, —
som skrev et udmærket dansk sprog og fortræffelige vers, —

som ikke hørte hjemme i den lærde skoles kredse, —
som, til trods for sin dannelse, ikke var hildet i den ensidige æsthetiske udvikling i aarhundredets sidste halvdel, —

som ikke havde nogen som helst connex med de kredse, der arbejdede for det danske sprog, —

som havde brug for et skuespil, der kunde fængsle et tarveligt — d. v. s. ikke litterairt interesseret — publicum, naar det blev spillet af dilettanter, —

som havde hensyn at tage til de optrædende, til publicum, og vel først og fremmest til sin egen værdighed, og som derfor, saa vidt muligt, rensede stykket for alt, hvad der paa nogen maade kunde virke anstødeligt, og

som ikke selv har tillagt sin oversættelse nogen betydning udover øjeblikkets, — det var jo kun et publicumsstykke, det drejede sig om.

d. MANUSCRIPTETS GAADE.

Manuscriptet findes, som sagt, i Historisk-Genæalogisk Archiv i Rigsarchivet, og dette kunde jo allerede i og for sig synes ganske mærkeligt. Hvad har den gamle folkekomedie der at gøre? Hvordan er den kommet der?

Det Historisk-Genæalogiske Archiv blev oprettet den

27de Februar 1847¹⁾, og det bestaar i væsentlig grad af de documenter, som forhen udgjorde det gamle archiv i Det kgl. Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. Allerede den 17de November 1845 blev det besluttet »at afgive Selskabets egentlige Haand-»skrifter til det store kongelige Bibliothek og — — —» — dets originale Diplomer til det kongelige Geheime-»archiv«²⁾. E. C. Werlauff, der baade var archivar i Det Danske Selskab — og som saadan foretog afleveringen — og overbibliothekar paa Det Store kgl. Bibliothek, bemærker udtrykkelig i selskabets historie³⁾, som han skrev og udgav 1847: »Selskabets egentlige Haandskrifter ere »nu afleverede til det store kongelige Bibliothek«.

Men »Den beklagelige Tuang« gik altsaa til Geheimearchivet. Den regnedes ikke til »Selskabets egentlige Haandskrifter«, som hørte hjemme i Det kgl. Bibliothek?

Man vægrer sig ved at tro, at det er sket i tankeløshed, at den gik til Geheimearchivet. Thi den havde sit tydelige og særskilte nummer. I Molbech's haandskrevne Katalog over Det kgl. Danske Selskabs Bibliothek [Kgl. Bibl.], affattet i 1822, findes den, under samme betegnelse som nu i Hist.-Gen. Archiv, pag. 31, blandt Mss. in folio:

Nr. 51. En Tragi-Comedie paa danske Vers.

Det kunde altsaa tage sig ud, som om der maatte være en grund, der henviste den til Geheimearchivet. Werlauff, som afgav den, og T. A. Becker, som modtog den, var jo dog bægge voxne og fornuftige mennesker. Og et manuscript af lignende karakter — nemlig Burcharadt's »Der vereinigten Götter Streit« med vedføjjet liste over dem, der omkom ved ildebranden den 15de April

¹⁾ E. C. Werlauff: Det Kgl. Danske Selskab etc. i dets første Aarhundrede. 1847. p. 238.

²⁾ ib. p. 236.

³⁾ ib. p. 240.

1689 —, som dog kunde siges at eje nogen genealogisk og historisk interesse, afleveredes jo fornuftigvis til Det Store kgl. Bibliothek¹⁾, mens Tragi-Comedien havnede i Geheimearchivet.

Paa den anden side synes det sikkert, at dersom Werlauff og Becker — eller en af dem — havde vidst noget saa mærkværdigt om manuscriptet, at det kunde berettigede den stakkels gamle folkekomedie til at gaa ind paa saa fornemt et sted, saa havde de sagt det.

Vi tvinges altsaa — modstræbende — til at antage, at der i 1847 ikke forelaa nogen egentlig grund til, at vort manuscript ikke fulgte med alle de andre »egentlige Haandskrifter«, da det forlod Det Danske Selskabs archiv.

Der havde det været i mindst 100 aar. I det trykte katalog, som selskabet udgav i begyndelsen af 1748²⁾, findes det allerede, paa side 148, blandt Mss. in folio:

Nr. 51: En Tragi-Comedie paa danske Vers.

Og nu staar vi overfor en gaade, som ikke lader sig bortforklare. Der kan det nemlig ikke være kommet ved en tankeløshed!

Og man kan med vished sige, at der maa have været endogsaa særdeles vægtige grunde, til at dette, mildest talt profane, theaterstykke blev indlemmet i det grav alvorlige og bigotte Danske Selskabs archiv.

Thi aldrig er et svin kommet i et cancelli, som var dets natur mere fremmed. Det vilde være langt mindre forbausende, om Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab i vore dage vilde anskaffe sig en afskrift af teksten til »Den glade Enke«.

»Den beklagelige Tuang«, som tilhørte en dybt for-

¹⁾ Ny kgl. Saml. 173^c. 4to. Bagpaa findes Langebek's paaskrift: Foræret af Hr. H. A. Irgens 1750.

²⁾ Det Kongelige Danske Selskabs Begyndelse og Tilvæxt I de Tre første Aar 1745. 1746. 1747. Kbh. 1748. p. 92 ff.

aget, folkelig genre, og som endnu i disse samme aar spilledes, i flæng med Harlequinader og Haupt- und Staatsactionen af den mest barbariske art, af omrejsende tyske fjællebods-comoedianter, — selskabets medlemmer, der alle var højt dannede mennesker og alle havde rejst i udlandet, kan næppe have undgaaet ved een eller anden lejlighed at støde paa det; og kendte vi noget mere til v. Quoten's repertoire, er der al mulig sandsynlighed for, at vi vilde træffe det der¹⁾, — »den beklagelige Tuang« blev indlemmet i Det Kongelige Danske Selskabs archiv! Af katalogets 1114 numre af bøger og manuscripter er den det eneste, der har noget som helst med theater eller dramatisk litteratur at skaffe. Der er ikke tvivl om det: der maa have været særlige omstændigheder, som berettigede den til at komme der.

Det Danske Selskab var jo nemlig mindst af alt nogen aesthetiserende forening; dets virksomhed gik i historisk-genealogisk retning; dets virksomste kræfter var JACOB LANGEBEK, HENRIK HJELMSTJERNE og TERKEL KLEVENFELDT, og blot disse tre navne borger for, at selskabets medlemmer — som da ogsaa i 1ste hefte af dets tidsskrift: »Danske Magazin«, dateret 1ste Januar 1745, glæder sig over, »at vore Tider ere — — — ved højpriselige »Exempler og gode Anstalter mere afholdige end før fra »unyttig Tidsfordriv og forføngelige Lystigheder«, — ikke har næret nogen som helst interesse for dramatiske arbejder af Tragi-Comediens art. Christian den VI var jo ogsaa »især dette Selskabs milde Stifter og allerhøjeste »Beskytter«²⁾.

¹⁾ Betegnende for den »beroemde« bande, som 1741 opførte stykket i Hamburg, er et brev af 11te October 1741 til Gottsched fra Joh. Fr. Schöнемann — Ackermann's og Eckhof's principal —, som med sit selskab benyttede theatret umiddelbart efter, hvori det hedder, at banden har »das Ansehen der Schaubühne dermaßen verdunkelt, »dafs vernünftige Leute ein nicht ungegründetes Bedenken trugen, »mit uns umzugehen und vor uns zu sorgen«; Heitmüller: o. c. p. 122.

²⁾ Beg. og Tilv. p. 23.

Manuscriptet var ikke nogen gave; selskabet har selv ladet det afskrive, og originalmanuscriptet ejedes sikkert af et af selskabets medlemmer. Lovenes 6. Art. bestemmer nemlig:

»Ved at antage Medlemmer i Selskabet, skal sees
 »— — — — fornemeligen paa dem, som ere i Stand
 »til — — — — at forskaffe noget anseeligt af rare
 »og merkværdige Ting til Selskabets adskillige Sam-
 »linger«.

og 8. Art.:

»Enhver, som indtages at være Medlem — — —
 »— er pligtig, at bekendtgjøre Selskabet, hvad af —
 »— — — Manuscripter — — — — han kan være
 »eiende, hvoraf han bør tillade Selskabet at faae Ori-
 »ginalerne til Eftersyn, og, om fornødent gøres, Co-
 »pie deraf at tage«.

Og da nu »forstanderen«, Langebek, udtrykkeligt erklærer, at han har skrevet giverens navn paa alle gaver til selskabet¹⁾, mens en saadan paategning ikke findes paa vort manuscript, kan man slaa fast, at selskabet selv har ladet afskrivningen foretage. Ejedes originalmanuscriptet af et af de daværende 12 medlemmer — altsaa af een, som havde saa megen interesse for en elendig gammel fjællebodskomedie, at han ikke vilde afgive originalen til selskabet —, maatte der vel nærmest blive tale om en af de to berømte manuscript- og bog-samlere Hjelmskjær eller Klevenfeldt.

Werlauff kunde have oplyst om proveniensen. Han skriver nemlig i selskabets historie²⁾:

¹⁾ Beg. og Tilv. Fortalen p. 6—7: . . . i Selskabets Bibliotek og Archiv er enhver Givers Navn skrevet for i hver Bog og bag paa hvert Document.

²⁾ Det kgl. Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog i dets første Aarhundrede. Kbh. 1847. p. 35. anm. X.

»I Selskabets Archiv opbevares endnu [d. e. 1847]
»Langebeks egenhændige Catalog over Bøgerne og
»Haandskrifterne, ordnet efter Gavernes Tidsfølge og
»med Givernes Navne, under Titel: »Det lille (ret-
»tet: kongl. Danske) Selskabs Bibliothek af Manu-
»skripter og trykte Bøger«. Her er flere Numre end
»i den trykte Fortegnelse [d. e. den fra 1748], skjøndt
»den ej strækker sig over de 3 første Aar; muligen
»fordi enkelte Nummere Tid efter anden kunne være
»udskudte«.

[Har Werlauff ret i denne sin formodning, bliver det blot endnu mere paafaldende, at Tragi-Comedien ikke blev udskudt, men optaget i den trykte fortegnelse].

Dette haandskrevne katalog, som efter al sandsynlighed gemmer gaadens løsning, synes desværre ikke at eksistere længere. Det findes ikke i Det Danske Selskab — hvad der i og for sig er rimeligt nok, da, i følge overleveringsbrevene i Rigsarchivet, hele selskabets archiv blev afgivet til Geheimearchivet —, og trods ihærdig søgen har det hidtil vist sig frugtesløst at søge det i Rigsarchivet, paa Det kgl. Bibliothek og paa Universitetsbibliotheket.

Men jeg tror ikke, det er for dristigt at hævde, at Det Danske Selskabs medlemmer vidste mere om dette gaadefulde manuscript end vi; de maa nemlig have haft en eller anden genealogisk-historisk grund til at skaffe sig denne afskrift og anbringe den i selskabets archiv. Det vil med andre ord sige, at de vidste noget om, hvem der var den danske bearbejder af Isaac Vos's store succès.

Selve manuscriptet, den velbevarede og kalligraphisk ulastelige folio-renskrift, giver os endnu en lille oplysning, som muligvis engang kunde blive af værdi for en senere undersøgelse:

Den er afskrevet efter en itureven octav.

Afskriveren har, som allerede bemærket, heldigvis været et ringe begavet individ, og han har begaaet en fejl — foruden de mange andre —, som gør, at vi med absolut sikkerhed kan se, af hvilken størrelse det manuskript var, som han skrev efter.

Først skriver han nemlig overskriften: Tragi-Comedie, personlisten, og de 34 første verslinier rigtigt af.

Derpaa springer han, uden at ane det, 46 vers over og fortsætter gladelig med de næste 52 linier.

Og dernæst følger han de manglende 46 verslinier ind og gaar roligt videre.

Deraf følger:

- 1°, at manuskriptet, han copierede, har været iturevet; bladende har været løse, og har ligget i forkert orden, — og
- 2°, at manuskriptet, han copierede, maa have været en lille octav. Thi ganske vist var det muligt, at de 46 linier, som han har indført paa et forkert sted, repræsenterede 1 løsrevet blad med 23 verslinier paa hver side. Men i saa fald vilde de 52 verslinier, som ogsaa er galt anbragte, betyde, at dette blad pludselig skulde have faaet 3 verslinier mere pr. side, hvilket er højst usandsynligt, da det drejer sig om en afskrift af alexandrinere, der sikkert som regel har krævet 2 linier hver. Deraf følger, at de 46 verslinier ikke repræsenterer 1, men 2 blade ligesom de 52, og at linieantallet altsaa har været $11\frac{1}{2}$ à 13 pr. side. Men en side, paa hvilken der kun kan staa ca. 12 verslinier — selv om de er skrevne med en meget stor haand —, maa være meget lille. Det maa være en octav. Der har sikkert paa hver side af manuskriptet staaet ca. 12 alexandrinske vers, optagende 23—26 linier.

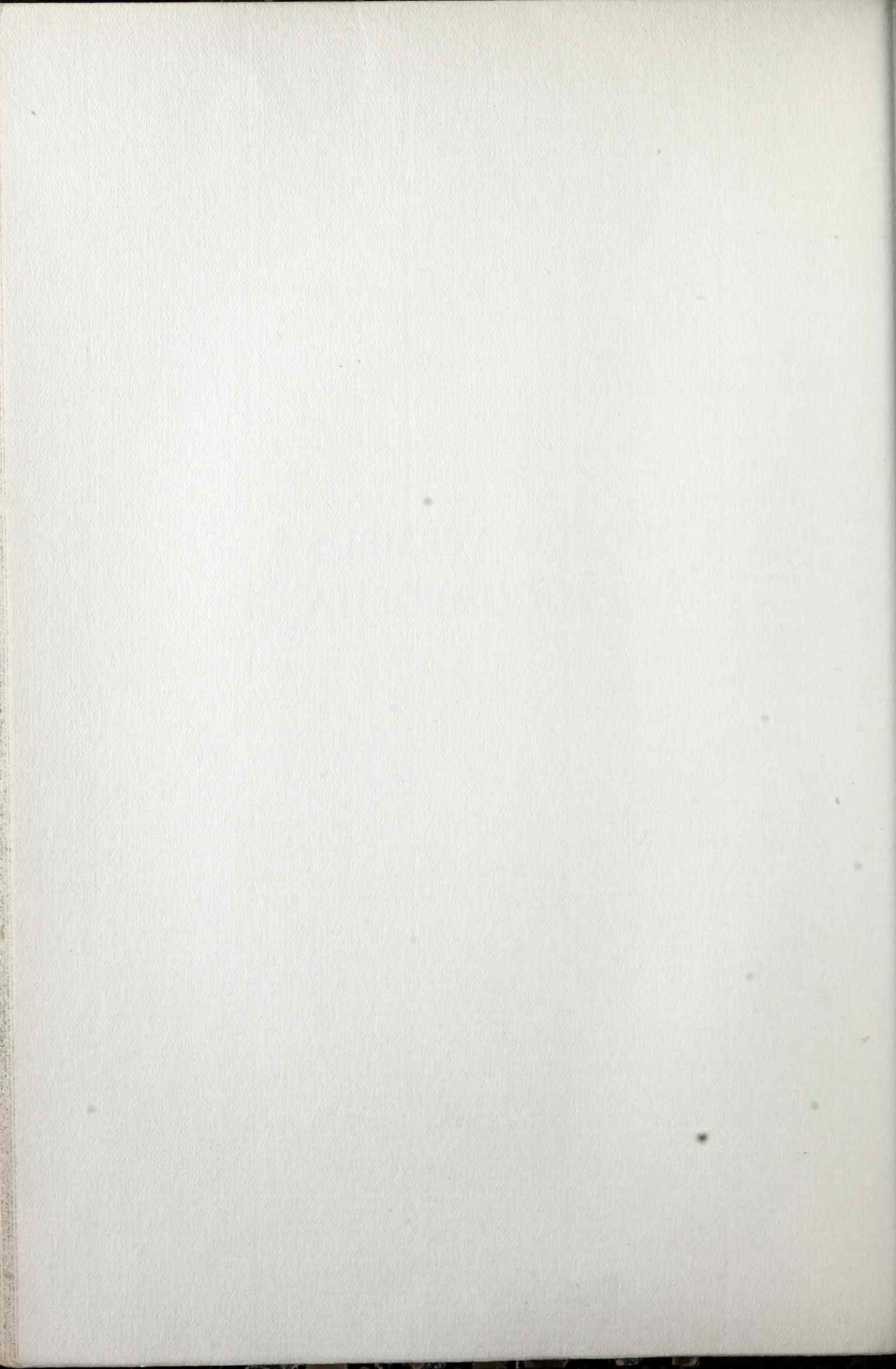
Hermed standser vor undersøgelse. Tragi-Comedien er i det trykte katalog det næstsidste nummer i sin klasse: Mss. in folio, og det kunde sikkert tyde paa, at

indlemmelsen fandt sted i den sidste tid, før kataloget blev trykt, altsaa nærmest udgangen af 1747.

Forøvrigt ved vi blot, at manuscriptet, som selskabet selv lod udføre, efter en itureven octav, indgik i Det Danske Selskabs archiv mellem 1745, da det blev stiftet, og udgangen af 1747, da kataloget blev afsluttet.

Hvorfor det skete, — ja, det er gaaden.

COMOEDIA VERSIBUS
DANICIS COMPOSITA

Forfatteren af det ypperste danske prosaværk fra det XVIIde aarhundrede: LEONORA CHRISTINA Grevinde ULFELDT — »hun haver derforuden gjort adskillige —
» — Vers, som vise, at hun kunde passere blant de
»Tiders beste Danske Poeter« [Holberg] — har ogsaa op-
traadt som dramatisk forfatter, og mærkeligere skæbne end
den, hendes skuespil har faaet, er vel aldrig blevet et dra-
matisk arbejde til del. I løbet af næsten 100 aar hører vi
om det 3 gange; hver gang dukker det op mellem inter-
esserede og kompetente mennesker, som baade har inter-
esse for digtning og for Leonora Christina, og hver gang
forsvinder det igen, øjeblikkeligt og sporløst, paa den
gaadefuldeste maade. Vi aner den dag i dag ikke, hvad
det hed, og vi aner intet som helst om, hvad det hand-
lede om.

I.

I TYCHO DE HOFMAN'S store værk: »Portraits Histori-
ques«, som udkom 1746, omtaler han med stor ærbødig-
hed Leonora Christina's digteriske virksomhed og hendes
ophold paa Maribo Kloster, hvor hun tilbragte sine 13
sidste aar, efter at hun den 19de Mai 1685 endelig slap
ud af fængslet i Blaataarn. Han konstaterer, at hun,
uagtet hun havde havt saa megen sorg i sit liv, dog be-
varede sit sunde sind lige til døden, og fortsætter¹⁾:

»Elle célébra à l'honneur du Roi des Fêtes, où de
»jeunes Paisanes dansoient aux acords d'une Musique
»Champêtre. Elle composa des Comédies en Vers Da-
»nois, & en fit jouer une le 27. Février 1688 à Marieboe«.

¹⁾ 5e Partie. p. 93 f.

Den danske udgave af bogen, som først kom mange aar senere, har¹⁾:

»..... gjorde selv danske Comoedier, hvoraf hun den 27 Febr. 1688 lod en opføre paa Marieboe«.

Det kunde altsaa synes at dreje sig om en hel række af komedier, men heldigvis har Hofman selv i noterne angivet sin kilde; det er Leonora Christina's trofaste ven og fortrolige, Otto Sperling den yngre's Vita Eleonorae Christinae.

HOLBERG har, i sin »Danmarks Riges Historie«, benyttet den samme kilde, men paa en mere ædruelig maade, og hans resultat bliver derfor noget ringere²⁾:

»Ovenmeldte Sperling vidner ogsaa, at hun sammensat »en Comoedie, som hun 1688 den 27 Febr. lod spille »for sig i sit eget Huus«.

Der er altsaa kun tale om een comoedie.

S. BIRKET SMITH, som jo i særlig grad har gjort Leonora Christina's liv til genstand for studium, kender da heller ikke noget til flere. Han siger³⁾:

»Det af hende forfattede Skuespil kender vi kun af »Omtale. Vi vide, at det var skrevet paa danske Vers »og udarbejdet med særligt Hensyn til, at det skulde »opføres af hendes Tyende. Opførelsen fandt virkelig »ogsaa Sted den 27 Februar 1688, og den yngre Sperling »fortæller, at det hele løb heldigt af«.

Efter derpaa at have henvist til sit arbejde: »Leonora Christina (Ulfeldt) paa Maribo Kloster«, Kbh. 1872, p. 55, anm. 1, hvor han citerer Sperling's collectanea: »De foeminis doctis«⁴⁾, p. 399, paa følgende maade:

»A. C. 1688. 27 Febr. comoediam, quam scripserat, per »domesticos suos agi et edi coram se voluit. Erat autem

¹⁾ Danske Adelsmænd. II. Kbh. 1778. p. 336.

²⁾ Tomus III. Kbh. 1754. p. 592.

³⁾ Leonora Christina's Historie. II. Kbh. 1881. p. 306.

⁴⁾ Gl. kgl. Samling. 2110. a-b. 4to.

»illa comoedia versibus Danicis ad captum plebeiorum
 »hominum composita, qui illam edidicerunt et in gestibus
 »sibi convenientibus et notis edocti feliciter illam pere-
 »gerunt«, —

fortsætter han:

»Man kan kun beklage, at man ikke kjender dette
 »Leonora Christinas Aandsfoster nærmere. Hendes skarpe
 »psychologiske Blik, hendes ualmindelige Evne til at lade
 »de forskjelligste Personer træde talende og handlende
 »frem med Bevarelse af hele deres individuelle Ejen-
 »dommelighed, endelig hendes Kjendskab til Udlandets
 »Scener, synes at give Sikkerhed for, at et Skuespil fra
 »hendes Haand maatte frembyde mere end almindelig
 »Interesse, hvortil ogsaa kommer, at det omhandlede Ar-
 »bejdes ganske ejendommelige Bestemmelse maa antages
 »at have bragt baade Personer og Handling adskilligt
 »nærmere til Virkeligheden, end Tilfældet var med de
 »allerfleste danske Skuespil paa hin Tid«.

Jeg har gengivet dette saa udførligt, fordi det i denne sammenhæng har sin store betydning at se, hvad man kan faa ud af et citat, naar man ikke tager hensyn til, hvor det staar, og i hvilken forbindelse det staar.

Citatet er heller ikke helt correct, for saa vidt som det ikke er fuldstændigt. Det begynder midt i en periode.

SPERLING'S omtale af Leonora Christina i »De foeminis doctis« er — som man kunde vente det af en mand, der saa at sige havde ofret hele sit liv for hende og hendes familie, — en eneste overstrømmende panegyrik; den begynder f. ex. saaledes:

»CCCLII. Leonora Christina Christiani 4ti Regis Daniæ
 »filia, Uxor Cornificii Ulfeldii, cujus ingenium eruditum
 »et elegantissimum ex variis elucet, inprimis ex Oratione
 »Apologeticâ . . .«,

og han kan ikke nævne selv de tarveligste af hendes rimerier uden at sige: »elegantissima poemata composuit«,

»versibus ornatissimis Danicis expressit« el. lgn.. De to almenkendte vers, som hun broderede — eller vævede? — paa sin ligpude og paa øjeklædet, oversætter han paa knastørre, men correcte, latinske alexandrinere, og digtet om den skambidte hund, Cavallier, er selvfølgelig »carmen elegans«; mens hun selv er »prudentiae incomparabilis femina«, bliver versene paa altarklædet, som hun skænkede til Maribo klosterkirke, naturligvis atter »elegantissimos versus«.

Men saa — umiddelbart efter, at han har fortalt, hvorledes hun saa' sig nødt til atter at borttage disse »elegantissimos versus« fra altarklædet, — saa exploderer med en pludselig overraskelses mægtige virkning den af Birket Smith udeladte sætning:

»Et ut aliquid semper ingenio daret, A. C. 1688.
 »27. Febr. Comoediam, quam scripserat, etc. etc. — — —
 »— — — Erat autem illa Comoedia versibus Danicis ad cap-
 »tum rustico [udstreget] plebeiorum hominum composita,
 »etc. etc. — — —. Publice impressa exstant Carmina ele-
 »gantia, ad Dorotheae Engelbrechtiae Musam etc. — — —«.

Som sagt, det virker med overvældende styrke at se Leonora Christina's tilbedende beundrer, da han skal til at omtale dette skuespil, standse brat op midt i sin overstrømmende begejstring og næsten bede om forladelse paa sin ophøjede clients vegne:

»Og, saasom hun altid skulde have noget at
 »more sig med, saa vilde hun [man hører bogstavelig
 »talt Sperling ryste misbilligende paa hovedet] absolut
 »lade en comoedie, som hun havde skrevet [mærk
 »scripserat, i modsætning til alle de elegantissimos
 »versus, som hun composuit], spille og opføre foran
 »sig, af sine husfolk. Men [ordet autem har en ganske
 »egen, ærgerlig klang] den comoedie var paa danske
 »vers og lavet efter gemene og ulærde folks¹⁾ fatte-

¹⁾ Saaledes oversat i Langebek's Exc. 149, 4to; og paa samme maade i Ny kgl. Saml. 2143, 4to. (Klevenfeldt's exemplar).

»evne, o. s. v. — — —«, og med et lettelsens suk kan den brave panegyriker atter tage fat, hvor han slap; versene til Dorthe Engelbrechtsdatter og til Gerner er han atter i stand til at goutere.

Selv om man nu gaar ud fra Sperling's meddelelse i den ufuldstændige form, hvori den fremtræder hos Birket Smith, er den i højeste grad paafaldende, og man kan med fuld sikkerhed sige, at de begreber, B. S. gør sig om det tabte skuespil, maa være fundamentaliter falske. Hvis nemlig Leonora Christina virkelig havde digtet et folkeligt skuespil ud fra sit personlige kendskab til tarvelige mennesker, en realistisk-psychologisk folkekomedie paa grundlag af sine erfaringer bl. a. fra Blaataarn, — da er det fuldkommen utænkeligt, at Sperling, som ellers viste hendes litteraire production en saa stor og beundrende interesse, skulde have behandlet en saadan »comoedia« med den udprægede ringeagt.

Om den end havde været nok saa mislykket — hvad der jo vilde være i højeste grad usandsynligt —, kan man være aldeles overbevist om, at Sperling nok skulde have været mand for at finde og paavise dens gode sider.

Der maa have været en eller anden hemmelighed ved denne comoedie. Sperling citerer ikke en linie af den, han nævner intet om indholdet, fortæller os ikke en gang dens titel. Der maa have været en grund til denne forbløffende taushed. Der maa have været omstændigheder, som bevirker, at han for sin samvittighed har kunnet forsvare at forbigaa den paa denne mærkelige maade.

Men ser vi meddelelsen i dens sammenhæng, bliver Sperling's holdning endnu mere uforstaaelig. Han søger oven i købet at undskylde Leonora Christina! Alt, hvad hun ellers har frembragt, selv de ubetydeligste smaa vers og den ikke morsomme bog »Heltinders Pryd«, er genstand for hans overstrømmende begejstring, men med hensyn til denne comoedie finder han sig foranlediget til at appellere til læserens overbærenhed. Og da han

ikke lader til at have kendt »Jammers Mindet«, er det hendes quantitativt største værk, det drejer sig om.

Det synes næsten umuligt, at det kan have været et originalt arbejde.

Lad os se lidt nærmere paa meddelelsens détails. Comoedien, som hun — da hun altid skulde have noget at more sig med — »scripserat« og absolut vilde have opført, var »versibus Danicis composita«. Men Leonora Christina's Digte var jo — paa en ganske særlig undtagelse nær — altid paa danske vers! Specielt er jo netop den række af digte, som Sperling's begejstring har svælget i, umiddelbart før han omtaler comoedien, alle paa danske vers. Hvorfor bemærker han, at et skuespil, som Leonora Christina skrev for sin husstand, og som var indrettet efter »gemene og ulærde« folks fatteevne, — at det var paa danske vers? I Mariibo spillede man sikkert kun komedie paa modersmaalet. Man skulde synes, at der var ting, det laa nærmere at meddele os, fremfor alt handlingen, indholdet af stykket, personerne, og titelen. Hvis det da virkelig drejede sig om et originalt skuespil fra hans forgudede gamle heltindes egen haand.

Men — meddelelsen sætter jo udtrykkeligt comoedien i et modsætningsforhold til Leonora Christina's hele øvrige digteriske production. Sperling har lige omtalt hendes »carmen elegans« »Cavallier«, hendes psalmer og digtet paa altarklædet, som alle er paa danske vers; nu siger han: »Erat *autem* illa Comoedia versibus Danicis . . . »composita«, og fortsætter derpaa med omtalen af digtene til Dorthé Engelbrechtsdatter og til Gerner, som jo ogsaa er paa danske vers.

Hvorfor har han kun ved comoedien og ikke ved noget af de andre værker følt sig foranlediget til denne mystiske sproglige angivelse? Hvad betyder *autem*? Hvori bestaar modsætningsforholdet?

Det kunde i høj grad se ud, som om det danske udtryk, der har foresvævet Sperling, da han nedskrev sin

latinske sætning, var: »Men den Comoedie var paa danske Vers [el. i danske Rijm] udsæt«, 3: samtidens almindelige betegnelse for en versificeret — oversættelse.

Comoedien var endvidere »ad captum plebeiorum hominum composita, qui illam edidicerunt«. Dette udtryk har foranlediget Birket Smith til at forestille sig et folkeligt-realistisk skuespil, omtrent noget i retning af »Karrig Niding«, hvad der sikkert i enhver henseende er urigtigt.

For det første henviser udtrykket jo til de »domestici«, som nævnes i den foregaaende sætning, og disse var ingenlunde Leonora Christina's »tyende«, men hendes husstand. Et brev fra hendes datter, LEONORA SOPHIE ULFELDT, til dennes ægtefælle, den skaanske adelsmand LAVE BECK, som er skrevet en del aar senere, viser os tydeligt, hvem det var, der agerede ved fastelavnsopførelserne paa Maribo Kloster¹⁾:

» — — — — fastlaffuenss Mandag var alt folcket
 »her for Kläd, mine börn var dalkarre, jomf. Dorthen
 »[en ung adelig dame, der var hos Leonora Christina fra
 »1686—98] var Capitain Dögenicht oc min Datter var
 »hanss hustru; COLLIN [vistnok huslærer for Leonora
 »Sophie's börn] var trægårss Mester paa Kongenss flode;
 »han hafde toe Hustruer, min fru Moderss pige d. Ene,
 »oc Suen var den Eene, oc den störste Dreng, som suen
 »kunde haffue på sin arm, den hafde de svöbt som et
 »spätt barn, det loe fru [Moder] så hiertelig af; Lorentz
 »og min sösterss pige, de vare Tatterscher, oc toe af
 »de fornemste pijger her i staden der af var den Eene
 »een bonde pige, oc den andre et Mand folck. Denne
 »Röen varede fra strax effter Middag oc til Klocken Nije
 »med dantzen oc leek, det hafde min fru Moder stoer
 »Roe af — — — —«.

Det var altsaa ikke udelukkende »tyende«, det drejede sig om. Derfor ser vi ogsaa, at Sperling har ændret det først paabegyndte ord *rusticorum* til *plebeiorum*,

¹⁾ Birket Smith: Leonora Christina (Ulfeldt) p. Maribo Kloster. p. 125 f.

d. e. som Langebek senere saa rigtigt oversætter det: »gemene og ulærde folk«. Det ligger jo ogsaa i sagens natur, at forstaaelsen af udtrykket »ad captum plebeiorum hominum« i høj grad vil være afhængig af, hvem det er, der anvender det. Naar professor, dr. juris, overrets-assessor Otto Sperling — en mand, der stod paa højden af sin tids lærde dannelse, og hvem det f. ex. i 1681 i Paris blev betroet at ordne Colbert's bibliotek, — siger, at et skuespil er »affattet efter gemene og ulærde folks fatteevne«, saa mener han utvivlsomt, at det er et publicumsstykke, som ifølge hans æsthetiske katechismus ligger langt under det, han og hans omgangskreds anser for et fashionable skuespil, og dette vil omkring aar 1700 sige, at det ikke tilhører den da over hele verden graserende franske pseudo-klassiske retning.

Derimod er det ganske forkert at tro, at »gemene og ulærde« folks fatteevne særligt er indstillet paa at se »gemene og ulærde« folk paa scenen. Tværtimod. Det store publicum er romantisk anlagt. De store publicums-succès'er var i det XVIIde aarhundrede — som forøvrigt overalt og til alle tider — det, som man i Nederlandene kaldte »het blijdent treurspel«, d. v. s. det romantiske sørgespil med lykkelig udgang, den stærkt dramatisk bevægede folkekomedie, tragi-comedien.

At denne foragtedes dybt af de lærde og litterairt dannede kredse, var den gang som nu saare ligegyldigt. Der har, som bekendt, til alle tider været folk, som forsøgte at udgive litteratur for drama, og disse har altid været de toneangivende i den æsthetiserende del af overklassen. Det drama, som interesserede sin tids publicum, har altid gaaet sine egne veje, fuldkommen uberørt af de vexlende moderetningers theoretiseren, hvis dogmer altid har været forfægtede af dem, som med deres egne skuespil kedede folk.

Man tænke blot paa, hvorledes vor egen samtids selvglade smagsdommere omtaler f. ex. et stykke som J. L. Heibergs »Elverhøj«, et skuespil, hvis betydning og

hvis indflydelse sikkert har været flere tusinde gange større end samtlige danske »litteraire« dramers i det sidste hundrede aar tilsammen.

Noget helt andet bliver det naturligvis, at det egentlige skuespil — theaterdramaet — nu og da har været skabt af genier, hvis værker blev »anset værdige« til at benævnes »litteratur«, — som regel dog først, naar de ikke længere var i stand til at interessere det publicum, de var skrevet for.

Da Leonora Christina besluttede sig til at lade sin husstand spille dilettautkomedie paa Maribo Kloster, havde hun ikke overværet en skuespilopførelse i 25 aar. Det ligger da nær at antage, at hun maatte vælge et stykke af den art, som var i højeste publicumsyndest, umiddelbart før fængslets port den 9de Juni 1663 lukkede sig efter hende. Hendes dramatiske erindringer fra det danske hof — fransk-tysk-italienske pragt-udstørs-opera-balletter — var i enhver henseende ubrugelige¹⁾. Men hun havde sikkert mange glade theaterminder fra sin ungdoms straalende dage, da hun rig og lykkelig færdedes aar efter aar i Nederlandene ved sin elskede Ulfeldt's side. Det er muligt, ja vel endog sandsynligt, at hun, da hun i 1647 gjorde furore ved Solkongens hof i Frankrige, har overværet en enkelt af Corneille's regelrette tragedier, — tragedien Heraclius opførtes netop dette aar —, men de egnede sig absolut ikke ad captum plebeiorum hominum

¹⁾ Ved hendes bryllup den 9de October 1836 »strakte Festlighederne — — — sig over flere Dage, men med Undtagelse af, at der blev holdt Dystløb og afbrændt Fyrværkeri, ved man ikke, hvori de have bestaaet«; Birket Smith: Leon. Chr.'s Hist. I. p. 80. I Scavenius' bogsamling fandtes: »Tragoedie om Dyder og Laster, som udi hans Printzel. Naades Bryllupsfest bleff agerit, oc nu paa Cor. Ulfeldts Bryllup anden Gang agerit. Kbh. 1636«; cfr. Mindesmærke af Scavenius's Bogsamling eller Fortegnelse over Foliaer og Quarter af Det Danske Bibliothek som Peder Top Wandal havde samlet, Jacob Brønnum Scavenius købt, og som brændte op den 26. Februar 1794. Kbh. 1794. p. 185. nr. 2022. 4to.

i Maribo 1688. I 40 og 50 aarene, da hun atter og atter gæstede Holland, stod tragicomedien, det romantisk-spændende drama med glædelig udgang, i fuldeste flor og udgjorde det store »gemene og ulærde« theaterpublicums bedste fornøjelse. Og Leonora Christina havde megen interesse for theatrets kunst:

Den 25de Juli 1662 overværede hun sammen med sine sønner og en af døtrene i Amsterdam — op de buyten Emstel — opførelsen af en tragedie, der handlede om Carl den 1ste af England. Ole Bork fortæller i sin rejsedagbog, at han saa' dem der¹⁾.

I et brev til Otto Sperling den ældre, dateret Bryg den 27. April 1663, forekommer følgende to udtalelser²⁾:

»— — — en tiiding, mig bleff sagt vdi gaar paa
»Comedien — — —«,

og:

»— — — jeg er icke vdi goed humeur i dag, faar
»derfor att søge Comedien vdi efftermeddag — — —«,

— hun var altsaa i theatret i Brygge baade den 26de og den 27de April 1663³⁾.

Og der kan ingen tvivl være om, at den hollandske tragicomedie med sin æventyrlige og spændende handling har fundet en god sangbund i Leonora Christina's sjæl; thi hun havde med al sin sunde realisme en udpræget romantisk side i sin karakter. Naar man erindrer, hvor-

¹⁾ Ny kgl. Sml. 373^b. 4to. p. 91: Intererant actui filii Comitis Ulfeldii cum sorore et matre; cfr. Chr. Bruun: Curt Sivertsen Adelaer. p. 126. anm.; Danske Saml. 2. R. 1. Bd. p. 195. anm. 5.

²⁾ Danske Saml. 6. Bd. pp. 227 og 230.

³⁾ Ejendommeligt er det ogsaa, at Leonora Christina, naar hun i »Jammers Mindet« skal fortælle om en komisk situation, benytter det hollandske ord for farce; pag. 192 i udg. Kbh. 1885: Quinden fortelte effen en Klücht om en Skoledrengs Moder, etc.; og pag. 252: En Klyct wil jeg om melde, etc..

ledes hun efter Ulfeldt's flugt fra Danmark 1651 fulgte ham fra Amsterdam gennem Tyskland til Stockholm og derfra over Danzig og Stettin til Stralsund, hele vejen — 12 uger og 4 dage — uden nogen som helst tvingende grund i mandsdragt, og at hun var saa forelsket i dette costume, at hun endogsaa optraadte offentligt i det i Stockholm, overværede (som tilskuer) dronning Christina's taffel, og til slut, dagen efter Ulfeldt's audiens, gjorde hendes majestæt sin opvartning, klædt som mand, — vil man ikke tvivle om, at f. ex. et romantisk »treuspiel« som Isaac Vos's »De beklæglijcke dwang« har tiltalt hende i høj grad, og at hun, som det øvrige publicum, har fulgt den som mand forklædte Rosaura's skæbne med spændt interesse¹⁾, — hvis hun da har kendt dette skuespil.

Det er der nu en ikke ringe sandsynlighed for, at hun har. Stykket, der paa titelbladet bærer hende faders, Christian den IV's navn med fede typer, og som er til-egnet en stærkt theaterinteresseret mand, der i aarenes løb sikkert ofte har været baade gæst hos og vært for Ulfeldt og hans hustru, var fra sin første opførelse 1648 en stor succès, og blev gennem mange aar opført paa »Schouwburg« i Amsterdam; Ulfeldts var i Holland den største del af aaret 1649 (fra 15de Marts til midt i December), og atter en tid i 1651. Anden udgave, der viser stykkets fortsatte sceniske succès, kom 1656; Leonora Christina var i Holland 1656. Tredie udgave bærer aarstal 1661, Ulfeldts var atter i Nederlandene 1662—63.

Der er altsaa flere muligheder for, at Leonora Christina kan have kendt Isaac Vos's største succès.

Hvorledes dette nu end forholder sig, saa meget er sikkert, at naar hun i 1688 skulde tænke paa et skuespil, som rigtig var lavet ad captum plebeiorum hominum,

¹⁾ I Scavenius' bogsamling, som brændte 1794, fandtes: Anapæstisk Lykönskende Hyrdevise Rosauræ til Ære, af Hyrden Eugene. Kbh. 1656; cfr. Mindesmærke af Scavenius's Bogsamling, etc. p. 20. nr. 287. — Er dette et smædedigt over Leonora Christina??

saa maatte hendes kendskab til den hollandske romantiske folkekomedie rinde hende i hu.

Og hvis det stykke, hun den 27de Februar lod opføre i Maribo, var i smag med den hollandske tragicomedie, som paa dette tidspunct spilledes paa alle Europa's fjælleboder af omrejsende tyske og hollandske gøgler-bander, da — og kun da — forstaar man den modstræbende og forlegent undskyldende maade, hvorpaa hendes ellers saa blinde beundrer Otto Sperling omtaler det.

Et originalt psykologisk arbejde fra Leonora Christina's haand vilde han aldrig have vovet at behandle paa den maade; han vilde aldrig have forsøgt at bede om forladelse for det.

Det kan umuligt have været et originalt arbejde.

II.

Leonora Christina døde den 16de Marts 1698, »da hun hafde levet 76 Aar 8 Maaneder oc 8 Dage«. 3 uger efter blev hun lagt til hvile i sin grav i Maribo kirke, og hendes »domestici« drog hver til sit. Hendes død omtales overhovedet ikke i den danske avis »Maanedlige Relationer«.

Fattig og ensom levede hendes trofaste ven Otto Sperling endnu i 17 aar sit flittige og arbejdsomme liv. I sin yderlige nød maatte han for at friste livet sælge sit over 8000 bind store bibliothek ved auction, og fik endelig, 79 aar gammel, naadsensbrødet i den lærde Christian Reitzer's hus, hvor han efter to aars ophold døde, den 18de Marts 1715.

Han efterlod sig en uhyre bunke manuscripter og breve, som for største delen ved testamente gik ind i Reitzer's samlinger, hvorfra de 1721 gik over til Det Store kgl. Bibliothek. Iblandt disse var hans optegnelser om Leonora Christina, som da ogsaa ligger til grund for det XVIIIde størstedelen af det XIXde aarhun-

dredes viden om hendes liv og hendes litteraire virksomhed¹⁾).

Leonora Christina's tre hovedværker kendte man ikke. »Jammers Mindet« anede man intet om, før kammerherre Falbe i 1868 bragte det til København, og det vigtigste grundlag for kendskabet til hendes livs historie var Sperling's optegnelser i »De foeminis doctis«, samt den autobiographi, som hun havde givet ham²⁾. Den blev forholdsvis tidligt kendt og findes endnu i en mængde afskrifter af en latinsk oversættelse. »Heltinders Pryd« kendte man kun af Sperling's kortfattede notits; originalmanuscriptet tog hendes børn i følge sikker overlevering med sig til udlandet efter moderens død; copien i Karen Brahe's bibliothek³⁾ har næppe engang Sperling vidst noget om. Comoedien kendte man ikke engang af navn; men den findes jo kortelig nævnt i Sperling's Vita Eleonorae Christinae.

Af hendes digte kendte man nogle. Digtene til Dorthe Engelbrechtsdatter og til Gerner var allerede offentliggjorte før hendes død, og saavel disse som versene paa altarklædet i Maribo og et par af hendes psalmer gaar igen i alle de afskrifter, som historisk interesserede mennesker forskaffede sig omkring 1730—40, og som vrimler i vore biblioteker. Særlig vel kendte var aabenbart de to vers, som hun anbragte paa sin ligpude og paa øjeklædet. De findes trykte og afskrevne overalt.

Lige før aaret 1748, da interessen for Danmark's historie, for den danske litteraturs historie, for personalhistorie, og for Ulfeldt og hans ulykkelige hustru, var

¹⁾ Dog bør det bemærkes, at selve værket »De foeminis doctis« ca. 1730 ejedes af »Danmarks lærdeste Mand«, historikeren Hans Gram, som laante det ud til Thura, da denne arbejdede paa »Gynæceum Danicæ Litteratum«. Endnu 1753 søgte Schönau det forgæves »i alle kjøbenhavnske Bibliotheker«; Lærde Fruentimmer. p. 300. anm. 2.

²⁾ Danske Saml. 2. R. 1. Bd. p. 129 ff.

³⁾ Nr. 315. 4to; H. C. Vogelsang: Fortegnelser over Haandskrifterne i Karen Brahe's Bibliothek. Program fra Odense Skole. 1857. p. 81.

overordentlig levende i de lærde og dannede kredse, skete der nu, hvad man nærmest maa betegne som et mirakel:

Den comoedie, som Leonora Christina 1688 lod opføre paa Maribo Kloster, kom atter for dagens lys; den faldt ned i den kreds af unge, energiske og dybt interesserede mennesker, som netop havde stiftet »Det kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog«, — og den frembragte ingen som helst virkning!

Intet af selskabets medlemmer giver noget som helst tegn til, at de har set manuscriptet; ingen nævner comoediens titel eller afskriver en linie af den i nogen af de talrige haandskrevne samlinger til Leonora Christina's historie; Holberg, som stod Det Danske Selskab nær, nøjes i det tredje bind af sin »Danmarks Riges Historie« med at citere Sperling's lakoniske omtale, og Tycho de Hofman finder ingen anledning til nogen som helst retelse i sit privatexemplar af »Portraits historiques«¹⁾, saaledes at værkets danske udgave, der først udkom 1778, kun giver en ordret oversættelse af den franske fra 1746.

Der maa have været en eller anden hemmelighed ved den comoedie.

Det Danske Selskab blev stiftet i de sidste dage af aaret 1744, og i det første hefte af selskabets tidsskrift »Danske Magazin« [Januar 1745] nævnes som dets formaal: » — — — at give Kundskab om Manuscripter, »som tilforn ikke ved Trykken ere bekiendte«, samt » — — — at bevare alle — — — flygtige Papirer, »der ere som Avner for Vinden, men som Ædelstene i »Historien, fra al ond Skæbne og Undergang«.

Selskabet tog fat med uhyre energi. »Inden en Maanedes Forløb havde [de fem medlemmer, som stiftede det] allerede faaet sammenbragt mere end 200. Numere af »trykte Bøger, henved 150. Manuscripter, omtrent 200. Documenter, og over 300. Mønter, uden at nogen uden for »Selskabet endnu havde givet det mindste dertil«²⁾.

¹⁾ Ny kgl. Saml. 1289^d. 4to.

²⁾ Beg. og Tilv. p. 12.

Primus motor var den egentlige stifter, JACOB LANGE-BEK; kort tid efter, at selskabet havde begyndt sin virksomhed, optoges saa værdifulde kræfter som HENRIK HJELMSTJERNE, B. V. LUXDORPH og T. DE HOFMAN. Men sin betydningsfuldeste tilvæxt fik det, da nogle maaneder efter dets stiftelse Langebek's mangeaarige og intime ven TERKEL KLEVE — senere adlet under navnet KLEVENFELDT — kom hjem fra sin 4-aarige udenlandsrejse og fra den 26de Marts 1745 blev et af selskabets allervirkningsfuldeste medlemmer.

Det var ham, der ca. 2 aar senere blev ejer af et exemplar af Leonora Christina's skuespil.

Da Klevenfeldt døde i 1777, ejede han i hele sin rige manuscriptsamling kun to haandskrifter af dramatisk indhold. Det ene var en oversættelse af Terentius' Eunuchus paa danske vers fra ca. aar 1600, det andet findes i kataloget over hans efterladte bibliothek, Museum Klevenfeldianum, Kbh. 1777, pag. 256, under Manuscripter in octavo:

- Nr. 34. Et Styke af en Comædie, giort af Frøken Christina Eleonora. Item I. adskillige Efterretninger hende vedkommende, efter Frøken Dorothea Sophia Urnes mundtlige Beretning, 2. tvende Vers af Christina Eleonora.

Her kan vi lægge mærke til det ganske ejendommelige forhold, at afskriften af et saa omfangsrigt værk var en octav.

Vi skal nu se lidt paa de omstændigheder, under hvilke Klevenfeldt blev ejer af disse manuskripter.

Det Danske Selskab udfoldede i sine første 5—6 aar en ganske overordentlig virksomhed, som har haft uhyre stor betydning for hele den danske historieforskning. I tusindvis samledes bøger, documenter og manuskripter ind fra deres skjulesteder over hele landet, copieredes, udgaves, opbevarede, og frelstes fra undergang. »Kongens Naade« aabnede »os alle Landets og Stadens Brev-

»Kamere, endog sit eget Kongelige Archiv«, og ud til landets fjærneste kroge sendtes »bequeme Personer
 »for at opspore og indhente, hvad ellers ikke kan be-
 »kommes«¹⁾. Ganske vist havde de fleste af selskabets medlemmer ogsaa store private samlinger hver for sig; men alt, hvad de ejede, og alt, hvad de fremtidigt erhvervede, havde de forpligtet sig til at fremlægge ved selskabets møder, ligesom de ogsaa var forpligtede til at lade selskabet tage en afskrift af de sager, hvis original de ikke var til sinds at afstaa.

Omtrent midtvejs mellem Nyborg og Odense ligger herregaarden Rønninge Søgaard, som i begyndelsen af det XVIIIde aarhundrede var i slægten Urne's eje. I kirke-landsbyen Rønninge, som hørte under gaarden, var der før udskiftningen 3 jordløse huse, som »i mange aar stedse
 »bleve beboede af adelige Frøkener, saasom: af Navnet
 »Urne, Kaas, Friis, Hoppe, Kiørbitz«, etc. etc. »samt af
 »Enkefruer og Præsteenker«²⁾, og i et af disse boede i slutningen af fyrrerne Frøken DORETT SOPHIE URNE, en firsindstyveaarig gammel dame, som havde været »Frøken
 »Opvarterske hos Fru Eleonora Christine, da hun opholdt
 »sig i Maribo«³⁾, fra 1686 til 1698, d. v. s. fra sit syttende til sit niogtyvende aar.

Hun kunde selvfølgelig ikke gaa ram forbi, naar hele landet blev trawlet for breve og documenter og mundtlige beretninger, og en dag indfandt der sig da ogsaa hos hende en mand, som forsøgte at plyndre hende for alt, hvad hun ejede af erindringer om Leonora Christina.

Han var ikke et af Det Danske Selskabs medlemmer; men han havde faaet sendende en liste paa 17 bestemt formulerede spørgsmaal angaaende Leonora Christina's

¹⁾ Beg. og Tilv. p. 5—6.

²⁾ J. C. Bendz: Efterretninger om Rønninge og Rolfsted Sogne. Odense 1820. p. 8.

³⁾ Klevenfeldt's notits i Ny kgl. Sml. 1394 f. fol.

ophold i Maribo, og disse fik han nu mundtligt besvaret af frøken Urne. Resultatet af denne samtale skrev han ned paa et stykke papir, og det træffer sig nu saa heldigt, at dette eksisterer den dag i dag. Fhv. overbibliothekar Birket Smith fandt det i 1869 paa Universitetsbibliotheket mellem biskop J. C. Bloch's (1717—73) haandskrevne Samlinger til den Fyenske Gejstligheds Historie¹⁾, og udgav det i Danske Samlinger V. p. 209 f. Det var bestemt for Klevenfeldt.

Det er dog klart, at vort exemplar af frøken Urne's meddelelser ikke, som Birket Smith mener, er det samme, som blev sendt til Klevenfeldt, og som blev solgt paa Klevenfeldt's auction 1777. Det er aabenbart concepten til dette. Jeg skulde være tilbøjelig til at tro, at den, der var mellemmand mellem frøken Urne og Klevenfeldt, var stedets præst, den personalhistorisk stærkt interesseret provst EILER CHRISTENSEN KULLERUP, hvis arbejder ligger til grund for hele biskop Bloch's viden om disse sognes historie²⁾. Dette er sikkert den naturlige forklaring paa det for Birket Smith uforklarlige factum, at frøken Urne's meddelelser fandtes i biskoppens Samlinger til den Fyenske Gejstligheds Historie, hvor de ikke synes at have noget at gøre³⁾.

Meddelelserne ere i de exemplarer, vi kender, — der er to, en original, aabenbart nedskrevet under selve samtalen med frk. Urne, med talrige overstregninger og rettelser, og en copi, taget mange aar senere, bægge desværre maculerede, — nummererede, d. v. s. de er tydeligvis svar paa en række, ganske bestemt formulerede, spørgsmaal, som hidrører fra trediemand, nemlig Klevenfeldt, og som drejer sig om, naar frk. Urne kom til Leonora Christina, hvorlænge hun var paa Maribo Kloster, hvem der ellers var der, hvem der besøgte grevinden der,

¹⁾ Additamenta 138. fol.; det er nu udtaget og katalogiseret som Add. 720. 4to.

²⁾ Bendz: o. c. p. 27.

³⁾ Danske Samlinger V. p. 211.

hvad hun tog sig til, o. s. v.. Jeg citerer de os vedkommende puncter¹⁾:

2. [Leonora Christina's datterdatter, Elisabeth Beck] lever endnu og bor i Skaane, hvilket hendes Skrivelser til mig udviser, hvorudi hun har begjært af mig Grevindens hendes Grandmamas Postil, Vers, hendes Arbejde med videre, hvilket jeg og oversendte hende altsammen, undtagen Postillen, som jeg ikke vilde se i nogen andens Hænder, uden i Grev Ulfeldts²⁾, men ikke har kunnet dertil finde Lejlighed
3. [hendes] Liglagen var underfodret med hvidt Taft. Hendes Pude var af samme Sort, og stod paa samme Pude Vers af hende selv forfærdigede, og som her medfølger. Item et Øjenklæde med hendes Vers paa, som ligeledes medfølger
4. Hendes Arbejde hvor er henkommen, er foran i det 2det Responso meldet om, saa at jeg har ikkun ganske lidet deraf tilbage, hvilket bestaar i 2 smaa Stykker, som Grevinden med egen Haand haver begyndt paa for at lære mig at sy samme Sting.
6. [Grevinden] førte ellers en god Økonomi, til hvilken hun brugte mig, og jeg, Gud være æret, fandt Naade baade af Grevinden, Comtessen³⁾ og Greven, hvilket af Comtessens Breve noksom kan sees, og som her medfølger.
- 12⁴⁾. Skrifter har hun vel efterladt sig, men er blevn[. . . med Frøken A: C: til Wien. Hun holdt et lidet As[. . . paa hvis laage stod disse ord: See ey til min udv[. . .

¹⁾ Udhævelserne er mine.

²⁾ Grev Leo Ulfeldt, Leonora Christina's eneste efterlevende søn.

³⁾ Leonora Christina's ældste datter, Anne Cathrine, som i ca. 10 aar (1688—98) boede hos sin moder i Maribo.

⁴⁾ Denne besvarelse findes ikke i originalconcepten, men kun i afskriften, som desværre ogsaa er maculeret. Jeg har derfor her fulgt bogstaveringen, mens jeg i øvrigt benytter Birket Smith's transcription.

- men vel til min indvortes dyd; dog har jeg endn[...
 af en Comedie hun selv haver samensadt, som h[...
13. Fra Frøken A: C: haver ieg endeel breve fra hendis[...
 begyndels til hendes ankomst til Wien. Greven
 var særdeles liberal imod mig formedelst min
 Tjeneste og Opvartning hos hans Fru Moder og vilde
 [jeg] derfor, at ovenmeldte Postil ej skulde komme
 i nogen andens end i hans Hænder.

Det første angreb paa frøken Urne var delvist lykkedes. Klevenfeldt's meddeler — altsaa sandsynligvis provst Kullerup — havde formaaet den gamle dame til at udlevere størstedelen af, hvad hun ejede af souvenirs fra sit samliv med Leonora Christina i Maribo. Det var nu ikke saa særdeles meget; Ulfeldt's børn havde taget det meste med sig til Wien 1698, da moderen var død — blandt andet, som bekendt, manuscriptet til Jammers Mindet —, og resterne af hendes originale skriftlige efterladenskaber forlangte og fik Elisabeth Beck i aaret 1735.

Men Klevenfeldt's meddeler kunde dog, sammen med frøken Urne's besvarelse af de 17 spørgsmaal, afsende:

- 1° De vers, som stod paa ligpuden og øjeklædet. Disse var selvfølgelig copier; thi originalerne var jo broderede (eller vævede?).
- 2° Comtesse Anne Cathrine's breve; originale.
- 3° Comoedien. Thi der kan jo ikke være tvivl om, at de to sidste linier af spørgsmaal 12's besvarelse maa udfyldes saaledes:

..... dog har jeg endn[u Copie
 af en Comedie hun selv haver samensadt, som h[er
 medfølger.

I lacunen i næstsidste linie indsætter Birket Smith — paavirket af Klevenfeldt's auktionskatalog fra 1777 — ordet »Noget«. Jeg tror ikke, det kan være rigtigt. Jeg tror snarere, der har staaet »Copie«; en saadan kunde frøken Urne jo med sindsro beholde, selv om Elisabeth Beck

affordrede hende grevindens originale manuskripter. Og hvorfor skulde hun, der sikkert selv i 1688, 18—19 aar gammel, havde spillet een af stykkets hovedroller, og som havde en førstehaands lejlighed, have ladet sig nøje med »noget« af comoedien?

Under alle omstændigheder maa det have været en afskrift af stykket; thi i følge spørgsmaal 2's besvarelse havde hun jo afleveret alt, hvad der stammede fra Leonora Christina's egen haand. Havde comoedien været i originalhaandskrift, havde Elisabeth Beck utvivlsomt faaet den.

Men Klevenfeldt's samleriver var endnu langt fra tilfredsstillet. Den gamle frøken ejede endnu nogle breve fra Anne Cathrine Ulfeldt (punct 13), nogle haandarbejder af Leonora Christina (4), og postillen, som hun absolut ikke vilde af med (2 og 13). Men intet kan modstaa en ægte samlers energi. Næste aar besøgte Klevenfeldt selv sit offer, — provst Kullerup, der var en gammel mand, var hele aaret meget syg, maatte fra 10de April tage en capellan og døde den 23de August —, og frøken Urne maatte udlevere alt, hvad hun ejede.

Ca. 30 aar senere, paa Klevenfeldt's auction, kom det altsammen under hammeren. Efter det omtalte nr. 34 paa katalogets pagina 256 følger:

Nr. 35. Corfitz Uhlfelds eldste Datters Anne Cathrines originale Breve til Frøken Dorothea Sophia Urne, 2. et Brev til dito af Elisabeth Beck af 1735. NB. bemelte Frøken døde 1756. næsten 90 Aar gammel; 3. en Bindeknude og et Bindebrev til dito Frøken, af Anna Catharina Uhlfeld, 4. et Brev fra bemeldte Frøkens Moder til hendes Fader, da de vare forlovede.

Nr. 36. Endeel Prøver af Frøken Christine Eleonores eget Arbejde med et i Træ udskaaet Hovet, stucket i en liden Pung, hvilket hun skal have brugt til sympathetiske Curer.

Man ser, at han har faaet alt, hvad der var, om det saa er moderens forlovelsesbrev til faderen. Ja, endogsaa frøken Urne's dyrebare postil, som hun havde nægtet at udlevere til Leonora Christina's egen datterdatter, og som hun ikke vilde vide i andre end grev Leo Ulfeldt's hænder, erobrede han fra hende. Auctionskataloget har pag. 22, mellem Libri in folio:

Nr. 312. Henrich Thomesøn Gerners Hellige dagis hellige Tanker, Kiøbenhavn 1684 2 Tom. 1 Vol. cum figuris. Possedit Comitissa Eleonora Christina Ulfeld & ejus posterī necnon Dorothea Sophia Urne, quod harum & B. Possessoris annotationes docent.

Postillen har for os bl. a. den interesse, at vi ved dens hjælp kan constatere, hvornaar Klevenfeldt fik Leonora Christina's skuespil i hænde.

Postillen selv blev — i følge et uindbundet exemplar af kataloget med vedføjede priser [ikke Suhm's] paa Det kgl. Bibliothek — paa auctionen købt af P. F. Suhm for 1 Rdlr. 5 Mark. Fra ham er den sikkert gaaet til Det Store kgl. Bibliothek; men der findes den ikke mere. Derimod opbevares der i Ny kgl. Samling 1394 f. fol. 6 blade, som oprindelig har været for- og bagsatsbladene i den. Paa disse staar der en del autographiske meddelelser af Leonora Christina selv, hendes børn og forskellige andre, samt følgende bemærkning, fol. 1 rto:

»Hvad paa denne Side er skrevet, er skrevet med
»Grefinde Eleonoræ Christinæ Corfitz Uhlfeldts egen
»haand og Rimene digtede af hende. Bogen blef efter
»Hendiss Død 1698 foræret af Hendiss børn til Frøken
»Dorthe Sophia Urne^{a)} og hun igien forærede
»mig samme Anno 1748, da jeg besøgte hende i Fyen.

Klevenfeldt«.

og paa næste blad, som en anmærkning til: Frøken Urne:

»^{a)} hun var paa den Tid (1748) imod 80 Aar; hafde
 »været Frøken Opvarterske hos Fru Eleonora Chri-
 »stina, da hun opholdt sig i Maribo — Fr. Urne var
 »meget elsket og efter at Grefinden var død, stod hun
 »i correspondance med børnene (helst Anna Cathrine
 »Uhlfeldt, af hende Fr. Urne har skiænket mig nogle
 »Brefve. Jeg hafde derimod siden den Lykke at for-
 »skaffe fr. Urne fra den Dyrebare Printzesse Charlotte
 »Amaliiss Kongl. Høyhed 50 Rd. aarlig Pension, som
 »continuerede efter hendiss Død for det halfve til Een
 »hendiss Broder Datter«.

Der er altsaa ingen tvivl om, at det var i aaret 1748, at frøken Dorett Sophie Wrne — som hun selv underskriver sig¹⁾ — i Rønninge afleverede sine sidste Leonora-Christina-minder til Terkel Klevenfeldt. Han købte dem af hende mod en aarlig pension.

Men comoedien havde han jo faaet sendende før. Der er altsaa en vis sandsynlighed for, at dette skete ca. 1747.

Og nu staar vi ved det gaadefulde: Efter at man i de ca. 50 aar, der var forløbne, siden Leonora Christina lukkede sine øjne, havde maattet nøjes med et særdeles begrænset kendskab til hendes litteraire frembringelser, som man optrykte atter og atter, og som man i sine forskellige manuscriptsamlinger skrev af og skrev af til trivialitet, fik man nu pludselig et ganske betydeligt nyt materiale til raadighed, deriblandt et af hendes aller omfangsrigeste værker, nemlig den comoedie, som hun selv havde »samensadt«, — og man forbigik den i taushed!

Hvorledes er dette muligt?

Er det tænkeligt, at Klevenfeldt har skjult sin nye erhvervelse for de øvrige medlemmer af Det Danske Selskab?

¹⁾ I Elsebeth Friis's stambog. Thott's Sml. 560. 8vo. under 7de Octbr. 1694

Det er det ganske afgjort ikke.

Klevenfeldt var jo nemlig aldeles ikke en mand, der skinsygt rugede over sine haandskrevne skatte. Tværtimod. I hans senere aar, da fortvivlede økonomiske forhold og mange aars sygdom havde gjort ham til en bitter og misundelig gammel, ensom mand, var det jo netop hans stadige klage, at saa mange andre i aarenes løb havde »pløjet med hans kalv«, og udrettet saa meget, baade for sig selv og for videnskaben, paa grundlag af studier i de samlinger, som han havde erhvervet, og som han altid saa liberalt havde stillet til disposition. I de aar, der her er tale om, skrev han og Hjelmstjerne og Langebek ustandseligt af hos hinanden. Hvad særligt Leonora Christina's arbejder angaar, ser vi, at f. ex. Klevenfeldt's og Langebek's haandskrevne samlinger indeholder det samme materiale¹⁾, og paa Langebek's egenhændige afskrift af »Vita Eleonoræ Christinæ conjugis »Cornificii Comitiss de Ulefeld, Ex ipsius autographo Gallico in latinum translata« finder vi proveniensangivelsen:

A Dn: Thorch: Kleve, S. R. M. Secretario Cancellariæ, mihi communicat: et exscript: d: 15 Jan: 1735. J. L.

Det er i høj grad usandsynligt, at Klevenfeldt ikke skulde have meddelt Langebek sit nye fund.

Desuden var det jo en af de vigtigste forpligtelser, man paatog sig, naar man blev medlem af Det Danske Selskab, at »forskaffe noget anseeligt af rare og merkværdige Ting til Selskabets adskillige Samlinger«, samt, at:

»Enhver er pligtig at bekendtgjøre Selskabet, hvad af Manuscripter . . . han kan være ejende, hvoraf han bør tillade Selskabet at faae Originalerne til Eftersyn, og, om fornødent gøres, »Copie deraf at tage«²⁾.

¹⁾ Langebek's Excerpter 149. 4to; Ny kgl. Saml. 2143. 4to.

²⁾ Lovenes Art. 6 og 8.

Og Klevenfeldt var ikke den mand, der tog sig sine forpligtelser overfor Det Danske Selskab let. I beretningen om selskabets begyndelse og tilvæxt i de tre første aar (1745—47 incl.) skriver Langebek:

»I Samlingen den 12. Martii 1745. blev besluttet
 »at indbyde Højeste Rets Assessor og Justits-Secreterer
 »Terkel Kleve, nu D. K. Mts. Justitz Raad og adlet
 »med det Navn af Klevenfeldt til at indtræde
 »med i dette Selskab, hvortil man forud var forvisset
 »om hans gode Villie. Dette var en ny Lykke
 »for Selskabet, at blive formeret med saa værdig en
 »Medarbejder. Ved hannem er Selskabets Biblio-
 »tek og Archiv ogsaa med mange smukke Stykker
 »forøget«¹⁾.

Desværre ved vi nu ikke mere, med hvor mange eller med hvilke; men Langebek siger i fortalen²⁾:

»Givernes Navne have vi i alle Fortegnelserne
 »[i det vedføjede trykte katalog] ikkun sat ved de
 »rareste og mest merkverdige Stykker«,

og blandt disse élite-stykker findes Klevenfeldt anført som giver [altsaa af originaldocumenter] ikke mindre end 38 gange.

Det er ganske utænkeligt, simpelthen, at en mand som han ikke — i overensstemmelse med sine forpligtelser i følge lovene — skulde have givet Det Danske Selskab meddelelse om sin erhvervelse, forelagt den til eftersyn, og tilladt, at der blev taget en kopi.

Og dertil kommer, at de to vers, som blev sendt ham fra frøken Urne samtidigt med comoedien, vitterligt blev forelagt i et af selskabets møder.

Frøken Urne's meddelelser foreligger, som sagt, i to

¹⁾ p. 18.

²⁾ p. 6.

exemplarer, en original, og en copi. Paa denne sidste staar i besvarelsen af spørgsmaal 2:

» og stod paa samme Pude Vers af hende selv
 »forfærdigede, og som her medfølger. Item et Øjen-
 »klæde med hendes Vers paa, som her med-
 »følger«,

og paa foden af afskriften endvidere:

PS: de 2de heri om^{te} vers er saa lydende

1. paa Pudén, som var stoppet med hendes tid effter
 anden affalde Haar

Hvor mangen Tanke spaan og Hiertens sukke Knude
 tilsåmen Hæfftet er paa denne brude pude
 Naar som mit Hoved det er henlagt paa sit Haar
 opløset er mit baand min Siæl i glæden staar.

2. paa øyen Klædet

Jeg visseligen veed, at du min Frelser lever
 som mine tørre been af Jordens støv udkræver
 og dennem Klæder ud i deres havde hud
 at møde for din stoel og Dom o! store Gud
 D[a] skal ieg dig min Gud med mine øyne skue
 J din den Guddoms Glands og Kierlig reene lue
 Jeg ieg skal see min Gud ey fremmede for mig
 Hielp Jesu Brudgom kier ieg kand bestaae for dig.

NB: disse 2de Vers fuldte ey med Conceptoptegningen
 som haves men sām̄ er læst i det danske Magazin for
 24 Aar siden og bleven liggende i Hukomelsen.

Versene er, som man vil se, et par af Leonora Christina's allermest kendte, som fandtes trykte og afskrevne i massevis, her ganske vist gengivne med en del forvanskning, som vel netop stammer fra de 24 aars ophold i »hukomelsen«.

Meddelelsen om, at de »er læst i det danske Magazin«, har hidtil været ganske uforstaaet¹⁾, idet man har op-

¹⁾ Birket Smith: Leon. Chr. (Ulfeldt) p. M. Kl. p. 82 anm. 1.

fattet den som en paastand om, at de har været trykt i Det Danske Selskabs tidsskrift »Danske Magazin«¹⁾, hvor de ikke har været til at finde. Men dette er aabenbart heller ikke meddelerens mening. Jeg tvivler overhovedet stærkt paa, at noget menneske i det XVIIIde aarhundrede vilde falde paa at bruge en vending som: »sæmme« er læst i det danske Magazin«, naar han mente: »samme« har jeg læst i »Danske Magazin«.

Meningen er i ethvert tilfælde en ganske anden: versene er læst, d. v. s. oplæst, læst højt, forelagt, i Det Danske Selskab. Dette kaldtes nemlig i dets første aar, til stor ærgrelse for stifteren, Langebek, for: »det danske Magazin«. Det lader sig let paavise:

LANGEBEK skriver selv, i selskabets: Begyndelse og Tilvæxt p. 10. anm. b: »... maae erindres, at een og »anden haver taget Feil i at kalde Selskabet selv det »Danske Magazin, da det dog ikke er Selskabet, men »dets maanedlig udgaaende Skrift, som kaldes med dette »Navn«.

LUXDORPH noterer i sin skrivecalender for 1747²⁾:

»21de September, blev holdt Oration paa det danske »Magazin over Kongens Salving« — og

»5te October. Danske Magazin til Stole 5 rd. & »2 q[uart Ducater] à 2 r[dlr.] — 9 Rdlr.«.

HOFMEDAILLEUREN M. G. ARBIEN kalder i en skrivelse 1751 selskabet »det kongelige danske Magazin« og HJELMSTJERNE paategner skrивelsen, at »endnu er efter Ma- »gazinets Resolution af 28 Mai Medailleuren tilstaaet »25 Rdlr.«³⁾.

ISLÆNDEREN JON MORTENSEN tilbyder 1755—56 »det »danske Magazin-Selskab« sin tjeneste⁴⁾,

¹⁾ Udkom fra 1745—1752, og senere fra 1794.

²⁾ Ny kgl. Sml. 386^a. 8vo.

³⁾ Det Danske Selsk. Hist. p. 40. anm. g.

⁴⁾ ib. p. 241.

og endnu saa sent som den 10de Januar 1777 indsender HJELMSTJERNE og Det Danske Selskabs øvrige endnu levende medlemmer, deriblandt ogsaa KLEVENFELDT, en ansøgning om at maatte genoprette selskabet, som de kalder: »Det Danske Magazin«¹⁾.

Der er altsaa ingen tvivl om, at ordene: »saa er læst i det danske Magazin for 24 Aar siden« betyder, at versene er blevet forelagt i Det Danske Selskab.

Men dette er yderst mærkeligt, naar man betænker, at de fandtes trykte overalt, hvor Leonora Christina's poetiske frembringelser omtales, saaledes baade hos ALB. THURA: *Gynæceum Daniæ Litteratum*, Altona 1732, p. 45, hos E. PONTOPPIDAN: *Marmora Danica*, Hafniæ 1739, Tom. I. p. 265, hos O. BANG: *Samling af adskillige nyttige og opbyggelige Materier*, Kbh. 1743, II Stykke, p. 158, hos F. C. SCHØNAU: *Samling af Danske lærde Fruentimmer*, Kbh. 1753, Bd. I. p. 403 f., samt, hvad der her er det betydningsfuldeste, i Det Danske Selskabs eget virksomme medlem, TYCHO DE HOFMAN'S 1746 udkomne pragtværk: *Portraits Historiques*, 5^e Partie. p. 92! Desuden findes de i saa at sige alle de mange afskrifter, der beskæftiger sig med Leonora Christina, saaledes baade i Langebek's og i Klevenfeldt's exemplar.

Meddelelsen beviser altsaa, at versene maa være fremkomne enten i en ny version eller fra særlig interessant kilde; og da vi nu ved, at Klevenfeldt 1747 kom i besiddelse af en version af dem, som stammede directe fra Leonora Christina's mangeaarige »Frøken Opvarter-ske«, kan vi med stor sikkerhed sige, at det var netop ved denne lejlighed, at de almenkendte vers blev forelagt Det Danske Magazin's medlemmer.

Men har Klevenfeldt saaledes fremlagt versene, da bliver det absurd at antage, at han ikke ogsaa skulde have ladet Leonora Christina's langt større og ganske

¹⁾ Det Danske Selsk. Hist. p. 89.

ukendte comoedia, som han havde erhvervet ved samme lejlighed, »læse« ved et af selskabets møder.

Og da vilde det være absolut utænkeligt, at saa historisk og personalhistorisk interesserede mennesker som »lemmerne« af Det Danske Selskab i disse første energiske aar, skulde have undladt at tage en afskrift af saa enestaaende et document, naar de ad den allerpaalideligste vej fik det, saa at sige, directe fra Leonora Christina Ulfeldt. Alene forstanderens, afskriver-geniet Jacob Langebek's navn er en tilstrækkelig borgen for, at det ikke har været tilfældet:

Det Danske Selskab har ganske utvivlsomt ejet en afskrift af den folkelige comoedie paa danske vers, som Leonora Christina lod sine husfolk opføre i Maribo den 27de Februar 1688, — som Sperling følte sig saa ilde til mode ved at skulle omtale, — og af hvilken Klevenfeldt 1747 erhvervede et octav-manuscript, som den gamle fattige frøken Urne havde gemt paa i over 59 aar.

Men i selskabets katalog, som blev udgivet 1748, fandtes der kun eet eneste dramatisk manuscript:

Nr. 51. En Tragi-Comedie paa Danske Vers.

Og den var en bearbejdelse af Isaac Vos's »De beklægljcke dwang«, et stykke, som nogle faa aar i forvejen blev spillet af omrejsende bander i Hamburg, og som i det hele taget hørte til det foragtede farende folks staaende repertoire.

Den indgik efter al sandsynlighed til selskabet i slutningen af 1747.

Den var afskrevet efter en itureven octav.

III.

Og atter sænkede mørket sin kappe over Leonora Christina's comoedie. De historisk og digterisk interesserede havde faaet deres nysgærrighed tilfredsstillet, de

havde nu set selve det stykke, som de hidtil kun kendte fra Sperling's kortfattede notits, de havde lært Leonora Christina's største versificerede arbejde at kende, — og det var af en saadan art, at de taug, taug alle. Ingen fandt anledning til at nævne det i nogen af de talrige private samlinger til hendes historie, Hofman og Holberg fandt det end ikke nødvendigt at corrigere Sperling's bemærkning eller tilføje de nye oplysninger, de nu havde faaet, naar de omtalte hendes digteriske virksomhed¹⁾, — taushed overalt —, og frøken Urne's afskrift laa og samlede støv i Klevenfeldt's bibliothek i næsten 30 aar, til den for tredie og sidste gang dukkede frem, for atter og definitivt at forsvinde.

Den 14de April 1777 døde Klevenfeldt, og en kreds af historisk interesserede mænd traadte sammen for at hindre, at hans store og værdifulde, særlig personal-historiske, samlinger skulde gaa tabt. Med disse som grundstamme stiftedes Det Genealogisk-Heraldiske Selskab. Man kan altsaa gaa ud fra, at der blandt de mænd, som den gang samledes om auctionsbordet, har været adskillige, som ikke stod ganske ligegyldige overfor en mærkværdighed som et autentisk, men aldrig publiceret skuespil af Leonora Christina. Der sad f. ex. en mand som P. F. SUHM, som ikke alene havde stor historisk og litterair interesse, men som oven i købet satte megen pris paa theatrets kunst, og som endog selv havde optraadt som dramatisk forfatter; han noterede i sit exemplar af kataloget, som nu findes paa Det kgl. Bibliothek, priserne og delvist købernes navne. Og af dette faar vi nu at vide, at den saa sælsomt behandlede comoedie ogsaa denne gang faldt i de bedst mulige hænder.

De tre numre, som udgjorde Dorett Sophie Urne's erindringer om Leonora Christina — postillens triste

¹⁾ Er det kun et mærkeligt sammentræf, naar Holberg (D. R.'s H. III. p. 592) bruger det samme udtryk som Dorett Sophie Urne (Meddelelserne, punct 12): »... hun sammensat en Comoedie ...«, og: »... en Comedie, hun selv haver sammensadt ...«?

skæbne har vi tidligere gjort rede for¹⁾ — nemlig mss. in octavo, p. 256, numrene 34, 35 og 36, blev, for henholdsvis 3 rdlr., 5 rdlr. 1 sk., og 6 rdlr. 1 mark og 1 skilling, solgt til forfatteren af den første danske skuespilhistorie, dramatikeren og bogsamlere, underbibliothekar PEDER TOP WANDAL. Da var octaven itureven; den blev solgt som »et Stykke af en Comædie«. —

Han nævner den ikke!

Han købte samtidigt Klevenfeldt's andet dramatiske manuscript, den før nævnte oversættelse af Terentius' Eunuchus, og han aftrykker store stykker af den i sin afhandling: Efterretning om Danske Skuespil, andet Stykke²⁾, som netop beskæftiger sig med det XVIIde aarhundredes dramatiske production. Leonora Christina's comoedie, som han altsaa factisk havde i hænderne samtidigt, nævner han ikke. Og ingen af samtidens litteratur-

¹⁾ Under trykningen af denne bog er det lykkedes mig at finde den forsvundne postil. At den havde været i Det kgl. Bibliothek fra 1796, da Suhm's 100 000 bind indlemmedes, maatte anses for nogenlunde sikkert. Men hvem kunde da have begaaet den utrolige vandalisme at udrive de beskrevne forsatsblade og lade selve postillen — den eneste her i landet eksisterende Leonora-Christina-reliquie — forsvinde? 1811 afleveredes til Christiania ca. 30 000 doubletter, som nu danner grundstammen i det norske Universitetsbibliothek. Det kgl. Bibl. ejede af postillen endnu eet exemplar, som bærer Chr. V's navnetræk i guld; overbibliothekar var i 1811 D. G. Moldenhawer —! Jeg forespurgte da i Christiania 1°: Fik bibliotheket i 1811 Gerner's postil? 2°: Kan det ses, at der i denne er udrevet forsatsblade? 3°: Kan exemplaret faas til eftersyn paa D. kgl. Bibl. i Kbh.? Og fik omgaaende svar: Den ompurgte bog er afsendt. — Den viste sig at være et smuktbevaret exemplar paa skrivepapir. Indsat i bogen er tre kobberstik af Chr. V, dronningen og kronprinsen. Bogen har været angrebet af orm, og ormehullerne passer nøjagtigt til ormehullerne i de udrevne forsatsblade. Man maa nu haabe, at det vil lykkes at bevare Leonora Christina's andagtsbog fra det sidste aar i Blaataarn, og fra de 13 paafølgende paa Maribo Kloster, her i landet.

²⁾ Nye Originale Skuespil [Gyldendal's], Andet Bind. Kbh. 1778. p. 4—17 incl.

historikere nævner den noget steds. Nyerup, Pram, Høst, Rahbek, Worm, o. s. v., o. s. v., alle er tause. —

Hvor frøken Urne's manuscript til slut havnede, ved man intet mere om. Wandal's store og værdifulde samlinger købtes af J. B. Scavenius, som paatænkte at skænke dem til Det Store kgl. Bibliothek; men saa brændte det hele ved slotsbranden den 26de Februar 1794. Det er vel sandsynligst, at Leonora Christina's skuespil ved denne lejlighed ogsaa gik op i flammer.

Dog er det ikke absolut sikkert. Det kunde jo nemlig tænkes, at Wandal paa Klevenfeldt's auction ikke købte sine mange Ulfeldtiana for egen regning. I følge en vistnok paalidelig overlevering skal en hel del af de Ulfeldt'ske sager være købt af den sidste (østerrigske) grev Ulfeldt¹⁾. I saa fald er det muligt, at comoedien endnu kunde findes i et af hans efterkommeres archiver i Wien.

Der er ogsaa en anden mulighed. Hvis nemlig — hvad jeg ikke anser for sandsynligt — Birket Smith har ret i sin formodning om, at frøken Urne's optegnelser paa Universitetsbibliotheket er det til Klevenfeldt afsendte exemplar, kunde det tænkes, at Wandal, efter at have købt Nr. 34 paa auctionen, har anbragt papirerne i Det kgl. Danske Genealogiske og Heraldiske Selskab, der, som sagt, blev stiftet 1777 (3die Mai) for at frelse Klevenfeldt's samlinger fra undergang, og hvis betydeligste medlemmer var Suhm og Wandal²⁾.

I udkastet til dette selskabs love stod der³⁾:

3. »Enhver forbinder sig til at gjøre sig al
»Umage for at forskaffe, hvorfra de kan, det som
»til dette Værk [nemlig: at skabe en, saavidt muligt,
»fuldstændig historisk, genealogisk og diplomatisk Hi-
»storie over alle danske, norske og holstenske hid-
»indtil bekendte Adels-Slægter⁴⁾] kan være tjenlig«.

¹⁾ Birket Smith: Leon. Chr. p. M. Kl. p. 55. anm. 3.

²⁾ Werlauff: Danske Selsk.'s Hist. p. 133. anm. 2.

³⁾ id. ib. p. 137.

⁴⁾ id. ib. p. 161.

Men har Wandal skænket de Leonora Christina vedrørende papirer til dette selskabs archiv, maa de nu søges udenfor dette. Thi hele materialet til selskabets publication »Lexicon over adelige Familier i Danmark, »Norge og Hertugdømmerne, udgivet af det kongelige »Danske Genealogiske og Heraldiske Selskab«'s andet binds fjerde hefte, som indeholdt slægterne fra U til Z inclusive, forsvandt sammen med det færdigskrevne trykmanuscript under forsendelsen mellem København og Gentofte 1803¹⁾).

Leonora Christina's versificerede skuespil har haft en gaadefuld skæbne. Det gjorde ved opførelsen den lykke, hun havde tilsigtet. Og det maa i sandhed have været affattet ad captum plebeiorum hominum, saaledes at det kunde fængsle »gemene og u-lærde« mennesker.

Thi alle det XVIIIde aarhundredes u-gemene og lærde litteratur- og historieforskere har haft rig lejlighed til at lære det at kende og meddele os andre, hvad det var for et stykke.

Men det gør de ikke.

De tier. Alle som een.

Hvorfor de tier, — ja, det er gaaden.

¹⁾ Werlauff: o. c. p. 164.

MANUSCRIPTET HISTORISK-
GENEALOGISK ARCHIV
Nr. X_a I RIGSARCHIVET

Aftrykket er bogstavret. Dog har jeg ikke følt mig forpligtet til at gengive manuscriptets inconstante anvendelse af store og smaa bogstaver, men gennemført moderne regler. Derimod har jeg selvfølgelig beholdt manuscriptets ejendommelige adskillelse af ordene.

De af afskriveren ombyttede sider er atter bragt paa plads.

Enkelte udeladte ord og bogstaver har jeg føjet til i skarpe klammer.

De skrivefejl, som jeg der ud over har fundet mig foranlediget til at rette i teksten, har jeg gjort rede for i de bag i bogen trykte anmærkninger.

Interpunctionen er moderne. Manuscriptets er ganske forvirret.

Tragi Comedie

PERSONERNE.

EDVARDUS. Konge i Engeland.	RUDOLF. Grefue af Bristol.
DIONISIA. Princese [i] Engeland.	ROSAURA. Rudolphs Datter
CELINDE. Princessens Jomfrue.	og Graf Hendrichs Kieriste.
HENDRICH. En engelsch Grefue.	MAURICTZIUS. Deris Søn.
OCTAVIO. En Grefue af Drfort.	LISAURA. Deris Datter.
FABIO. Kongens Capitein ofuer	GRIMALDO og BELARDO.
Liugarden.	Graf Hendrichs Liener.
KLENARDO. Secretarius.	CAREL. Cap: ofuer RUDOLPH:
ALCENO. Kammer Iuncher og	Li[u]gu:
En Jagt Mester.	IENIVO og FEBANDRE. Sol
	datter.
	En Bischof.

Den 1. Actus.

Skue Pladken skulde vere en lystig

Skoug, huor Kongen jager og Dionisia
forfølger en Hiort.

DIONISIA.

O, raske, springend Hiort, din Flucht af Frygt
aa[r]fages.

Fortøf dog ichun lidt! Du menst maa sche du iages
af mig som af en Wind? O, ney! Se, mine
Fancher,

de følger idelig din Spor, saa wit de wancher. 5
Staa stil! Betrachte mig! Din Lyche er langt bedre
end min. Naar du est trætt, du huiler under Cedre.
Mens min forelschte Siel kand aldrig Lise finde,
i Schou saa wel som March og Strømmene, der
rinde.

Du kandst paa din Fortræd wed Fluchten gjør en
Ende; 10
mens ieg, joe mer ieg flyer, for øger min Elende.

HENDRICH

(spadzerende paa den anden Side af Schowen)

Ah, angenehme Dug, Natturens denlig Planter,
der fuld af Frugt og Lof beprynder alle Kantter,

det klare, rindend Vand, der ned af Dahlen flyder,
 March, Schoug og grønne Eng, ieg beder, I udgyder
 15 til mig en Lynke Flod! Jeg ser her min Gudinde!
 Ach, at ieg en Gang maa hos hende Naade finde!
 Jeg er som Tantalus: ieg neppe hende ser,
 før hun berøffues mig, saa snart som Eb[b]len schier.

DIONISIA.

Hendrich!

HENDRICH.

. . . . Princess! Jeg staar og gandsche mig forundrer,
 20 at Vandets hastig Løb ved Stilhed sig affondrer.
 Se, Rosen sinnes rød af en blye ferdig Farvæ,
 fordj den iche kand jers Schønhed til sig arfvæ.
 Den milde Sephyrus og Solen self snart mister
 ald deris beste Glands. Aurora er for bister,
 25 for dj Jers Hønhed er en Thetis hos Van[d]sstrømme,
 Diana lig paa Jagt, og Flora i det grønne.
 Sielf Phebus er formørcht, naar du din Glands
 frem viser.
 Ja, alle schabte Ting for Osuer Mand dig priser.
 Land, Folck og faste Slott din Magt og Hand
 maa vige.
 30 Ja, Hendrichs Lif og Siæl din Slaw og Træl
 wil bliffvæ!

DIONISIA.

Schal ieg befale den, huis Bud ieg burdte lyde?
 Huad ieg frem føre vil, schal iche dig for tryde.
 Thi her i Eenlighed wil ieg dett aaben bare,
 34 som langen Thi hos mig er schiult med største Fare.

[HENDRICH]

81 Huad kand ieg ofre op til saadan Ronge Datter?
 Min Troe, ald Ydmyghed, huad Plicht i sig befatter,

ieg ævig legger ned for min Princessis Fodder!
 Til dech min ringe Stand, som ellers mig bort støder
 fra din for høye Gunst, som sidder paa en Throne. 85
 Min Her Komst ringe er mod dig, som bær en
 Crone.

Mens Kierlighed er blind. Ulighed dend ej achter.
 Naar Hierterne er ens, den Standen ej betrachter.

DIONISIA.

Er det, som dig besuær, at du est ej min Lige?
 De beste Raad her til wil ieg min Hendrich sige: 90
 Elsch lige høytt med mig! Saa naaer du vel om
 Sider

dend Schatt, huor for du nu rett mandeligen strider.

HENDRICH.

O, himlische Princess! Af dine Lipper flyder
 en Kilde, som til mig en Cordial ud gyder.
 Du baner mig en Wey, og viser mig at haabe. 95
 Du alting decher til med Kierlighedens Raabe.

DIONISIA.

Jeg schiøtter saadant ej! Lad os endrechtig bliffue
 en Troe, et Sind, en Siæl, mens vie er her i Liffue.

OCTAVIO

(paa dend anden Side af Schouffuen)

Jeg med en, huor ieg er! Jeg iages, dog ieg jager
 for mig de wilde Diur. Forgiæffues ieg beklager 100
 mig stedse uden Hielp; thi U-Gunst mig for følger.
 Jeg driffues hid og did som Schib paa Hassuets
 Bølger.

Tyran for mit Gemytt, huor lenge schal ieg brænde?
 Mit Brøst er Ethna lig. Huor schal ieg mig henvende?

105 Min Jld, den lesches ej. Min Elschow flett betales.
 Min Død for Haanden er. Dends Tid fand en
 forhales —

Mens se, min Fiende! Jeg wil for hende klage,
 og min bedrøffuet Siæl en stor U-Roe fritage.
 Er det Greff Hendrich ej, som hende saa om
 fauner?

110 Jeg swær: for hun ved af, hans Kierlighed hun
 fauner!

DIONISIA. HENDRICH. OCTAVIO.

[DIONISIA]

Min egen est Du nu! Mit Løfte ej schal ryges!

OCTAVIO.

Huad er hun Hendrich nest! Hun elscher ham,
 mig tyches.

HENDRICH.

Min Siæl er gandsche glad! Mit Hiertte fast vil
 springe

og neppe giffuer Rum min Mund til at ud stunge
 115 med tusind Tach din Gunst! Mens, huad den ej
 fand giøre,

— thj Tungen er for suag! — schal Dyene fuld føre.
 Huad Frem Gang fand det faa? Huo wil vel her
 til raade?

Fra „Konge“ Forschiell er til „Gressfulige Naade“.
 Jeg frychter, Kongens Had og store, brændend Brede
 120 i Ævighed ej schall wor Kierlighed til stæde.

DIONISIA.

Kast slige Tancher bort! Min Faders Tid sig schynder
 til Grafuen hastig hen. Og den, mit Hiertte ynder,

til Konge og til Mand ieg stragens vil antage.
Lad dig kun midlertid Faalmodighed behage.

HENDRICH.

Alldt dette er vel sant; mens ieg fand iche temme 125
min sterche Kierlighed. Dend Flod, som mand vil
stemme,
den snarest bryder ud. Jeg bæres hen til Graffue,
før Faders Død os fand Fornøyelighed til laffue!

OCTAVIO.

Hans Kierlighed er stoer, og fand slett iche tuinges,
førend af Acharon ieg hen til Baaden bringes. 130

[DIONISIA]

Er Thiden dig for lang, ieg schal den stecher giøre, 35
og inden Morgen Dag dig i mit Kammer føre.

OCTAVIO.

Huad toffuer ieg nu mer, mens feldet er alt Dom-
men
til Døden? Stæd og Stund er allerede kommen.

HENDRICH.

Den Gunst er ald for stor. Jeg fand ej nefnes
værdig.
At kyske eders Haand er ieg dog stedse ferdig. 40
Mens ach!

DIONISIA.

. Huor for est du saa Corrig fuld og bange?

HENDRICH.

Mig siunes, denne Natt faar Timer ald for mange.

DIONISIA.

Var glad! Fornøye dig! En Natt gaar snart till
Ende.

HENDRICH.

Joe nermere et Maal, joe snarer wil mand rende.
45 Staar mand paa sidste Nipp for Striden Seyer
at tage,
for Dage regnes Aar, for Dnen Bliche Dage.

DIONISIA.

Fra nu til Morgen er stached Tid at wentte.
Huor mange aldrig faar den Løn, huor for de tientte!

HENDRICH.

Fra nu til Morgen Dag bleff Troia lagt i Asche,
50 och Rom blef øde lagt. Mon Persien iche brasche
med en stor Macht til Soes? De sees om Aften
Stunde,
mens i dend samme Natt aldeles gich till Grunde.
Fra nu til Morgen Stund en fattig Mand ophøyes;
den rigeste igien en Bettler Staf til føyes.
55 Den, dig før var fuld troe, kand Farffuen sin om
schiffte
och med Forræderie alt ondt mod dig anstiffte.
Fra nu til Morgen Pompeius uden Hofued!
Og Cæsars beste Følch forløb, mens hand har
soffued.
Candaules gich i Seng; mens mellem Dag og Natt
60 hand død, og paa hans Stoel en Schlaw igien op-
fatt.
Titt Himmelen er klar, og Weyret iche bruser;
mens førend du staar op, de sterche Winde sufer.

Fra nu till Morgen den, som sad høytt i Ære,
 maa hastig stødes ned og Lydens Hiul Spring lære.
 Fra nu til Morgen fand Trofasthed forgiættes 65
 og ud af Hierttet platt den beste Ven udslættes.

OCTAVIO

[for sig sielf].

Ach, Dionisia, est du da slett fra Sindett?
 Jeg ser, att Kierlighed gior Rig og Arm forblindett.
 Du elsker ham saa høytt. Hand søger at bedrage,
 och trachter dig med List din Ære at fra tage. 70
 War ieg udj hans Stæd, og nød dend store Lyche,
 ej Aar, ej Dag, ej Stund for lang ieg schulde tyche.

DIONISIA.

Her Graf! I denne Natt schal udj mine Arme
 for trofast Kierlighed I nyde Roe og Warme!

HENDRICH.

Har Guderne dog ej forladett deris Himmell 75
 og søgt den denlig Schouff, huor Fugle Sang i
 Brimmell

for øgett deris Lyft? Naturen os indbiuder
 for Seng at bruge March. De kionne Træer yder
 for Om Heng denlig Løff. — Princess, lad dig behage
 med Bien Honning Safft af Kierlighed at smage! 80

OCTAVIO

(kommer at forstørre dem; for sig sielf)

Alf Iffuer brender ieg. Schal mine Dyne schue 131
 saa stor Lættfærdighed? Mand schammes maa och grue!

(til DIONISIA)

Prinses, med iers For Løff! Er her for bie ej gangett
 et schrecheligt Wildt Guin? Det war af mig nær
 fangett;

- 135 mens hissett ved det Band udj dend lille Kratt
und løb det, saa ieg ej fand mere faa det fatt.

DIONISIA.

Du est dett Monstrum sielf! Et Guin, der ald
vor Glæde
forstyrrett! — Hendrich, kom; lad os til bage træde.
Octavio, giff Tegn, at Følchene fand møde!

- 140 Lad Jægerne og strag i Jægerhornett støde.

(DIONISIA og HENDRICH gaar bort)

OCTAVIO

(for bister)

Huor nu, Octavio, fandst du dend Spott fordrage?
Jeg suar, det hefnes schall paa dend, som er Nar-
sage!

Huad raader min Forstand? Her er ej Tid at tøffue;
thj udj denne Natt gjør Hendrich første Proffue.

- 145 Jeg vil med Listighed for Kongen sielf andrage,
at for Forræderie hand sig bør Ware tage.
Saa stiches Hendrich ud, och ieg fand Bruden
fange!

Jeg achter siden lidt, huor dett med ham vill gange.

EDVARDUS (och hans JÆGERMESTER)

Huor bleff Princessen af? Huor komb hun hen fra
Eder?

JÆGERMESTER.

- 150 Det var saa rasch en Hiort, hun endnu effter leder.

EDVARDUS.

Lad Følchet holde op, og sig til Roe begiffue.

JÆGERMESTER.

Jers Maiestetis Ord schal effter kommett bliffue.

EDVARDUS.

Jeg vil mig sette ned paa denne Sten at huile.

OCTAVIO. EDVARDUS.

[OCTAVIO]

Er Kongen iche der? Jeg vil til hannem iille.

Det siunes, Kongen er alt trætt ud af at iage? 155

EDVARDUS.

Ja vist, Octavio; thj vores Ar og Dage
de løber hastig hen. Som Soelen effter lader
en Schygge, saa gjør de stor Suaghed, som os
schader.

OCTAVIO.

Jeg gaaer fruchtsommelig af Ifuer, Had og Brede,
i det ieg ene nu hos Kongen er til Stærde. 160

EDVARDUS.

Sig ud, huad er det da, som du wilst aaben bare?

OCTAVIO.

Et stort Forræderie, saa Kongen er i Fare!

EDVARDUS.

Af huem? Paa huad Maner? Hvor dan er det til
gangen?

OCTAVIO.

En Mand i denne Nat maa mand først tage fangen.

EDVARDUS.

Huem er det?

OCTAVIO.

. Hendrich.

EDVARDUS.

. Hvoe?

OCTAVIO.

165 Hans greffuelige Naade.

EDVARDUS.

Huad Greffue?

OCTAVIO.

. Hendrich, huoe der pleyer Kongen
raade.

E[D]VARDUS.

En saadan opluist Mand? Lad mig hans Gauter
høre.

OCTAVIO.

Jeg fand for Morgen Dag dett iche vell frem føre.

EDVARDUS.

Fra nu til Morgen Dag ieg plages maa af Længsel?
170 Schal ieg imidler Tid ind slutte i et Fængsel
min troe og hulde Wen for uden wiß Arbage?
Mig for en haard Tyran mand billig maae an flage.

OCTAVIO.

En Sag af Bichtighed bør joe for borgen bliffue.
Auzora Schyggen schal fra vores Dyen driffue.

175 At fengfle denne Mand der som mand tofuer lenger,
i Weye Schaalen da ald eders Welfert henger!
Jeg beder, Kongen sig taalmodig will andstille.

EDVARDUS.

For os det unwantt er at tuinge saa vor Willie.

OCTAVIO.

Lad Fabio kon gaa og Hendrich strag befale,
180 at Eders Majestet wed ham wil nogett talle.
Saa fand mand aller best med List ham fangen sette.
Hand tuifler da vel sielf, at Kongen wed af dette.

EDVARDUS.

O, Hendrich, schamme Dig! Huor er Din Troe
och Loffue?

Jeg elschet dig for høytt, du schulde saadant woffue.
Til Hoffuett wi vil gaa, wor Daatter at berette, 185
huad for Forræderie du wilst i Werche sette.

OCTAVIO

(for sig sielf)

O, ney! Dett hindre wil mit For Set slett til
Grunde!

[højt]

Will Kongen denne Nat kun legge sig at blunde,
saa snart som Soelens Schin med sine Straaler
klare

schal ieg dend gandsche Sag jer begge aaben bare. 190

EDVARDUS.

Well an, det faar saa schie. Wi maa taalmodig
wære,

indtil at Tiden os det, wi ej wed, schal lære.

Wi driffues hjd og did; thi udj vores Tancher
om suermer Frycht og Haab som Schibet uden Ancher.

BELLARDO. GRIMALDO.

[BELLARDO]

Hør, Cammerad, huor for bleff Jagten saa' op 195
heffuett

og ingen sich et Diur, en dog de løb og stræffuett?

GRIMALDO.

Huad schytter ieg der om? Lad dem kun jag och
rende!

For mig de gierne maa begynde och saa ende.

BELLARDO.

Grimaldo, uden Tuifl est du for amorerit.
 200 Du schiøtter ingen Ting. Dit Sind er perturberit.

GRIMALDO.

Ja, ieg schulde plage mig med Elschouffs galne Griller!
 Menst du, at ieg er gael? Se bedre til med Briller!
 Huer Narre Courtizan ieg hader og for bander.
 I dend Sted elscher ieg gott All i Krues och
 Kander.
 205 Jeg er vell tit for liebt at driche Hel' og Halsue.
 „God-Taar!“ — „Drich ud!“ — „Schiench i!“ —
 det er en rigtig Salsue.
 Jeg siunger helst Ronda och kysker Bachi Druer
 end slide mine Schoe bag efter snefre Fruer.
 Dog ingen laster ieg. Princessen er noch værdig
 210 et erligt Faunetag; thj hun paa Jagt er færdig.

BELLARDO.

Det er fuldsant, at hun er sig och værd at achte.
 Du schulde hende kun fra Taa til Top betrachte.
 Diana wige maa, naar hun wil frem at jage.
 Til at for følge Wildt hun neppe hauer Mage.
 215 Jeg ønsche[r], hendes Mand maa lig Adoni bliffue,
 mand maatte mer om ham end Alexandro schriffue.
 Lad Lychen daglig ham i Husket Rigdom føre,
 som Midæ offuer gaar, dog uden Esels Øre!

GRIMALDO.

Bellardo, hørde nu Greff Hendrich, huad du sagde,
 220 jeg suær, hand dig med en nye Klædning strax aflagde
 och lod garnere dend med saadan Possamente,
 der tidt os begge toe kand bringe ind god Rentte.

Naar wij war Penge løf, Credit det schulde giøre,
at vi waar tørre Hals med Knapperne kund smøre.

BELLARDO.

Mens menst du, det gaar and med hende og saa 225
Grefuen?

GRIMALDO.

Jeg troer det, naar ieg seer, at hand er Konge
bleffuen!

Mens sagt, der kommer hand! See, huor hand
gaar og grund[er]!

[HENDRICH. GRIMALDO. BELLARDO]

HENDRICH.

Huor lenge warer det? Wil Soelen ej gaa under?
Ach, schynde dig dog snart! Lad Mattens Myrch
frem bryde,

at ieg en bedre Soel des lengere kand nyde! 230

GRIMALDO.

Schal Eders Raade da dend helle Matt haf Wacht?
Hand har jo Dagen langs sig redet trætt paa Jagt.

HENDRICH.

Det faar saa schee. Lad mig en anden Klædning
hentte!

Jeg wil imidlertid taalmodig Matten wentte.

BELLARDO.

Huad Klæder wil I haff? Schal ieg de sorte bære? 235

HENDRICH.

Du Mar! Er dett nu Tid i sort Habit at være?

O, nej! Ehj denne Matt baad Siæl og Legom
glæder;
jeg der for bære wil rætt forstelige Klæder.

GRIMALDO.

For mig J maa rett wel. Naar J er glad i Sinde,
240 af Latter, ej af Graad mitt Dyne Paar wil rinde.

HENDRICH.

Min Glæde er saa stor, ieg fand den iche tuinge.
Huert Dye Blich, som gaaer, mit Hierte wil ud-
springe
til dig, min anden Siæl! Jeg fand en, som ieg ville.
Min Tunge binder du. Min Mund maa tie stille.

BELLARDO.

245 Huad fattes eder, Her? Er eders Tunge bunden?
Jeg hørte, Gud sche Lof, J talte rent af Munden.

HENDRICH.

O, angeneme Wey! Huor glad er mine Fødder!

GRIMALDO.

Jeg suær, hand faar strax ja, om hand Princessen
møder.

HENDRICH.

Din erk for gietten Schiælm, ieg vil i Synder bryde
250 din Hals ret nu! — Dog komb —, J schal det
begge wiide —

GRIMALDO.

Jeg troer, hand leger Baald med mores Hoffued
Pander.

Hand roer sig saa wit ud, hand wed ej, huor hand
lander.

HENDRICH.

Bellardo —. Ach, en Iyst! Ser du dem iche ride?
Princessen er paa Jagt! — Companer, gaar til
Side!

BELLARDO.

Grimaldo, wacht din Kop!

GRIMALDO.

. Huor for schal ieg mig haste? 255

BELLARDO.

Jeg tenchte, hand til os med Stene wilde kaste.

HENDRICH.

J dumme Asener, der kand saa lidet schønne:
Rett nu vil Kierlighed min Trofasthed belønne.
Rett nu — —

BELLARDO.

. . . . Far widre fort! Huor henger dett til Haabe?
Hand tier som en Mur, der pleyer høytt noch raabe! 260

GRIMALDO.

Hollo! How! Goffuer J?

HENDRICH.

. Huad vill du?

GRIMALDO.

. Ach, far fort!
Med jers For Loff: „rett nu“ var eders sidst[e] Ord.

HENDRICH.

Rett nu falt mig saa ind. Huor fore ieg bleff dum?
Min Tunge bunden bleff ret nu. Er ieg og stum,
ret nu ieg deeler ud paa eders Ryg og Goffuett 265
de Tractamenter, som ieg ier har lenge loffuett!

GRIMALDO.

Huor dan er dette fatt? Jeg troer, ret nu J raser!
J bringer for en Dag heel Under lige Phrasser.

HENDRICH.

Diana, schynde dig, lad Dagens Lius af tage;
270 thj min Gudindes Glans har gandsche ingen Mage.
Huoe kommer der til os?

BELLARDO.

. Klenardo, som mig tyches.

KLENARDO.

Jeg bringer et gott Bud.

HENDRICH.

. Gud giffue, det maa lyches!

KLENARDO.

Hans Majess[t]et begiær, at Eders Naade wilde
ham stragens warte op, endog det er lit silde.

HENDRICH.

275 Klenardo, wed J ey, huad Kongen mig will sige?

KLENARDO.

Hand wil ier uden Tuist en Wre Tittul giffue.

HENDRICH.

J begge wæbner jer, og tager Ware nøy!
Jeg til dend nefnde Stæd mig siden vil hen føye.

GRIMALDO.

Jers Willie strax schal sche! — Bellardo, wj vill
soffue.

280 Mens finder hand os da, saa faar vj Scham, paa
Loffue!

HENDRICH.

Fill Hoffuet ieg gaaer hen. Gid Himlen mig vild
 giffue
 den Lyche, at ieg der for lenge ej schuld bliffue.
 Gid Kongen wilde ey mig Tiden lang forhale
 nu just paa denne Natt, der burdte mig hußuale.
 [de gaar]

CELINDE. DIONISIA.

[CELINDE]

Jers Hønhed høre dog! Forandrer jers Gemhytte! 285

DIONISIA.

Huad bilder du dig ind? Dit Raad ieg ej wil
 schiøtte.
 Schiønt Plicht og Lydighed mod Fader mig for
 binder,
 oprigtig Kierlighed til Hendrich offuer vinder.
 Jeg achter ingen Had. Jeg schiøtter ingen Brede.
 Slett inttet hindre fand, er Kierlighed til Stæde. 290
 Dit Raad er som en Damp, der hastelig for suinder,
 for gileßfues dine Ord. Du der med inttet vinder.

CELINDE.

Min naadige Princes, ieg værdig ham noch achter.
 Forbyde mig dett Gud, ieg saadan Mand forachter!
 Mens mellem ham og jer er Forschiæll iche liden. 295
 Et Bryllup hastig giort fortrydes ofte siden.
 Dett Øye er joe blindt, Forstanden og saa borte,
 huor Elschow Nøglen har til Hierteß Lønne Porte.
 Betencher eder well, førend at J annammer
 en saadan ringe Mand i eders Cøffue Kammer! 300

DIONISIA.

Huad Aarfag har du vell, der mig fand det for byde?
Maa ieg min beste Ben en Nat hos mig ej nyde?

CELINDE.

Det tuiſter ieg endnu, at hand iers Mand fand
bliffue.

DIONISIA.

Huad Tuiſel? Jeg maa lee! Du mine Ord vil
driffue.

CELINDE.

305 Princess, med dette Verch J ſmidder iers Ulyche!

DIONISIA.

Du U Befindede, ſig ſnarere min Ulyche.
Ach, hindre mig dog ej! Os Ratten er til Wille.
Leſch Uſene ſnart ud! Se, alle Ting er ſtille.
Til Hendrichs Komme ſcheer, gach, haſt et waagelſt
Oye,

310 at Ingen nogen Frycht os pluſlig ſchal til ſøye.

[Hun gaar]

CELINDE.

Jeg ſchal for rætte det. Ach, fattige Celinde,
for andre har du Raad. Sielf fandſt du ingen finde.
Ach, Dionisia, lad dine Tancher fare!

For mig ſlig Kierlighed langt bedre ſig fand parre.
315 Dett, ſom fand ſchade dig, fand mig Fordelen giſſue.
Wj ere lige Børn; beſt Hendrich min fand bliffue.
Jeg driffues af U Roe; thj Kierlighed har inde
mit gandsche Legome. Dog maa ieg vel beſinde:
Sterch Win og Kierlighed ſig vel tilhaabe ſchicher;
320 forſt Godhed giſſue de, ſidſt Giſſten de ind ſlicher.

EDVARDUS. FABIO. KLENARDO. CELINDE.

EDVARDUS.

Sig: fant J Grefuen sielf?

KLENARDO.

. Hand vil sig strag ind finde.

EDVARDUS.

Klenardo, gafft du Acht, huor dan hand blef til Sinde?

KLENARDO.

Hand saa ret frydig ud og fryctede slett iche.

EDVARDUS.

Mand bringer ham til mig! Gach, Fabio, beschiche,
at vj allene er. — Huad er det for en Pige? 325

FABIO.

Celine.

EDVARDUS.

. Huad wil hun? Will du os noget sige?

CELINDE.

O, ney.

EDVARDUS.

. Saa gach kun hen til maares Datter Hoffue.

CELINDE.

Hon gich rett nu til Sengs og mon[n]e mig for loffue.
[Hun gaar]

KLENARDO.

Min Herre Hendrich er nu allerede kommen.

EDVARDUS.

Hent ham! Og gach self bort!

[KLENARDO gaar]

[HENDRICH. EDVARDUS. FABIO.]

HENDRICH.

330 Saa snart ieg sich fornomen,
at Eders Maiestet —

EDVARDUS

. I hauer ej for halet. —
Marquis! Guld bringer I, huad ieg ier har befalet!
[Han gaar]

HENDRICH.

Huor gaar min Konge bort? Hand vender til mig
Nogen,
ja, af hans Ansichts Soel misunder mig og Schynen.
Huor dan gaar dette till?

FABIO.

335 Her Graf! Vil I mig høre?

HENDRICH.

Huad er jer da befalt, at I med mig schal giøre?

FABIO.

O, falsche Verdens Art! Saa lønner mand de beste!

HENDRICH.

Huad løn? Mand spotter mig. Saa gaar dett
med de fleste.

FABIO.

Fortencher icke mig! En Tiener maa ad lyde.

HENDRICH.

340 Huoe aldrig syndet har, ej Straf, ej Spott kand nyde.
Jeg tror, at Kongen vil Fornøvelighed søge,
i det hand min For Træd og Sorig kand for øge.

FABIO.

Min Ved aarsager mig u-høflig at begiere,
 Jer Naade vilde her sin Degen mig leffuere.

HENDRICH.

Min Degen, Fabio?

FABIO.

. Ja, saa er Kongens Wille. 345

HENDRICH.

Er dette hans Begier, ieg schal ier strax til stille
 det Suerd, som hauer tient tit Kongen udj Nød,
 naar ieg mig vaavet har paa Pynten til min Død.
 Jeg offer med det Suerd mit tapre Sind og Hiertte.
 See der, Marquise, see!

FABIO.

. Ach, Jamer fulde Smertte 350
 at se en taper Hælt sin Vaaben saa berøffues!
 O, nej, det maa en sche! Mit Hiertte slet bedrøves.
 Se, her er mit igien! Hæng dette ved jers Side!
 At se ier uden Suerd kand ieg ej lenger lide.
 Schönt ieg iers Legem har hos mig til at forvare, 355
 min Siæl har J igien i Stæden at bevare.

HENDRICH.

Lad os nu ichon gaa! Jer maa sche Kongen bier.
 U-Schuldighed min Siæl fra Angst og Sorg befrier.
 Jeg schal Aarsagen ej af eder mere spørge.
 Det Kongens Wille er. Jeg der for ej vill sørge. 360
 Gaa for!

FABIO.

. Saa som J will.

HENDRICH.

..... O, Matt, som mig bedrager,
i dett du plukelig min Glæde fra mig tager!

BELLARDO. GRIMALDO.

BELLARDO.

Den Bente varer vist, til Domme Dag begynder.

GRIMALDO.

Vj gaber bege toe. — Huor bram hand sig dog
schnyder!

365 Jeg troer, hand snorcher alt og lader os holde
Hunder.

BELLARDO.

Det kand ieg icke tro. Det schulle giw mig
Wunder.

Hand var for glad der til, at hand schuld kunde
soffue.

GRIMALDO.

Jeg tror, hand narer os rett dychtig, oppaa Lowe;
thj det er saa hoj Tid, Aurora snart frem bryder
370 og fra sin Himell Sal Gardinerne bort schyder.

BELLARDO.

Gardiner! Narifas! Ret nu ieg dør af Latter!
Jeg tror, du Esels Melch end daglig til dig patter.

GRIMALDO.

Huor fore ler du saa?

BELLARDO.

..... Ach, ve, ret nu ieg zegner,
for dj du Himmelen ved Bascher Boden ligner!

GRIMALDO.

Ler du saa sposch der af? Saa taller vj Poeter, 375
der høyt med Pegaso Pernasis Top bettræder.

BELLARDO.

Saa estu med besmurt af Heste Drech, der ryger?
Phy, pache dig fra mig, før du mig og bestrnger!
Jeg ønscher, du var fuld af Hippochrenen søde,
naar ieg kun laa og sof paa Puderne hin bløde. 380

GRIMALDO.

Det ønsched ieg vel med end her at staa at snaabe.
Det varer saa ver Matt. Jeg bliffuer snart en Taabe.
U lychelig ere vj. Troe, Fanden os har reden,
der vj tog tieniste! Dett var hel goed Bescheden!
Hand gaar paa Cortaci, og har os saa ved Næsen, 385
mand maa vel snart blif kied af saadant Nare Væsen.
Vaar Gressue, hand er gael. Huor for har hand de
Fancher,
huer Jomfru er for liebt, saa snart de seer, hand
spancher?

Mand maa le, naar mand ser, de unge Cortisaner
med Baand og Nareri gjør sig til smaa Snus 390
Haner,

gør en dyb Reverentz, schönt saa de kon en Hue.
De gaar da op og ned, ja, for et huert Windue.
Om Ratten med Musich beviser de sin Ære
for Huset, huor de men' den beste Ven at vere.
Saa lenge staar de tit, ind til en gammel Kiælling 395
af Leche Potten sin ud slaar en stinchen[d] Hælling.
Da bliffuer mand for baus for saadan Hoffued Salve
og springer flug der fra som hine unge Kalfsue.

Jeg men', vaar Hendrich gaar om Natten ud saa
 silde,
 400 hand kommer slumpendis en Gang til saadant Gilde.

BELLARDO.

Gud gif, dett vaar saa vell! Hand torde kloger bliffue
 end saa den helle Natt rabuntus om at driffue!

GRIMALDO.

Men sacht, Bellardo, sacht, ieg horer komme nogen.
 Det Gressuen vere maa. Hand forre ingen Stogen.

BELLARDO.

405 Kom, vi vil spørge ham, om hand har vert i Senge.

OCTAVIO. GRIMALDO. BELLARDO.

OCTAVIO.

Dig fra mig, Schielmere!

GRIMALDO.

. Schal dette vare lenge,
 da bliffuer det med ham jo lengere jo være.
 Forstiller eder ej! Vi kiender ier vel, Herre.

OCTAVIO.

410 Huad Herre, din Compan? Jeg schal dig gienem
 støde!

BELLARDO.

Huad Fanden har vi giort, at I os her vil døde?
 (De gaar bort)

OCTAVIO.

Huoe burtte mer end ieg af Lydens Gunst sig fryde?
 Det, Hendrich var bered, gaf Lyden mig at nyde.

Jeg elskede blef i Nat og trykt i hindis Arme,
 der før ud øsed har mod mig sin Bredis Harme.
 Saa hjælper Lyken dem, der højest sig for drifter, 415
 og hader tuert i mod dem, som af Banghed ryster.
 Jeg elsker Matten høyt, og schal igien til Ære
 en Lampe, gjort af Sølf, paa hendis Alter bære.
 Min Siæll er gandsche glad; thi den har over-
 vunden
 sin Fiende. For Had er Kierligheden funden! 420

Ende paa den første Act.

Den anden Act.

EDVARDUS. FABIO. KLENARDO.

[EDVARDUS]

Nep Matten var for bje og Tittan sig til laffuet
 at fryde alle Ting paa Jorden og i Hæuet,
 før dette schrefne Brev blef mig og strax indhendet
 fra Gref Octavio og i hans Rasn vdsendet.
 Jeg frychter, deß Indhold vil inttet gott betyde, 425
 Marquise, hvor for I for os dett maa op bryde.

Breffuet.

FABIO.

„At Hendrich fangen blef, gjør, at hand end nu leffuer;
 „thi det min Schyldighed til ham og jer vd kreffuer.
 „Mig blef i Haft berætt, et Andslag aldt var spundett,
 „saa Hendrichs Timme Glas var mesten Del ud 430
 rundett.
 „Thi toe Forrædere af Ifvuer, Had og Galde
 „sig sammen soer, i Nat de ham vild' ofuer falde.

„Jeg schicket stragens hen paa samme Stæd at vide
 „en Karl i Hendrichs Plak. Jeg sielf holt ved en Side,
 435 „bevæbnet, med mit Folsch, og venttede ald fort.
 „Mens, saa som mig er sagt, er bege løben bort.
 „Jers Maiestet fand ham af sin Arest endt lede,
 „og mig en Reiske hiem goedviligen til stæde
 „at strafue dem, som sig mod mig har under standet
 440 „til stoer Rebellion at hise op aldt Landet“.

FABIO.

Det er dog iche kiont med saadant Werch at spille.
 Mand fand paa anden Bisf sig som en Ben anstille.

EDVARDUS.

Gach snart, hent Hendrich hid!

FABIO.

..... Mit Hierte glædes ved,
 at I for zicherung er om hans Oprigtighed.
 [Hand gaar]

EDVARDUS.

445 Jeg schal rett kong[ellig] ham gott for undt til føye.
 (HENDRICH [og] FABIO [kommer ud])

[HENDRICH]

Jeg som iers ydmng Knecht til Jorden mig vil bøye.
 Lad fare eders Had!

EDVARDUS.

..... Hendrich, gif dig til Freds.

HENDRICH.

Huad wil Hans Maies[t]et?

EDVARDUS.

..... At du schalt alle Stæds

vor Macht til Søes med Følch og andet providere;
thj du som Admirall schal Floden commandere! 450
Huad før paseret er, du iche maa er jndre;
det tienner ichun til vor Glæde at for hindre.

(EDVARDUS, KLENARDO, FABIO gaar bort)

KLENARDO

[idet haand gaar]

Jeg iche ønsker ier!

HENDRICH.

. Huor vil mig ychen bringe?
Bedragelig Siren, du menst mig at om ringe
og siunge mig i Søvn? Ney, ney! Se, mine Tancher 455
u rolig suermer om. De liglgler ej for Ancher.
Schul[d] mand haf faaet et Nys, at mig Prinsesen
ynder?

De beste Raad vaar da, ieg mig fra Hoffuet schynder.
Dett kand ej vere saa; thj Kongen mig op høyer
og ved et Vre Ampt sin Naade til mig bøyer. 460
Til Hoffue ychens Gunst sin Farffue tit om schiffte
og mere ondt end gott i mod os arme stifter.
Den er ej hel udlig de Quinder udj Sæder,
der snart huert Dye Blich om schiffter Sind og
Klæder.

GRIMALDO. HENDRICH. BELLARDO.

[GRIMALDO]

Er alle Ting nu vel? Har J gott Veyr i Sinde? 465
Er Stormen alt for bie, mens vj ier her schal finde?

HENDRICH.

Huad Storm, du Compan? Vil du mig endnu
gilelche?

GRIMALDO.

Jeg tror, hand nu som før med Næffen vil os treche.
 Mig tyches, I har noch torneret og os slaget.
 470 I maatte holde op, om det sich ier behaget.

HENDRICH.

Naar, Schiellem? Sig det kun.

GRIMALDO.

..... Da I om Ratten silde
 i Veneris Haffue gich. Det smaget os hell ilde;
 thi Stilcherne vi sich, mens Fruchten sielf I pluchet.
 Huor forre I ved best, om den var Orme stuchet.

HENDRICH.

475 Du erk forgiaetten Schielm vaar verd den risten[d]
 Syge!
 Naar slog ieg dig, ditt Scharn? Du kandst brav
 med at lyge.

GRIMALDO.

Saa var det iche ier, mens eders Substitute?
 Jeg troer, hun gaar i Fleng med dem, der best kand
 rutte!

HENDRICH.

Du u-for schamed Nar! Tal med til børlig Vre
 480 om saadan høj Prinses! Jeg schal din Tunge lære! —
 Se der: min Morgen Soel frem bryder af sit Søde!

DIONISIA. HENDRICH. CELLINDE. BELLARDO.
 GRIMALDO.

DIONISIA.

Ved denne Morgen Dug for nyes ald min Glæde.
 Min lengsel var hel stor. Min Siæl, den var bedroued
 til Døden; thi min Schatt saa lenge hauer tøffuet.

Huor mange Hierte Such er af mit Brøst udgydet, 485
 for ieg udj din Arm Forsichring noch har nydett!
 Du haue ej Behoff, min Engel, saa at ille;
 mens bruch din Wenlighed! Du vilt en Gang ej
 smile,
 mens staar og tier still?

HENDRICH.

. Med Under ieg annammer,
 huad eders Mund har sagt: at ieg i eders Kammer 490
 har været denne Nat?

DIONISIA.

. Min Engel frychte iche.
 Cellinde er os tro og ved sig well at schiche.

HENDRICH.

Der for ieg frychter ej.

DIONISIA.

. Huad da?

HENDRICH.

. En ny U-Lyche,
 der ald min Glædes Lius paa lejen Tid vil ud flyche!

DIONISIA.

Bedrager, næchter du?

HENDRICH.

. Gid Himlen mig vil døde, 495
 ved ieg der noget af! — Ald Modgang vil mig møde!

DIONISIA.

J frister vift mit Sind. Har ieg ier iche kysfett
 snart mer end tusindgang, da J blef sachte dnyffett

til Søffuns i denne Natt? J laa i mine Arme
 500 og ønsched ald iers Tid at nyde saadan Varme.
 J vill vift uden Tviisl min Scham paa nye for øge
 og min Taalmodighed ved dette Spill forsøge.

HENDRICH.

Jeg har om faunet [ier]?

DIONISIA.

. Ja vift.

HENDRICH.

. Det kand ej være!
 Det vaar for bøden mig, der Lencher maatte bære
 505 om mine Arme led! — Jeg tengte iust at gange
 med Glæde hen til ier, mens blef en usell Fange.
 O, Smigre fulde Natt, som mig saa har bedaaaret!
 En anden i min Plas du visselig har faaret

DIONISIA.

Det siunes, en af os har tabt For Stand og Øren.
 510 Cellinde luchte joe bag effter eder Døren.

CELLINDE.

Det ved vel Greffuen self?

HENDRICH.

. Jeg suær for Eders Hønhed,
 jeg var en fengseld Mand. Cellinde hauer løyed.

DIONISIA.

O, stoer For Acht og Spott, hand vil mig endnu giselche!
 Det er vdi sin Barm en Slange at op fleche.
 515 Jeg suær, min Fader schal ved kongelige Bælde
 snart hæfne min For Acht og eders Hofmod sælde!
 (Wil gaa bort)

HENDRICH.

Prinses, for tøf dog litt!

DIONISIA.

..... Lad af, som mig for achter!

HENDRICH.

Jeg tror, det er kon Schiembt.

DIONISIA.

..... Slig Schiembt ieg lidet achter.
Den Tunge, mig bestaaell saa træschelig min Ære,
schal nu til din Ruin og Straf en Uarsag vere. 520

HENDRICH.

Vel an, saa vil J da, at ieg schal aaben bare
vor Kierlighed?

DIONISIA.

..... O, nej, dett schal J lade fare.

HENDRICH.

Gach iche end nu bort!

DIONISIA.

..... Din U Ero mig bort driver.
Jeg taller joe til den, som ingen Suar mig giver.

HENDRICH.

Schal ieg da plukelig af fortte mine Dage? 525

DIONISIA.

Cellinde, lad os gaa og fra den Skielem drage!
[De gaar bort]

BELLARDO.

J gjører passelig vel, saa alting er for viret;
thj J Prinsesen nu til Brede har op irett.

J løb is lenge gal, for hun ier vilde lowe.
 530 Nu, J har løfftet naaed, da tør J saadant woffue?
 Mit Raad schal være, at en anden Tid J tier.
 For Quindfolchs Brede ieg et Øyeblik ej bier.

HENDRICH.

Huoe har giort dig til Raad?

BELLARDO.

. Det var ej ment saa ilde,
 at J om hendis Gunst og Naade bede vilde.

HENDRICH.

535 Mig siunes raadeligst, at vj os her fra schynder.
 Til Bristol vil ieg staa, for Morgen Dag begynder.
 Zael Hest, pach ind, ver snart, at inttet mig fand
 hindre!
 Huad mig gaar her imod, Rosaura schal for lindre.

GRIMALDO.

Nu fand ieg icke mer! Vil J ej Af Sched tage?
 540 Kand J vell komme til fra saadan Snutt at drage?

HENDRICH.

Jeg gjorde stor U Rætt, vaar ieg ej saa bedraget.
 Jeg schiøtter ej om Schal, har andre Kiernen taget.
 Har andre giort sig glad med hinders Moder Drue,
 det staar mig icke and det leffnede at sue.
 545 Jeg gjorde mig U Mag og ifrig hende tientte;
 en anden i mit Stæd tog baade Løn og Rentte
 i hendes bløde Schiød, den Rætt at ieg vaar bunden.

GRIMALDO.

Jeg staar snart half for tabt. Huor for vil J fra
 Lunden?

HENDRICH.

Grimaldo, vedst du ej, til Bristol har sit Sæde
 Rosaura, som har været min allerstørste Glæde? 550
 At nefne hendes Navn ieg er snart iche verdig.
 O, Himel, ieg nu ser, du straffuer mig retsfærdig!
 Jeg hende har for latt og schammeligen brutt
 min Tro; nu bliffuer ieg af andre og for schutt.
 For 8te samfuld Aar ieg auflett med Rosavra 555
 en kion Mauritius, saa og en kion Lisaura.
 Det ingen end ved af, ja, iche hendes Fader!
 Ubiligt er det ej, at Lydens Gunst mig hader.
 Dem, mig beviste got, dem gjorde ieg Vanære.
 Saa, som en syndet har, bør og saa Straffuen være. 560

BELLARDO.

Fatt Mod! Jo store Sorg, jo nermere er Trosten.

HENDRICH.

O, nej, Bellardo, nej, fra Westen og Osten,
 fra Synden og til Nord ieg ingen Trost kand finde.
 Jeg vil baade Natt og Dag min Dyen lade rinde.

BELLARDO.

Dett beste Midel er, at J til Bristoll rider. 565
 Jeg men', iers anden Siæl vel glemme schal om
 Sider
 ald Had og Misforstand. Den Glæde, hon nu
 faufner,
 hun dobbelt faar igien, naar som J hinder faufner.
 Bed hende om Pardon, bed Rudolph, hendes Fader
 — som dog hel naadig er —, at de iers Faut forlader. 570
 Kyß eders egne Børn, Rosaura tag til Æchte,
 saa kand J aller best jers egen Sag for sæchte.

HENDRICH.

Jeg finder, dette Raad schal tienlig noch som bliffue.
 Naar alting er forræt, vil ieg mig strax begiffue
 575 til Hoffet hid igien, Rosaura mig schall følge,
 saa det ej siunes schal, ieg vilde Schielmen dølge.
 Da Dionisia vel bedre faar at vjde,
 at en Forræder har sig lagt ved hendis Side
 udj min Plaz og Stæd. Alting tør sig da vende,
 580 at min For Følgelse kand naa en Ønsche lig Ende.
 Wellan, det faar saa gaa! Jeg vil ej lenger tøffue.
 Bestil mit Rejse Tøn og huad som vj behøffue!

[De gaar bort]

EDWARDUS. DIONISIA. CELLINDE. KLENARDO.

[FABIO]

EDVARDUS.

Min Dionisia, vj ville gierne giffue
 vort Lif for dig, der som du rolig kunde bliffue.
 585 Ja, tusind samfuld Aar schuld være som saa Dage,
 der som ieg viste Raad for denne Sorg og Plage.
 Schall vj da begge toe vor Leffue Tid fuld ende
 formedelst dette Stød? O, Jammer fuld Elende!
 Sig mig, huad schader dig? Min gamble Siæl
 bedrøfues.

590 Lad fare ald B:Koe! Maa sche du her ved prøfues.

FABIO.

Jeg tror, at kion Musich og Sang med lifflig Stemme
 Princ[el]ssens store Sorg vel endelig schal temme.

EDVARDUS.

Wellan, lad dett saa schie! Huad heller J vill Sang?
 Eller et liflig Chor med Instrumenters Klang?

DIONISIA.

Jeg vil, mand siunge schal til Ære for min Død! 595
 Dog den, der ingen har, er sted i store Nød.

EDVAREUS.

Huoe kand vel mer end jeg bevise eder Ære?
 I er jo en Princes, der en Gang schal regiere.

DIONISIA.

— med Septer, som er fuld af spottelig Vanære!

EDVARDUS.

Hvad siger I?

DIONISIA.

. Mand schal nu entten lade mere 600
 eller og siunge strag!

EDVARDUS.

. Veland, de schall begynde!

Melodie.

1.

Neppe haude Aurora paa nye
 dreffuet bort den mørke Schne,
 og ved Titans klare Blich
 Dagen neppe :: Luset sich, 605

2.

før end hørtes ynchelig,
 at Olimpe flaget sig
 hisset ved den rinden[D] Flod,
 at Fir[e]n :: hende for lod.

3.

610 „Guderne schal heffne det
 „og ham plugelig störrte ned,
 „at hand druchne schal i Vand!“
 raabte hon :: i sin enlig Stand.

4.

615 „Sparer, sparer hannem dog,
 „lige vel hand fra mig drog;
 „thj min Siæl hand fører med
 „som dog er :: fuld af For Fred!“

DIONISIA.

For fluchter, lønner J saa' dem, ier pleyer ynde?

EDVARDUS.

Det er kon Gifelcherj; Princes, lad eder sige!

DIONISIA.

620 Er dette Giecherj? O, falsche uden Lige!

EDVARDUS.

Det vaar kon Pocesie; lad eder ey for store!

DIONISIA.

Saa offte, som ieg schal om saadan Schiellem høre!
 Mes[en] ædige Firen, der schamelig for lader!
 Olimpe, denne Siæl med eder hannem hader!

CELLINDE.

625 Det er ichon en Dicht. Hon blef iche bedrageret.

DIONISIA.

Huoe spurte dig til Raads, om sligt sig her til
 draget?

Det er fuld mer end sant; thi ieg er self den samme,
som hand ved Stranden lod. U Lychen mig maat
ramme!

O, Vere løse Mand!

KLENARDO.

. Jers Høghed sig besinde.
Lad saadan Phantasie Fornufften ofuer vinde! 630

DIONISIA.

Saa snart sit kysche Schiød Olimpe gaf til Bytte,
Fireno flyde bort hen til en anden Hytte.

1.

Saa hun suched, raabte rætt:
„O, I Guder, hefne det!
„Lad ham døe i dette Vand, 635
„for hand mig :: bedrog paa Land!

2.

„Nephtune, spar hannem dog,
„schønt hand ilde mig bedrog!
„Hand har dog min Siæll hos sig,
„endog U:Koe :: plager mig!“ 640

ALCENO.

Med Kone og med Børn Greff Hendrich lader bede
at kyske Kongens Haand, om mand det vil til stæde.

DIONISIA.

Hvad [mon] ieg høre nu? At Hendrich sig har
giffet?
Ach, Dionisia, er alting saa om schiffet!

EDVARDUS.

645 Gaa, sig, det gjør mig ondt, at hand sig just an
melder.

Ja, ald min Glædes SOLL til Red Gang sig fast
hæ[[]der.

DIONISIA.

Lad ham kon komme frit! Min Fader schal vel spøre,
at hans Nær Verelke schal stor Forandring gjøre.

EDVARDUS.

Gaa, sig, hand komme maa! — Mit Hierte snart
vil briste.

DIONISIA.

650 Hand tør end trokelig til Hoffuet sig for drifte!
Og til min Sekam paa nye en aaben Dør op lucher!
Schönt ieg ej græde kand, mit Hierte dog tit sucher.

CELLINDE.

Forfigtig! Stiller ier!

DIONISIA.

. Huor dan schal ieg mig holde,
naar ieg for Øyen ser den, mig mon dette volde?

HENDRICH. EDVARDUS. DIONISIA.

ROSAVRA. MAURITIUS. LISAVRA. FABIO. ALCENO.
KLENARDO. BELLARDO. GRIMALDO.

HENDRICH.

655 Til lad, at eders Knecht iers Ansigts Lius at schue —

EDVARDUS.

I mig vel-kommen er med eders Børen og Frue.
Jeg ønscher ier alt got ud af den høye Himell,
at I med Lyft maa se paa Borne Borens Brimel.

Min Datter, tag i mod Hendrichs Gemahl med
Glæde!

Ved eders høyre Haand bereder hende Sæde! 660

DIONISIA.

Jeg er der ej i mod. Hond fand sig sette neder.

ROSAURA.

Med største Høfflighed om iers For Lof ieg beder.

DIONISIA.

For Loff I haffuer noch.

EDVARDUS.

. Vil Grefuen ogsaa tage
sin Plaz og side hos?

DIONISIA.

[for sig sielf]

. Schal ieg end nu for drage
for mine Dyne her ald Narfag til min Smertte, 665
i Styrcher springe vil mit ugle lille Hiertte.

HENDRICH.

Mauritius, gach hen din Reverentz at giøre!

MAURITIUS.

En liden Kloche fand kon liden Liud frem føre.
Min Tunge er for suag. Huad den ej fand udrette,
min Fader i min Sted til fulde schall op rette. 670

EDVARDUS.

Er dette eder[s] Søn?

HENDRICH.

. Det er, som Kongen siger.
Jeg noch som tror, at hand i Fæders Fodspor stiger.

Jeg lod baad Hus og Hiem min Konge til at tiene.
 I mer end otte Aar Rosaura vaar allene.

MAURITIUS.

675 Princes, ieg komer og at kyske eders Hænder.

DIONISIA.

(for sig sielf)

Jeg tror, at Fanden sielf dem alle paa mig sender!
 Skal min beklemte Siæl af disse Modgangs Vinde
 for gaa? Jeg suær, ieg schall et andet Raad paa-
 finde!

Dog, Tungen tie stiel! — I har ej Børen flere?

ROSAURA.

680 Vii har kon disse toe, som Eders Højhed seer.

DIONISIA.

Har Hendrich, jers Gemahl, ier altid elsked trolig?

ROSAURA.

Saa siger hand for mig, ieg ene har hafft Bolig
 udj hans Hierttes Hus. Dog kand ieg icke vjde,
 om lang Fraværelse mig satte til en Side.

685 Jeg elsker ham saa høytt som Porcy uden Lige.

Min Troe for Celiæ ej nogen Tid schall vige!

Thi Hendrich verdig er, mand billig hannem priser,
 for hand Oprichtighed af sine Dyne viser.

Jeg ej tror, Nogen har saa braf en erlig Mand.

690 Hand mener Kongen bedr end Nogen i hans Land.

DIONISIA

(ganske rasende)

Gudjinder alle tre, som Hellsfuede regierer,
 for mine Dyne staar og trokkelig braverer!

En Draabe Gifft var noch min mate Siæl at døde.
 Huor til den helle Flod? Det var jo Synd at øde
 for meget paa en Gang! Ach, veh, mit suage Hierte 695
 ej lenger kand udstaa dend schrækelige Smertte!
 Fat Mod, og tench paa Hefn! — For bandet Floch,
 til Side!

Slig Dgle dechet Pach ieg iche vel kand lide.
 Mit stift for froßen Blod lig Ethna sig vil varmmie.
 Ja, Himlen billig maa ud øfe ald sin Harm, 700
 for dj ieg schiendet er! Huor schal ieg mig hen vende?
 Mig Himlen er udblid, og ind til Jordens Ende,
 ja, end ved Haffsens Bond ieg finder ingen Sted.
 Min Spot er ald for stor. Den kand ej grafues ned.
 Thi Stamen Røder har, og Grenene ud springer, 705
 end og de Torne er, som mig til Døden tuinger!

EDVARDUS.

Det siunes nu dißwer slet Ofuer Haand at tage.

HENDRICH.

Det smerter mig hel høyt, at vj i diße Dage
 just Eders Majestet schal komme til U lempe.
 J hauer noch Fortræd mod dette Kors at kiempe. 710
 — Rosaura! Tag i mod, at hun ej falder neder!

DIONISIA.

Har ieg ej lenge sagt, at J schal pache eder?
 Endnu da staar J her?

HENDRICH.

. At hon kand Lise fange,
 vj Af Sched tage vil og til vor Kammer gange.

EDVARDUS.

715 J gjører meget vel. — En huer os og forlader!
(Alle gaar ud)

Sig, Dionisia, din Fader, vad dig schader!

DIONISIA.

Jeg schal, det er høj Tid, jer alting aaben bahre.
Jeg schal ud af mit Brøst ald Rødsel lade fahre.

EDVARDUS.

Huor fore frychter J?

DIONISIA.

. Med Rette ieg maa frychte.
720 Min Ære schiændet er, mit Nafn og gode Rygte!

EDVARDUS.

Huad Ære er det vel, huor om J ofte taller?
Det siunes, J der ved iers egen Qual for haller.
Jeg er snart Sanke løs. Jeg kand ej effter tenche,
huad Aarsag vere schal til det, som ier mon krenche.
725 Jeg jo befliter mig ier kierlig at om faune.
En huer jer Ære gjør. J kand slet inttet saune.
Dog, naar om Kierlighed J noget talle høre,
da har vj merchet, det iers Hierte sig vil røre.
Min Dionisia, det kunde sig til draget,
730 at En af Kierlighed jer hafde saa ind taget,
saa J god villig ham iers Ære hafde schienchet?
Maa schie hand flyde bort af Frycht, i det hand
tenchet,
vj schulle hæfne det? Vil J ej aaben bahre,
let saadan Hendelse jer kunde veder fahre? —
735 Ach, tier J end nu? Sig ud, huad eder schader!
Huad eder hendet er, det hend[te]s og iers Fader.

Er kon en Finger suag, det helle Legem lider.
Bisch eders Taare af! Det bliffuer gott om Sider.

DIONISIA.

Jers Fader lig Om Hu og jers med ynch som Dye
mig tuinger til jers Bøn mit Dye at ned bøye. 740
Jeg kand ej lenger se min Fader sig at plage.
Hand schal for min Schyld ej forkorte sine Dage.
Dog kand det iche schie, min Tunge schulde talle.
Jeg saar min egen Scham med Farue sort afmale.

EDVARDUS.

Jeg vil den helle Sag rett vjde ud til Priche. 745
Optench de Middeler, som sig der til vil schiche!

DIONISIA.

Gach hen, hent Pen og Blech, Cellinde! Jeg vil
schrifue
det, som altid hos mig for borgen burte blifue.
[CELINDE gaar]

EDVARDUS.

Saa, som en Schildrer gior, der nys har lert at
tegne,
for hand kand trefue ret et Menische at ligne, 750
hand scriffuer Rafnet hos, saa vil J og saa giøre?
Huad Tungen ej for maar, det Pennen schal ud føre?

CELLINDE.

Princes, til jers Behag er Schriffuer Tøyet rede.

DIONISIA.

Huad ieg ej nefne tør, de døde schal ud brede.

EDVARDUS.

755 Som en Misdædere, der inttet got kand haabe,
 — naar Dommen sældet er, for silde er at raabe
 om Naade og Pardon —, min Tid ieg saa maa
 slide,
 at haste bringer Sorg, at vente er at lide.
 Thi Frycht for Spott og Spe til Grafuen mig snart
 bringer.

760 At slute Straf og Hefun min suage Siel hart
 tuinger.
 Den Efter Tanche blifr ret Aarsag til min Død.
 Frucht somelig ieg er og bærer i mit Skjød
 et Munstrum fuld af Frycht og af ind bildet Brede.
 Jeg er i Laborint. Huoe schal mig der fra lede?
 765 Mit Hierte er beklemt. Ret kaalt mit Legom bliffuer,
 naar som ieg tencher paa, naar hon min Dom be-
 schriffuejr.

DIONISIA.

Cellinde, gif det Bref min Fader udj Hender!
 Jeg ald min Byrdes Last paa Halsen hannem sender.
 [DIONISIA og CELINDE gaar]

EDVARDUS

(læser Bressuet)

„Jeg hæmeligen med Greff Hendrich var for loffued.
 770 „Min Byrde var saa stor, at hand hos mig har
 soffued.
 „Dog, neppe sich hand nyt sin Vellyst, som hand vilde,
 „førend hand flyde bort og handlet mod mig jlde.
 „Nu kommer hand igien og vil sin Schalchthjed dølge
 „med Kone og med Børn, som er udj hans Følge.
 775 „Nu kand J slutte self til min Uroe Aarsage!
 „Vil J ej schaffue Hefn, for forttes mine Dage“.

EDVARDUS.

O, Himmel, schal ieg da slig Mod Gang offuer lefue?
 Lon, som der er for schylt, ieg schal vift eder gifue!
 Marquis Sa Fabio! Huor er J?

FABIO.

..... Her, min Herre!

EDVARDUS.

Schal ieg ej heffne sligt, da vorder det vift vere. 780

FABIO.

Huem men' Jers Majest[et]? Huad monne hand
 vel hede?

EDVARDUS.

En slem hoffmodig Aand i Dydens Skinn og Klæde!
 Gaa hen, hent ham strax hid!

FABIO.

..... Huem er det, ieg skal hentte?

EDVARDUS.

Dend Gressue Skiende rig!

FABIO.

..... Huoe?

EDVARDUS.

..... Den, min Vre skientte!
 O, slemme Bøse Vicht, ieg schal med List mig hefune, 785
 og paa dit stolte Mod du Dommen sielf schal nefune!
 Der kommer hand tilpaf! Gach hen og slutte till
 vort jnderste Gemach!

FABIO.

..... Jeg giører, som J vill.

EDVARDUS. HENDRICH. FABIO.

[EDVARDUS]

790 At ieg ier hentter hid, schall dette Bress forklare,
 som ieg har offte læst om Grunden at er fare.
 Fra Daner Kongens Hoff det schiches til mig hid
 og melder om en Sag, som er fuld af Udyd.
 Hand beder mig om Hielp, at ieg vil hannem raade.
 Jeg grunder fruchtesløs, mens lider paa Jers Naade.
 795 J har saa høj For Stand den Sag at ofuer legge,
 J kand udj en Hast med Raad os hielpe begge.

HENDRICH.

Der som ald Verdens Folch ved eslejn Mand kunde
 styres,
 jer kom det Septer til. Den Ære, som mig giores,
 er mig for høy. Jeg tror, J min Fornuft vill prøfue
 800 og paa iers Glibe Sten min Hierne lidet offue.
 Hans Mayestet vil kon om denne Sag begynde;
 mand kand blandt schidet Slic en Perle offte finde.

EDVARDUS.

Den tapfer Fyrste, som det danske Konge Rige
 har herschet langen Tid med Lyche vden Lige,
 805 maa i hans gamble Aar den store Modgang finde,
 hans Datter hemmelig, for uden Faders Minde,
 for loffuet sig en Mand, ichon af greslig Stamme,
 der til hans Under Saatt. Hun mon[n]e ham an-
 namme
 med største Kierlighed. Hand hende dog bedrager
 810 sin Ære schamelig og siden Fluchten tager
 af Frycht for Kongens Had. Hel træschelig om Sider
 med Kone og med Børn hand effter lange Tider

til Hoffuet vender om og ved sit Schiellem Stynche
 med dette Gifter Maall ret Mester lig at smynche.
 Prinsesen tuert i mod kand dette ej for drage, 815
 mens nødes hendes Spot sin Fader at beklage,
 der meget ifrer sig. Hand denne Skiender truer
 med Døden, dog hand for sin Datters Ære gruer.
 Hand schriffuer mig nu til og beder, ieg vil schaffue
 et Midel til hans Roe og denne Schiellem at strafue. 820
 Jeg sluttet der for har jers Mening at er fare,
 for ieg om denne Sag ham vilde noget suare.

HENDRICH.

Det er en fremed Sag! Et Til Fald uden Lige!
 Dog min Betenchede ieg kortelig vil sige:
 Hand kand ej ved sin Død for bedre hendis Ære, 825
 langt mindre Kongens Spot. Det raadeligst schal vere,
 hand echter begge toe.

EDWARDUS.

. Det kand joe ej gelinge.

HENDRICH.

Hand faar med egen Haand sin Frue først om
 bringe!

EDWARDUS.

Schal en v-schylldig Siel for saadan Schiellem lide?

HENDRICH.

Det bedre er, at en u schylldig dør i Tide, 830
 end Riget undergaar Princessen uden Ære,
 og Kongens store Spot sig daglig schal formere.

EDWARDUS.

End, naar som dette Blod til Himmelen vil schrige?

HENDRICH.

Det er ej Abels Blod, som Caien kom at vige.

EDWARDUS.

835 Den, som udøfer Blod, dens Blod schal og ud
gødes.

HENDRICH.

Befahler David ej Urias død at schydes,
paa det hand nyde kand sin Willie med hans Konne?

EDWARDUS.

Mens Davids Pibe sich heel snart en anden Tonne:
mand ser ham velte sig saa som half død i Stofuet.

HENDRICH.

840 Her er mod Lof og Ret, mod Ære Synder øffuet.

EDWARDUS.

Mand er jo Himmelen allene Ære schyldig.
Ud Lof for uden dend er falsch og icke gyldig.
Vj ere Menischer, der lettelig kand falde.
Eaalmødighed er beder end lade see sin Galde.

HENDRICH.

845 Vel er der ingen Lov saa streng og scharp for kyndet,
der er jo Naade hos. Mens saa, som mand har
syndet,
bør Strafen følge paa. Schul[d] ieg her i befalle,
hand sich saa stor en Gield med Konens Blod betalle.

EDWARDUS.

Nu Dommen er af sagt! Det 'schal og her ved bliffue!
850 See her! Det rette Bref ieg vil jer øffuer giffue.

HENDRICH.

(læser Brevfuet)

„Jeg er med Hend[e]rich —“? Huad mone det betyde?

EDWARDUS.

Dend, som sielf Dommer er, kand Dommen ej fortryde.

J er den Under Saatt, der schiændet har min Ære!
Jers Mund har alt udsagt, huad eders Straf bør være.

HENDRICH.

Huad for en giftig Damp, huad for en Modgangs Schye 855

for mörcher i en Hast mit klare Lius paa nye?

(Hand far vider fort at læse)

„Dog neppe sich hand nytt sin Bellsst, som han vilde,

„for end hand flyde bort og handlet mod mig ilde.

„Nu kommer hand igien og vill sin Schalchhed dølge

„med Kone og med Børn, som er udj hans Følge“. — 860

Ach, Himmel, se her til! — Ach, Konge, bøn dit Øre!

Vj begge falschelig bedrages nu som føre.

EDWARDUS.

Nej, Hendrich, det Papier din Gant har klarlig meldet.

Du effter dybe Raad har sielfuer Dommen fældet.

Om bring Din Frue strag! Lad hende ichun lide! 865

Min Daatter vjes schal i Morgen ved din Side.

HENDRICH.

O, Konge —

EDWARDUS.

... Tal ej mer! — Sa Fabio behende,
befal vor Lifguard snart til Grefsuens Hus at rende!

HENDRICH.

Huor til saa stor Allarm? Jeg schal det sielf for-
rette.

870 Mand bør joe hemmelig en saa dan Sag som dette
fuld føre; thj det ej alleene til mig reher,
mens sig til Kongen sielf og Hendis Hønhed strecher.

EDWARDUS.

Fuldbyrder J det da med Fabio heell stille!
Gaa! J schal vere hos at drifue paa min Ville.

(Kongen gaar bort)

FABIO.

875 Min Herre, det schal schje! Huad er her nu paa
Færde?

HENDRICH.

U-Lychen slar paa nye rundt om mit Hus et Gierde.
Duch mig! Jeg dør ret nu! Afgrunden sig oplader,
og alt, i Verden er, forfølger mig och hader.

Er nogen saa som ieg? Ald Modgang vil mig møde.

880 Beklagelige Tuang! Schal ieg min Konne døde?
O, Himmell, kandst du vel mod saa dan Offuer
tage?

Straf for min høyre Haand! Lad eder Jorden
knage!

Rætt færdig Gud, til stæd, at Liunild mig forbrender,
for ieg udj sligt Blod schal sudle mine Hænder!

885 Schal ieg min anden Siæl ved Morder Staal hen-
rette,

der aldrig ont har gjort og inttet ved af dette?

O, nen, det kand ej sche! Schall Dyden gaa til
Grunde,

ieg ønscher før, ieg laae paa Haffsens dybe Bunde.

FABIO.

Jers Klage smærter mig. Lad mig den Sag ret vjde.

HENDRICH.

Ach, Fabio, min Ven, ieg schabt er til at lide 890
u schyldig! Lad os gaa! Ulychen mig forfølger
og brußer mod min Siæl med sinne flemme Bølger.

Ende paa dend anden Aht.

Den tridie Aht.

ROSAURA. HENDRICH. FABIO.

ROSAURA.

Well kommen hiemb, min Siæl! Huor var ieg fuld
af Kummer
i din Fra Værelse; ieg falt udj en Slummer,
da Drømme plaget mig. I huad end de betyder, 895
ved din Nerverelke af Hierttet ieg mig fryder.

HENDRICH.

Ach, spar, Rosavra, spar paa denne Tid din Glæde!
Vj er ey ene toe, mens Fabio til Stæde.

ROSAVRA.

Min Herre Fabio, tror ieg, for tøernes iche,
det ieg udj stor Hast ey viste mig at schiche. 900
Mit Hiertte vaar fuld Fryd, min Dyne blefue blinde,
saa ieg af Kierlighed mig kunde ej besinde.

FABIO.

For mig undser ier ej jers Herre at om safune.
Min villig Tienniste i ingen Tid schal safune.

ROSAURA.

- 905 Huor staar min Engel saa? Vil du dig iche fryde?
Kand ieg et wenlig Blich ej af dit Ansich[te] nyde?

HENDRICH.

- Ach, min Rosaura, ach, ieg tillig noch som siger,
at dette sortte Bref om Blod u schyldig schriger.
I ved deß Indhold ej. I har noch dyrt betallet
910 jers hastig Glæde; thj mig Kongen mon befalle —!
Ach, u barmhjerlig Dom! Ach, Haand, som er for-
bandet!

Med Sorig og Uroe mit Hiertte er beblandet.
Er vj allene tre? Er Døren fast i luche?
Ach, gid mit Lifue Lius for lang Tid var ud sluchet!

ROSAURA.

- 915 Huor till sliig Enlighed? Huor for schall vorris Døre
nu luches udj Laas? Huad nytt er her at giøre?

HENDRICH.

Ach, u lychfallig Mand! Lad Fabio berette,
huad os befallet er mod eder at forrette.

FABIO.

- Mit Hiertte bryste vil. Jeg fand ej noch mig flage.
920 Min Jammer fulde Siæl vil af mit Legom drage.

ROSAURA.

- Huor nu, Marquis, huor nu begynder I at græde?
Schall salte Taarer og min Engels Dyne væde?
Huad Krafter er hos mig, fand ieg ier begge røre
til Graad? Saa schal ieg och ier Taarene af tørre?
925 Det er Blød Hiertighed, at en afmechtig Quinde
schal Hierttet paa toe Mænd saa hastig ofuer vinde.

J bege er en Flod, der fruchtbar Regn udgynder;
 ieg er det tørre Grass, huor paa iers Dug nedflyder.
 Holt op! Det er høy Tid! Kænd J iers Graad ej
 temme,

min Siæl maa schiunche snart, saa hart er den i 930
 Klemme.

FABIO.

O, u lychsalig Stund! Elendelig Grefinde,
 der under en Planet fuld Jammer er at finde!
 U schyldig est du dømt at regnes blandt de døde.
 Den Haand, dig ellscher mest, schal dig sielf giennem
 støde,

och ieg maa bære Bud til denne din Elende. 935

Mand ser, huor Lychen ved sig hastig at om vende!
 Thj for en stached Tid Prinsesen uden Maade
 lod see stor Kierlighed i mod Hans Grefuelig Naade;
 mens, siden hand blef gift og kom i gien til bage,
 af Misgunst og af Had kænd hon ham ej for drage. 940
 Hun har for Kongen sagt, at Hendrich hinde schientte!
 Hun raaber om den Straf, som hand der ved for-
 tientte.

Den gamle Mayestet op hifet hun til Brede.

Schönt Hendrich ingen Tid sig fra sin Plicht lod
 lede,

dog er af Kongens Mund den store Straf paabødet, 945
 at J ved Hendrichs Haand schal stragen worde dødet,
 og hon i eders Sted trolofves bør med Grefuen.

ROSAURA.

Er Dommen alt af sagt og min Sentens beschrefuen,
 jeg schal mig villig da til dette Offuer giffue,
 nu, min hiertt ellschend Mand maa verre udj Liffue. 950

- Lef, min troe faste Siæl! Nu, du beholden bliffuer,
 jeg og beholden er, om schiønt mand mig aflifuer.
 Jeg græder ej af Sorg, mens ud af idel Glæde,
 at J i Egte Stand paa nye igien schal træde,
 955 som høyre er. Sielf Gud stadfeste eders Trone!
 Thj J er billig verd at bere Spir og Krone,
 der passer eder best. J er der til og baaren. —
 Nu, at J Konge blir, er ej min Bøn forloren.
 Der som ieg nogen Tid var i jers Hierte grafuen,
 960 da blifr min sidste Such mig gansche ej af slagen.
 To Ring ieg bede vil, og det thj toe Aarsager
 for binder eder og til det, som ieg andrager:
 Naar som en Konge først sin Purpur Kiole bærer,
 hand Ære, Gods og Stand og til en huer for ærer;
 965 der nest beuifser hand i mod en huer stoer Naade,
 naar til sin Brølups Fest hand præchtig mon frem-
 traade.
 Vj har, o, Henderich, til Haabe tuende Børen,
 — til dette, ieg begier, bøn naadig dine Øren! —
 lad dem til Bristoll strag bort schiches, til min Fader,
 970 — da roliger min Siæl mit legome for lader —
 at de ej komme maa under en Stif Mors Hænder!
 Mand iche vjde kænd, huor Sindet sig henwender.
 Min siste Such og Bøn er, at J vil tilstede,
 ieg mine tuende Smaa om safne maa med Glæde.
 975 Lad mig, førend ieg dør, med dennem Affchied tage!
 Mit Blod schal aldrig ier og ej Prinsessen flage.

HENDRICH.

Holt op, og myrd mig ej! Jt Sværd, som giennem
 trenger,
 er disse Ord. Holt op! Min Siæl bestaar ej lenger,

mens brændes gansche hen af eders hede Taare.
 Ach, at mand lagde mig paa sorte Lige Baare! 980
 Sielf Himmelen ved best, og Tiden det schall lære,
 at ieg er frj og ej har schiendet Kongens Ære.
 Alt Dionisia med U-Ret mig an klager,
 gjør en u rolig Aand, som hende daglig plager.
 O, listig gamble Mand! Vaar det mig at raadføre? 985
 Det vaar at bringe mig til Striche Fald at gjøre,
 og mig en Byrde tung u lynchelig paa lagde.
 Jeg med min egen Mund self Dommen mig af
 sagde!
 Jeg schal ved eders Død Princessens Heufn fuld
 drisfue.
 Jeg schal for hendes Had ier fra min Side riffue. 990
 Mand maatte domme læt, I hafde groft misshandlet,
 og at iers Egte Troe til Udyd var for vandlet.
 O, nej, det maa ej sche! Baad' Lif og Ære at miste!
 Jeg ønscher selfuer for dend største Spot at friste,
 for eders goede Nafn schuld nogen Schibbrud lide. 995
 Jeg vilde ene for mod Kongens Stridk Hær stride!
 Jers yndelige Bøen vil ieg til Bristoll bringe,
 at Mor Fars sterche Arm til Hefnen kænd gelinge.
 U biligt er det joe, at disse smaa schal bliffue
 hos dend, der deres Mor schall ynchelig af lifue! — 1000
 Ach, væ, det er fast Tid! Knel ned, Rosavra, knel!
 Bered dig til din Død, min elschelige Siæl!

ROSOVRA.

Jeg kænd mig ej end nu til Døden vel berede,
 førend min Engel vil min sidste Bøn tilstede:
 Lad mig dog, før ieg dør, min Lifuek Frucht beschue! 1005
 Jeg suær, ieg siden schal for Døden iche grue.

HENDRICH.

Ach, Fabio, gach hen! Jeg er af Hierttet bang,
min Siæl vansmæchte vil. Beklagelige Tuang!

FABIO.

Jeg gaar.

[Han gaar]

HENDRICH.

. Min' Engle, kom! Anse nu for det sidste
1010 jers Moder Sorge fuld, som J for tilig miste!
Se, huor U Lychen os om triller som en Bold!
Vort Hus nu trues med for stor Ruin og Fald.
Lad os, som neste Blod, hos dette Ofuer finde.
Lad eders Moders Død jer dageligen minde.
1015 J Bjedne vere schall i mellem mig og hende,
at hun u schyldig døer. Mig schal J og fri kiende
i Himmelen, huor Gud dend Høiest Rett self holder,
at Falschhed, ey at ieg, jers Moder Døden wolder.

ROSOURA.

U[d]matted Siæl, holt op! Lad af de dybe Suche,
1020 thi ieg frimodig schal for eders Suærd ned buche.

HENDRICH.

Rosoura, Hierttens Siæl, huor schal ieg mig hen-
wende?

Thi Kongen Huset har med Vachten lat berende.
O, at ieg tflungen er og ej fand Fluchten tage!
Her er ej Midel til, som mig her fra fand drage.
1025 Ach, væ mig ufle Mand! Jeg plages af U Roe.
Først hende, saa mig self! Saa døer vi begge toe.

ROSOURA.

Schal nu Blodhiertighed behersche eders Hierte?

HENDRICH.

Nej, ej Blodhiertighed, mens eders store Smerte
 mig flemmer mer end hart. Schal ieg wel kunde lefue,
 naar eders hulde Siæl af Legemet schal suefue? 1030
 Beklagelig[e] Tuang! O, Grumhed af en Første,
 der effter min Ruin og eders Død mon tørste!
 Jeg frøchter, Tyranie hos hannem skal til tage,
 hand ald Barmhierttighed ud af sit Brøst schal jage.
 Hand baner alt en Vej for Grumhed; brenden[d] Lue, 1035
 i det ieg med min Haand schal mörde self min Frue.
 Jeg sudtler først min Haand i eders dyre Blod;
 hans Grumhed rycher op baade Grene og saa Rod.
 Ach, at ieg maatte døe tillige med Rosoura,
 naar ichon spared blef Mavritze og Lisavra! 1040

ROSOURA.

Ach, spar jers Taarer dog; de gøres ej fornøden.
 Jeg fand ved dennem ej befrie mig fra Døden.
 Jeg gruer ej at døe, mens vil frimodig bliffue,
 nu, mine Børn og J ved Lifuet maa for bliffue.

[FABIO kommer med Børnene]

FABIO.

Se eders Lifue's Frucht!

ROSOURA.

. Ach, kom, J mine Kierre! 1045
 J begge schal end nu til nogen Trøst mig verre.
 Kom, elen ved huer min Haand, og vjder, at ieg stille
 for kla[r]er eder nu min aller siste Ville.
 Jeg ønscher, at J laa paa en Sted ned for borgen:
 under mit Hierttes Brøst; saa blef J fri fra Sorgen. 1050
 Naar Staales Scharphed sig mit Hierte giennem trenger,

Jeg el[n]der nu mit Lif og mine onde Dage;
mens for Lætsferdighed mig Ingen maa an flage.

1055 Nej, der for dør ieg ej. Mens ieg er fød til Døden.
Min Siæl fra Himelen kom, til Himlen den er bøden.
Se, denne Taare Strøm formaner jer, min Herre,
og eder begge toe, om noget kunde vere
af mig mod jer forset, I det da vil til gifue.

1060 Gud schal der forre jer velsignet lade blive!
Her er det Arfue Goedtz, som ieg ier effter lader.
Mens I v-myndig er, søg Skygge hos Morfader,
nu, min for tilig Død jer til en Stifmoer gifuer.
Dør ieg endschiont, ieg schal, saa lenge som I lefuer,
1065 hos eder med min Aand op varte Natt og Dag,
indtil I legges schal i sorten Muld og Graf.
Til Bristoll schal I ej af Morfar Blod begiere.
V-schylldig Hendrich er. I hannem der for ære!
Hand twungen er der til. Beklagelige Tuang!
1070 Jeg ene er bered. Jeg ene gaar min Gang.

MAURITZIUS.

Huor gaar vor Moder hen? Maa vj ej følge effter?

HENDRICH.

Hun gaar ved hendis Død at naa et ævigt Cepter.

MAURITZIUS.

Huor forre schal I døe?

ROSURA.

. For dj ieg til Ulyche
i Werden kommen er, er Døden nu min Lyche.

HENDRICH.

1075 Lad mine Dy ej mer de toe smaa Hierter schue!
De kommer Haand og Staal at befue og at grue.

ROSOURA.

En Af Schieds Kyß end nu! Far vel, min Trost i
Døden! —

Far mand dem saa fra mig? Er alting mig forbøden?

[FABIO gaar med Børnene]

HENDRICH.

Naar Du, min Schat, est død, huoe fand mig siden
trøste?

Ach, min bedrøfvad Siæl vil udj Stycker brøste! 1080

ROUSOURA.

Nu ieg er rede bon till Døden friffich at gange.
Jeg ventter af jers Haand det sidste Stød at fange.
Nu Solen ganger ned. Min mørche Natt begynnder.
Dog see, en Engle Hær til sig min Siæll ned
schynnder.

Schal trende Delle fra mit Hiertte tages hen, 1085
den sidste Fierde Part maa icke bliffue igien.

Huor til tien disse Baand? Bind mig med eders
Hiertte,

saa det i Dødfens Angst forlindre fand min Smertte!

FABIO.

[kommer]

Har J fuld bracht det nu?

HENDRICH.

..... Jeg er slet pertuberet.
Naar Haanden webnet er, og Armen alumeret, 1090
blifuer Hiertet heel for sagt. Og tuert i mod igien:
naar Hiertet webnet er, da falder Haanden hen.

Saa det forgiufues er at stampe hart mod Braaden.

Jeg er snart saa som i en Laborintt geraaden.

Jeg er u lykelig. 1095

FABIO.

..... Jeg yncher ier med Kette.
 Det staar jer aldrig and slig Gierning at forrette.

HENDRICH.

Huad raader J mig da? Huor ved kand ieg befries?

FABIO.

Jeg ved vel et gott Raad; mens her bør stille ties.
 Maa det behage ier, Rosoura gaar med mig,
 1100 huor hendis Lefue Lius paa nye schal tænde sig.
 Jeg schal ved Nattens Mørch en liden Baad til rede
 og hende der udj saa hemmelig ind lede.
 Den schal for uden Roer baade hid og did om drifue,
 indtil paa tøren Sand dend sidende kand bliffue.
 1105 Saa stillis Kongens Had, og denne Knude løses,
 at ej ved eders Haand u schyldigt Blod ud øses.
 Huad tryches eder well?

HENDRICH.

..... Huad mon Rosovra fige?

ROSOURA.

Jeg schal med Fabio taalmodig mig begifue,
 i Haab, at nu min Død schal streche ier til Lyche.
 1110 Far vel, min halfue Siæl! Lad mig til Affchied
 tryche
 dig kierlig i min Arm.

HENDRICH.

..... Far vel, med tusind Suche!
 U schyldig som et Lam maatt du for Døden buche.
 Far vel! Far ævig vel! Det er for mig en Trost,
 at min Haand iche har uschyldig Blod ud øst.

ROSAURA.

Far vel, min beste Ven! O, Aarsag, at ieg lefuer! 1115

HENDRICH.

Sig: Aarsag til din Død; det bedre sig bequemmer.

Dog, naar som du est død, da schalt ald Verden
spørge,

at ieg baade Dag og Nat vil iammerligen sørge.

Du gaar kun lidet for; ieg følger vel en Gang.

ROSOURA.

Far tusind Gange vell!

1120

HENDRICH.

. Beflagelige Tuang!

[Ende paa den tredie Aft]

Den fjerde Aft.

[EDVARDUS. DIONISIA. CELINDE. FABIO.]

EDVARDUS.

Saa er det. Schienderen sig sielf har Dommen
gifuet!

DIONISIA.

Rosoura, uden Schyld du maatte miste Lifuet!

EDVARDUS.

Dend kysche maatte doe for din Letferdighed.

Du billig græde maa, som dette kom af Sted.

Rom, speille dig i mig. Din Faut fand du beschue. 1125

Dit Lif var hindes Død. Din Spott kom mig at
grue.

Og hendes Død mit Lif.

DIONISIA.

..... Ulychelig Gref Jnde!

EDVARDUS.

Men før ieg Henderich til rette kunde vinde,
holdt ieg ham stadig for, hand effter hendes Død
1130 schal stragens vorde lagt i eders bløde Schiød.
Vj vare iche tient at lesue uden Ære.
Jeg tusind Gange før ham Døden schuld til suære.
Hand har iers Ære nott. J nyder den igien,
naar J antager ham til eders beste Ven.

BISPEN med sit Følge.

DIONISIA.

1135 For min bedrøfved Siæl jers Ord er som en Torden.
Schal ieg ved en Tyran, der ved sin stemme Morden
har om bracht sin Gemahl, hen gifues af min Fader?
Slig æreløs en Schalch ieg af mit Hiertte hader.

BISPEN.

1140 Princess, iers Ære schal ved ham igien oprettes,
og eders Faders Spott kand jo her ved ud slettes.

DIONISIA.

Hvad Ære kand os dog en slig Forræder gifue?
Dend, mig min Ære stal, min Fiende schal bliffue, —
blod tørstige Tyran!

EDVARDUS.

..... Op ir mig ey til Brede!
Vj begge Aarsag er, at dette Mord saa schiede,
1145 du ved dit Horerj, mens ieg til min Ulyche
ved hastig Jfrighed maa hendes Lius u[d]lyche.

DIONISIA.

U lyhelig Giftermaall! Jers Forsætt ieg vill ryhge.
Jeg vill min Brude Seng en paa en død op bygge.

EDVARDUS.

Det siunes, at du est af Jord og Himmel kied,
og at du glæder dig ved min Elendighed. 1150

Mand maa med Billighed dig ligne ved de suage,
huis største Attraa er til fremmed Mad at smage;
mens naar de Spiisen seer, da er alt Lysten funden.

Din første Kierlighed med Fare vaar for bunden;
mens nu, du frydig fand din største Vellyst nyde, 1155
begynder du for snart paa Kiøbet at for tryde.

Dend, som du elschet høyt og ønschet at er lange,
den blifuer nu for støtt saa som en uæll Fange.

DIONISIA.

Jeg anchor ej paa ham, mens mer paa Sagens Maade.
Jeg daglig høre maa: „Rosoura du for raade! 1160

„Ach, lefuet hon igjen!“ — Kand ieg vel finde Glæde
hos den, som for en huer sin Jammer schal begræde?
Hans Such og Taare Flod en Graffschrifft noch
som blifuer,

der sin Rosouræ Siæl gott Effter Mælle giffuer.

EDVARDUS.

Det noch som billigt er, hand sucher for sin Quinde, 1165
och, at du Aarsag est, vil ham i Sindet rinde.

Allt dete schier af Nød, det bør du og saa vjde:
Din Ære ellers maa en ævig Schibbrud lide.

CELINDE.

Jeg tuisler inttet paa, at Hendrich snart forgietter
det forige; thj stort troe Kierlighed ud rætter. 1170

BISPEN.

Gif ier ichun til Freds! Lad alting vere rede,
at J med ham kand strag i Æhte Forbund træde.

EDVARDUS.

Huad nu, Klenardo? Sig, huad gjør dig saa for-
bæsed?

KLENARDO.

Det siunes, Himmelen har gandsche ej ud rased
1175 mod os, mens spryder ud endnu sin Bredes Galde.
Ach, gid, at Riget ey kom gandsche til at falde!

EDVARDUS.

Huad er det?

KLENARDO.

. Hends[e]rich har neppe sig paa tage
sin Brüllups Klædning, før hand med sit Suerd ud
draget
falt stift og lifløs ned, at alle blef for schræched;
1180 mens om en liden Stund sin Krop igien ud stræched.
Hand ser hel bister ud. Alting hand synder slider.
Hand løber hid og did og sig i Tungen bider.
Nu schriger hand hel fælt: „Rosoura, ach, fortøfue!
„Ach, hefne dig dog snart paa den, dit Lif mon
røfue!“ —
1185 Mand maa bestille Vacht, der flitig ham kand varre.
Der kommer hand alt an!

EDVARDUS.

. Vi vill und flye den Farre!

HENDRICH, half flæd, rasende, med et Sværd udj Haanden, — med
GRIMALDO och BELARDO, — kommer ud.

HENDRICH.

Fortøf! For tøf dog lit, o, deyligste Rosoura!

BELLARDO.

Her Graf, J seer bereet —

HENDRICH.

. Dend Slang af Epidaura
bevifer os sin Gunst. — Løb iche! Tøf en Stund!
Jeg heelle schal dit Saar, og kyske saa din Mund. 1190
en Gang endnu. — Huor snart er denne Schyge
svunden!

Ach, min Uridise, min Siæll er alt ned runden.
O, Mordere! O, Død! J flyffue fra mig bort.
Holt Stand, och før min Siæll hen ned i Grafuen
fort!

Vil J, ieg lesue schal og tumles om i Plagen? 1195
Huj spør J, huoe Rosoure, min Engell, har hiel
slagen?

For fluchte Schielmere, paa nye J vecher op
min Sorg. Jeg schal igien jer slaa fra Taa til Top!

EDVARDUS.

Far Sværdet strax fra ham!

HENDRICH.

. See der! — Jeg vil ej morde,
som ieg ved eders Raad till forn for hastig gjorde. 1200

EDVARDUS.

Best er at tie stiel med eders onde Rygte.

HENDRICH.

Best er for Himmelen sig noget lit at frychte.
 Her paa mer ligger Macht end paa den werdslig
 Ære.

1205 Naar Himmelen ej vil Bellsignelse beschiere,
 er alle Ting om sonst. Schin Hellighed ej baalder,
 naar vi en Gang her fra det iordiske for lader.

BISPEN.

Er dete Kaseri, da vi se er hans Ord.

HENDRICH.

Jeg schyldig kiender mig udj Rosouræ Mord;
 mens, om ieg nogen Tid Princessens Ære nød,
 1210 jeg onsker, Himlen mig ævindeligen for schiød!
 Helaes, min Kierlighed faldt hastig udj Duale.
 Vel var det vist bestilt, naar Solen under Dalle
 for borget sig, at ieg schuld Natte Herberg søge
 udj Princessens Arm; men det tog til at spøge:
 1215 Den gamle træske Ref i Bolt og Jern mig slutet,
 i mens en Honning Tiuf i min Stæd sig ind putet
 og tog den Gødhed bort, hvor ved ieg kom til fort.
 Der vaar ichun igien en Kurf med Vøj ud smurt.

DIONISIA.

O, Torne, som min Siæl og Hierte giennem stinger!

HENDRICH.

1220 Jeg beder, holt dog op! I mig till Døde tvinger.
 Jeg siger: Om ieg nød, Princesse, eders Ære,
 da gid, ad Himlens Straf og Hefn mig maa fortære!
 Mens hør, Princesse, ieg suer, at en for momed Schalch
 fløj gienem eders Dør, som efter Duen Falch.

Ved Mattens Lejlighed og angenehme Stille 1225
 har hand ved eders Gunst er langet saa sin Ville.
 Der som ieg schyldig vaar, ieg schulde ej mod strefue. —
 Rosoura! Schal din Geist for mine Dyne suefue?
 Gacht! Gagt! Dig kun bag mig! Bort! Bort!

Huor sløyst du hen? —

Bind mine Dyne till! — Og kom dog snart igien! 1230

GRIMMALDO.

Sig, Herre, huor for skal ieg for jers Dyne binde?

HERDRICH.

Vilst du Aarsagen see, kom ud med mig gesuinde.
 Ser du Rosavra ej? I sorte Enche Klæder!
 Se, bege hindes Smaa ved huer sin Side trædes[r].
 De vjdner i mod mig, for Fyrsten Dommen siger. 1235
 Huor præchtig kommer hand og paa sin Fronne stiger!
 Huoe menst du, dette er, der skinner saa som Solen?
 O, vise Salomon, du sider og paa Stollen?
 Se der! Der ser jeg Blod sit eget Blod an klage.
 Thi det u skyldig Blod vil Blod og Hefn ned drage. 1240
 Der staar Bedrageri som en Mis[dæ]der fangen
 og ventter sin Sententz. Ham er det ilde gangen.
 Thi med Validenhed hand fand sig ej und schylde.
 Ach, denne Schiun ieg maa nu med min Død op
 fylde.

Thi ieg udi et Spenel har viiset eder, huor 1245
 min aller beste Wen og min Rosavra boer.
 Kast mig ej lenger for, ieg Schielms Bis dræbte
 hende!

Jeg aldrig høre vill, ieg Nogens Vre schiæntte.
 Huoe raaber mig? Se der! Min Engel salig Duché,
 ieg kommer effter snart. Lad der for af at suche! 1250

Ach, see, huor glad hon blef! Ja, hendes Ansich[t]
funchler.

Hun kaster paa mig ned baade Koffer og Carbunchler.
Lad af slig Hellig Dom! Sig smitte kand din
Haand.

DIONISIA.

Det fast u muligt er at binde dette Baand.
1255 J finder jer for sant udj jers Haab bedragen.

EDVARDUS.

Din Ære volte det, at ieg bleff saa indtagen
og mig for føre lod til det, min Siæl bedrøfuer.

HENDRICH.

Rosoura, Hierttens Ven, jeg beder, J for tøfuer.
Bed denne gambles Ruang ieg maatte eder døde.
1260 For bandet Lyndighed! — Gid Himmelen dig øde!

EDVARDUS.

Hør, Hendrich, ved J ej, at ieg er eders Konge?

HENDRICH.

J har en Glange vært med eders listig Tunge!
Jers Datter, Eva lig, hun mig den Frucht har
gifvet,
der fra os bege tog vor Glæde udj Liffuet.
1265 Ja, min u rolig Aand, Mistuifled, som mig plager,
os med sit gloend Sværd af Paradiset iager.

EDVARDUS.

Mit Haab flett ude er. Huad schal vj nu paa finde?

DIONISIA.

Bed Modgangs Ofuer Fald ieg løber som i Blinde.

EDVARDUS.

Jeg ved endnu et Raad: Hendrich maa og til Side.

DIONISIA.

Her Fader, spar ham dog! Dett er kun i U Tide. 1270

HENDRICH.

Blod tyrstige Tyran, din Grumhed ieg vel kiender.
 Huad schiøtter ieg vel om, du mig til Grafuen sender?
 Har du ej achtet stort en Høne at fra iage
 fra sine Kyllinger, saa kanstu Liffuet tage
 fra Hanen og saa med! Dog suer ieg, det schal 1275
 hæfnes,
 saa lenge at din Slecht paa Jorden Nogen næfnes.
 Jeg dør ret gladelig, thj ieg Rosoura finder.
 Min Schyge effter mig paa Hæffen dog stedse spinder.

FABIO.

Jers May^{ts}! Jeg tror: sich hand dog lidt at tære,
 den store Phantasie ham schulle ej besuere; 1280
 thj det fast mere er end tuende gandsche Dage,
 at hand slet intet vil af noget til sig tage.

EDVARDUS.

Gach, Fabio, og se, du faar ham till at æde,
 og, huad ham smager best, lad voris Koch til rede.

HENDRICH.

O, nej, jeg har alt noch af eders giftig Spiße. 1285
 Kand I kon Vejen mig til min Rosoura vise,
 jeg schal slet holde mig fra Mad, saa vel som
 Driche,
 in[dt]il ieg min Rosoura med Glæde schall an
 bliche.

Din Grumhed fryder sig, at det, som du paa bød,
 1290 blef hastelig fuld bracht ved min Rosovræ Død.
 Maa schie Herodas vil end fler u schyldig dræbe?
 Naar ieg er død, hand maa ej effter andre stræbe.

EDVARDUS.

Mand bringer ham fra mig!

HENDRICH.

..... Jeg schal self villig gaa;
 thj ieg ved denne Gang Rosovra følge maa.
 1295 Se, huer en Draabe Blod, af hendes Bryst udspiredt,
 mig viste Vejen did, huor Gud har hende jiredt.
 O, ange nemme Vej, huor søt min Siæl alt van-
 drer! —

Mens der som du, Tyran, din Tunge ej for andrer,
 da vachte dig! — Ach see! Rosouræ Geist sig schynder
 1300 at tage mig her fra, fordj ieg hende ynder.
 Ach, mer end salig Siæl, ieg schal dig stragen følge!

[Hand gaar bort]

EDVARDUS.

J Herrer! At ieg kand min Spott og Schade dølge,
 befahler ieg en huer her med at tie stille,
 och, huoe sig under staar at bryde mod min Ville,
 1305 schal ieg for Fiende erwindelig er klære! —
 Her er Alcenio. Huad nyt har du at bære?

ALCENIO.

O, Fyrste, ieg kommer nu med en bedrøfuet Tiden[d]:
 En Krigs Hær i det Land er kommen u af vidend!
 Det gandsche Rytterj Rudolphus sielf an fører.
 1310 Mod denne vores Stad Fod Folchet sig ej rører.

Her fra 10 Miler kun de endnu liglgjer stille
 og rutter i jers Land fast efter egen Bille.
 Vel tenchte Adelen og Folchet at besette
 huer Pas; mens deres Macht hel lidet kand vdtrette
 for uden jers Sucurs. Mand vil og saa berætte, 1315
 hand udj sin Standa[r]t og Faner har ladet sætte
 Rosauræ Contrafey. Den helle Leyer lang
 hand lader føre om med Fryd og Trompet Klang
 den unge Printz Mauritz, der — fuld af Hefvn og
 Brede
 mod Henderich og ier — har Suerdet af sin Skede. 1320
 En huer nu fæchte vil for Moder og for Daattlejr.
 Jeg suer, det er høye Tid, at Kongen Modet fattlejr
 og sig vel fore seer!

EDVARDUS.

. Vj faar os strax raad føre,
 huem vj skall vel betroe og til vor Fælt Her giøre.

FABIO.

End Gref Octavio ieg ingen bedre kand finde, 1325
 nu, Henderich diswer er fra sit Sands og Sinde.

EDVARDUS.

Vell an, mand lader strax En hen til Oxfort rjde,
 som Gref Octavio kand dette lade vjde:
 Hand schal vor gansche Hær som Hofuedet befalle!
 Vj andre midlertid om alle Ting vil talle 1330
 og stil[le] Ordre mod den Fare, vj isuæfuer.

FABIO.

Det er det beste Raad. Gid Kongen lenge leffuejr!

[De gaar bort]

OCTAVIO med ROSAVRA ved Haanden, som hand af Bandet og
Haanden har salveret.

OCTAVIO

Holt op, og græd ej mer! Jeg Vnch med eder
hastuejr.

Tør eders Taare af! Sig Lychen bedre lafver.

- 1335 Jeg hadet eders Mand i tuende Aar og Dage,
fordi miin Kierlighed for drog ej slig en Mage.
Mit Sind for andret ær. Mit Had jeg lader fare.
Hendrich u schyldig var, det vil ieg ier for klare:
thj ieg for hannem har den Belyst oppe baaret
1340 hos Dionisia, schönt Hendrich vaar ud kaaret.
Saa aaben hiertig ieg alting for jer udsiger.
Og tuisler J endnu, ieg suær, ieg icke liufuer!
Min gandsche Lif og Siæl vil ieg ier ofuer gifve,
og alt, huad ieg for maar, schal jer til Dienist blifve.

ROSAURA.

- 1345 Paa jers Op Richtigkeit ieg tuisler ingen lunde,
mens Aarsag mere har paa eders Ord at grunde. —
Phy, Dionisia, for din Lætsfærdighed!

OCTAVIO.

- Strag effter det Bedrag ieg hen til Oxfort ved.
Da Hendrich end sad fast om sine Arme lenchet,
1350 mens blef dog ved mit Bref om Sider Frihed
schenchet.
At dett [er] Sandhed, som ieg for jer monne sige,
schal vjdne denne Ring, hel kaastbar uden Lige,
den, Dionisia mig samme Matt foræret!
U schyldig Hendrich er og stedse haver været.
1355 Dog hader ieg ham nu, at hand schuld Suærdet
træche

til jer, der døde fand till Lif igien op veche, —
og Kongens Tyranie, der fremed var fra Naade!

ROSOURA.

Hans Ære schylder ej, mens mer den slemme Naade!
Mens nu, da ieg min' Børn og Hend[er]ich maa
miste,

da vid mig denne Bøn for alt det, ieg maa friste, 1360
at ieg maa rense hen til Hiemb og Føde Boelig
med Morfar og med Børn min Tid at leve rolig.

OCTAVIO

Dend, som fra Dødsens Angst op holdet jer i Lifue,
vil I til Each igien ham Døden offuer giffue?
Jers Lif ieg redet har og Om Sorg for jer draget. 1365
Jeg hialp ier; mens mig Hielp har I igien forsaget.
En hemlig Ild har I antent i mine Bryste,
huis Brand, et Ethna lig, min Kraft kom til at ryste.
Min' Dyne har U Roe; ieg Hiert løf offte sucher.
Ved huer en Hiertte Such ieg effter Aanden klucher. 1370
Rosoura, lad det sche, at din' solschinne[n]d Straaler
Medlidenhed til mig ud af din Gunst ned daller!

ROSOURA.

Min Herre, se dog litt til min Elendighed,
huor mig Ulychens Storm har pluglig størtet ned!
Ach, schaan min Ære dog til eders ævig Ære! 1375
Saa schal mit Lif igien till Tieniste jer være,
ja, ald min Ejen Domb jeg ofrer til jers Bille,
min Ære u berørt!

OCTAVIO

. Rosoura, tje fun stille!
Min sterche Kierlighed lar sig ej offuer talle.

ROSOURA.

1380 Betench jer dog, og lad U Kyschheds Jld sig sualle!
 Tuing eders slemme Lyft, og spæg jers løse Tanch[er],
 at jers u tem[m]jet Sind kand komme udj Strancher.
 Betench doch, huoe ieg er! Rudolphus er min Fader
 og Hend[er]ich min Mand, om schönt hand mig
 for ladselr.

1385 Jer, som mig redet har, ieg biligen maa nefne
 min Frelsere, huis Ros ieg stedse efftlejr Effne
 blandt Folch schal brede ud; dog her hos dette sættlejr,
 at J, som saadant ved, jer sielfuer ej for giettlejr,
 mens frychter for Guds Straff.

OCTAVIO.

. Nej, nej, jeg frychter iche!
 1390 Mit Hiertte som en Sten schal sig ey lade ryche
 for eder[s] Klage Maall. Min' Dren dumme blifuer.
 Min sterche Kierlighed ej Staal til bage driffuer.
 Huad ieg med søde Ord hos jer ej kand for huerfue,
 schal ieg vel naa med Macht, om J vil jer for dersue.
 1395 Først helesller mine Saar, som J mig selfuer voldet!
 Betench, at ieg er den, som jer i Livet holder!

ROSOURA.

(for sig sielf)

Huor schal ieg arme hen? Ach, hel betrenchte Quinde!
 Hand schiøtter inttet om, jeg lar min' Øyen rinde.
 Min Such for giæfves er, thj hand slet inttet hører.
 1400 Dog dør ieg, før at hand mig til U Kyschhed fører!
 Huad Raad? Jeg maa see til, ieg ved Bedragerje
 mig for slig Offuer Vold kand listig giøre frje.

(Hun vender sig om til Grefuen)

Her Graff, nu, at J har for mig jer aaben baret
 og eders Kierlighed af Hierttet ud for Klaret,
 da har J tuonget mig, og dette bracht af Sted, 1405
 at Beygrings Vaaben ieg aldeles leger ned.

Jeg schal beslitte mig till Wille jer at være;
 huad jer behager best, ieg villig schal frem bære.
 Mens, som ej stillet er U-Lychens Storme Plage,
 da til min Rolighed jeg ønsket et Par Dage. 1410

OCTAVIO.

Min fionne Engel, gach! Til Hujle dig begiffue!

[ROSAURA]

Huor schal ieg aller best u kient hos eder bliffue?

[OCTAVIO]

Gornøychon din Siæll! Lad mig den Om Sorg
 have.

ROSOURA.

Mig siunes uden List, det best sig schulde lasue,
 ieg som en Kammer Suend paa jer vill tage Vare. 1415

OCTAVIO.

Min schionne! Denne Ring schal J for mig bevare.
 Dend Dionisia u videntd] mig har schienched,
 og at jeg hannem sich, hon aller minst har tenchet.

ROSOURA.

For see mig med Mands Klær, paa det jeg fand
 begynde
 min Drengs Persohn!

OCTAVIO.

. Jeg schal mig villig der til schynde. 1420
 (Hand gaar bort)

ROSOURA,

For bandet! Gach kon hen! Aarsag till min Elende!
 Huor schal min fattig Siæl om Sider sig hen vende?
 Vaar ieg saa lychelig, ieg kunde ved min Død
 vnd gaa hans stemme løst og fries ud fra Nød!
 1425 For hujler ej min Siæl. Jeg maa ham dette nechte;
 thj ieg min Ære bør til sidste Stund for fæchte!

[Ende paa den fjerde Act]

Dend fembte og sidste Act.

RUDOLPH. MAVR: CAREL. FEBA: IENI:
 Folge af Soldat[e]r.

RUDOLPH.

Schiont offuer denne Hær med Rette mig til hører
 Comando, vil ieg dog, at Mavritz dend nu fører.
 Ved min Erfarenhed paa Flucht er Fienden iaget,
 1450 ja, indtil Londens Stad en huer med Frycht er slaget.
 Til bage staar ichun fuld komet Hefun at fange.
 Jeg har dig Vejen vist. Du bør nu selfuer gange.
 Det passer dig joe best, du ædle unge Gren!
 For Moders Død søg Hefun, og ver der til ej sen!
 1455 Det mæchtig Ilion blef ej af Børen vunden.
 Det gamble grædsche Blod er tapper der for runden.
 Dog maa Achilles Macht for Nestros Visdom vige.
 Forstanden gaar for Macht. Det schal os Roma sige,
 at Hanibald ved List blef af Italien drefuen,
 1460 saa Seyren ved hans Død om Sider blef ud strøgen.
 Dog disse stride mest af Afgunst og af Brede;
 hos os er Ifuer for u schyldigt Blod til Stede.
 Ud føres maa vor Sag. og denne Krig til Ende,
 saa de Tyraner schal vor sterche Arm kiende.

Soldater! Denne schal nu eders Feltther være! 1465
 Ham schal I saa som mig adlyde og saa ære.
 Ret færdig er vor Sag, ret færdig eders Waaben.
 Ved eders Tapperhed os Seneren staar aaben!

MAVRITZ.

Berømmet Morfar, og I samptlig ædle Herrer,
 som mig en Fælt Hers Macht ved denne Staf for- 1470
 ærer,

jeg schyldig tacher jer! Schiont mine Aar er ringe,
 schal dog min unge Arm her effter Guærdet suinge.
 Jeg schal beslitte mig med Tiden at ud vise
 de Dwyder, huor for mand mig ære schal og prise.
 Mit Hierte lidet er, af Riød, dog ej af Mod; 1475
 thj Tapperhed til Hefn op hissæt har mit Blod.
 For maar min Krafft kon lit, min' Dwyne schal jer
 sige,
 o, tapper Martis Folch, min Ville ej har Lige!

RUDOLPH.

Jeg kysker eders Mund, huor af sliq Talle flyder.
 En tapper Rod paa nye min Bristols Stamme nyder, 1480
 der udj Mandighed for Fæderne ej viger.
 O, ædle Datter Søn, som Moders Affkom liger!
 Se hendes Contrafey! Se hendes Ansicht blinche
 i vores Krigs Standart!

MAVRITZ.

. Morfader, lad mig sinche
 til Jorden snart igien! Førend ieg lader rinde 1485
 en hefftig Taare Flod til hendes Sørge Minde,
 ieg schal min sønlig Plicht mod hende saa fuld føre,
 at mand i Ewigshed schal Tungen der om røre!

KAREL.

Soldater! Løfft ham op! Og suær ved Tro og Ære,
 1490 det Printz Mauritius schal eders Feltherr vere!

ALLE

Til Lyche, unge Helt! Gud lad dig lenge lefue,
 at dine Fiender af Frycht maa for dig befue!

FEBANDER.

Jeg schal stJaa som en Mur med ier i Død og
 Lifue.
 Min sidste Draabe Blod schal ier til Tienist blifue.

IENIO.

1495 Som Attila mod Rom sin Macht lod fordum prøfue,
 saa schal ved vorris Sværd sig Londen og bedrøfue.

KARL.

Nu, da som Lejlighed os Plaz og Bejen viser,
 er nødigt, at vi ej dend leslig Tid for lifer.

RUDOLPH.

Jeg tacher ier, Captein. Soldaterne ieg priiser.
 1500 Belønning er for dem, der tapper sig vd viser.
 Slet ingen lade maa sit Mod og Hiertte sinche,
 for mand ser mig og ham til Retirat at vinche.
 En huer kon følge mig, som stræber effter Ære.
 Jeg schal end nu som før den gamle Rudolph være,
 1505 der ved sin Krigs For Stand kom Schot og Franck
 at befue!

ALLE.

Langt Lif, Rudolphe! Gid vor Feltherr lenge lefue!

[De gaar bort]

KLENARDUS. EDVARDUS. DIONISIA. CELINDE.

[KLENARDUS]

Rudolphus grummelig vd spreder sine Baaben.
Mand søger snarlig Raad, thj alting er ham aaben!

EDVARDUS.

Jeg schal betenche mig. Gach strag, hent Hendrich
hid!

DIONISIA.

Hvad huill J med ham nu? Ach, Lynchen er ublid. 1510

EDVARD:

Rudolph till Hefun og Straf vil ieg ham of[sue]r
gifue.

DIONISIA.

Er det da vunden Spil, naar Hendrich er af Lifsue?

EDVARD:

En Mand for uden Sands fand mand io lidet safone,
dog, tuert i mod, hans Død fand mig og lidet gafone.
Hand er den Suofel Stich, som tente and mit Rige. 1515
Om Blod mit Folches Tørst at lesche sig mon schrige.

KLENARDO med HENDRICH.

KLEN:

See, her er Hend[e]rich, som Kongen har begieret.

EDWAR:

Ham, for huis Schyld mit Land til Grunde er for-
teret,

lefver, Klenardo, strag i Gref Rudolphj Hender!

Hans Blod fand sluche ud den Lue, som ham bren- 1520
d[e]r,

af en for hiket Hefvn. Lad Morderen undgielde
den Domb, hand offuer mig u schyldig mon[n]le fælde!

HENDRICH.

O, stor Barmhiertighed, som Himelen mig beviser!
Min Siæl for nøyet er; sliG Gunst hon stedse priser.
1525 Gaar schiønt den klare Soel lit under for de fleste,
dog endes alting vel og føyes til det beste.

O, mig kjær kommen Dag! Huor lange har jeg
ventet
ved Dødsfens Glæde Bud her fra at bliffue hentett!
Ach, mer end søde Dag! Jeg ønsker ej at lesue,
1530 nu, at Mauritius sin Fader Dom schal gifue,
som Moderen fra ham u naadig monne røfue.
Kom fort, Klenardo, kom, og lad os iche tøffue!
Bring mig til Rudolph hen! Mit Lif ieg ham for
ærer. —

Mens, Konge, der som ieg i Himlen Dell begierer,
1535 da vjd, at aldrig ieg Princsessens Ære nød,
mens mer end schyldig er i min Rousouræ Død.
Ach, vee mig usle Mand! Ach, Konge, ynch dit
Hiertte,

naar din Samvittighed op voogne schal med Smærtte!
Thj du est iche fri. Vi mordet begge toe.
1540 Din Siæl vil der for faa en VÆrd og U Roe.

EDVARD:

Fort! Hen fra min Alaschiun!

HENDRICH.

..... Jeg gaar. Mens du schal følge.
Dig Hefvnen loerer paa, schiønt den sig lit mon dølgje.

(HENDRICH gaar ud)

FABIO [med] OCTAVIO.

FABIO.

Her er Octavio. Vil Kongen hannem høre?

EDVARD:

I mig vel kommen er. Her Graf, jer vil vi gjøre
til Felt Herr for vor Macht, som er nu braf for: 1545
sterchet.

Gach, sturt vor Fiende, for han det self formerchet!

OCTAVIO.

Hans Majestet schee Fach! Jeg er her til u værdig,
dog neppe Brefuet saa, for end at ieg var færdig
at samle sammen dem, som vaar i Krigen øffvet.
Det er alt udvalt Folch, som ieg har sielfuer prøfue[t]. 1550

EDVARD:

Schal ej Rosouræ Nafn ved Hendrichs Død ud
slættes,
saa mag, at vores Lejr paa en god Sted indrettes!

OCTAVIO.

Jeg søger mit For Lof og mig til Folchet vender.

FABIO.

Huad? Er Gref Hendrich alt udj Rudolphj Hen-
der?

Mit Raad vaar, at mand ham —

EDWARDUS

. Dit Raad er alt forfælde. 1555
Det Raad, du raade sist, det lynchedes kun ilde.
Kom, lad os stragens gaa!

[De gaar]

OCTAVIO.

..... Princess, lad jer behage,
at saadan ringe Haand maa jers Person ledsage.

DIONISIA.

Det kand ej nechstes jer, som Sejer os schal bringe.

OCTAVIO.

1560 Det gifue Himmelen, at alting maa gelinge!
[De gaar]

ROSOVRA udj Mand's Klæder.

ROSOU:

O, Himmel, holt dog op mig lenger saa at plage!
Schal ieg elendelig U-Lychen ene drage?
Jeg neppe kommen var fra Hafuets grumme Bølger,
en nye Ansættelses Sten min Ære strax for følger,
1565 og det af den Persohn, som mig mit Lif op holdet.
Hand har og mangen Such og Sørge Stund mig
voldet;
thi den for bandet Krop ved Listighed har maget,
det ieg saa Trostes løs fra min Gemahl blef iaget.
Jeg schal saa lenge her for borgen see at bliffue,
1570 indtil at Lychens Soel sit Skin igien vil gifue. —
Helaes, ieg er forraad! Se, der Soldatter gaa!

FEBANDER. ROSOURA. IENIO.

FEBAN:

Ver da? Jeg raader dig, i huoe du est, at staa!
Huis iche, gifr ieg Fyhr!

ROSOURA.

..... Ach, lad ier dog behage

til Med Vnd offuer mig. Schönt ieg et Suerd
maa drage
ved Siden, saa er ieg dog iche den, I tencher. 1575

IENIO.

Jeg fra dig det Gevehr, huis vj dig iche lencher!

ROSOURA.

Se der! Jeg gifuer mig at verre ede[r]s Fange!
Mens sig mig, huoe det er, ieg mon til Hende gange.

FEBAN:

Den tapper Graf Rudolph sampt og hans Daatt[er]
Søn.

ROSOU:

Dem begge kiender ieg. Gud høre kun min Bøn, 1580
ieg önscher ier alt gott af Himlens Høye Sæde!

IENIO.

Jeg ser vor Fælt Her iust med Carel mod os træde.

MAURITZ med CAREL CAPITEIN.

MAURITZ.

Er det med Schanken giort? Har man den gandsche
inde?

CAREL.

Al Frycht for eders Macht lod de sig stragen vinde.

ROSOURA.

O, Himmel, staa mig bie, schal det min Mauritz 1585
være?

Er Vnchen mig saa blied? — Huor med fand ieg
ham ære?

Jeg er u lykelig; thi dette lumpen Baand
for hindrer, at ieg ej med Arme og med Haand
min Søn om fafone kand. Mens ach, ieg maa af
Glæde

1590 mig banne sielf en Vej med Dynene at græde,
paa det dog scher min Plicht, som Lencher mig for
bydsekr.

Thje, Tunge, tie! Og vnsch, til Lykens Soel frem
bryder!

MAURITZ.

Huad er det vel for en Mand ligtgler for mig bunden?

CAREL.

En Spenyder uden Tuist, som sig har her ind funden.

MAURITZ.

1595 Huad vilde du vel her for uden fri Gelynde?

ROSOURA.

At se Jers Hønheds Følch.

CAREL.

..... Sig snarere: at spende!

ROSOURA.

Min Herre, med Forloff! Hid Lyken mig har drefuen,
huor jeg imod ald Haab ej Trøstes løs er bleffuen;
thj jeg har fundet mer, end ieg at søge tenchte.

1600 Mit Sind var fuld af Sorg; mig Glæde Lyken
schenchte.

MAURITZ.

Huad har iers Konge for?

ROSOURA.

..... Jeg inttet ved at sige.

CAREL.

Faar hand see Pinne Bench, hand lærer vel at
schrige.

MAURITZ.

Mand pinner han da strag!

FEBANDER.

. Perfors! Lav til en Striche!

ROSOURA.

O, tapper unge Printz, det er aldeles iche
den første Pine, som med Frycht, med Angst og 1605
Smærtte
for jer udstanden har mit Kummer fulde Hiertte.

MAURITZ.

Naar har du vel for mig vel nogen Pine funden?

ROUSOURA.

Alch, Printz, for eders Schyld min' Øyen tit har
rundes[n].

Ja, om ieg nogen Tid kand eder frj fra Fare,
ieg aldrig schiøtte schal mit eget Lif at spare. 1610

MAURITZ.

Ver snar och løs hans Baand! Saaledes er min
Ville.

Jeg ser i hans Alaschiun min Moders Genst at spille.
O, Wunder! thj ieg ser de døde snart at lesue!
Maa sche min Moders Genst vil Hefnen af mig
krefue.

Hvor fra est du, Soldat?

ROSOURA.

. Til Bristol er ieg baaren. 1615

MAURITZ.

Est du en Konge Søn?

ROSOURA.

. Mit Slecht har ædell vaaren.

MAURITZ.

Du suæfner hierttelig og har min Moders Fæchter.
Har du vel hende kient?

ROUSOURA.

. Min Fader, ieg er achter,
vaar i jers Morfars Hoff. Min Moder hun har diet.

CAREL.

1620 Jeg maa nu bryde løf, som lenge hafuer tiet.
Jeg staar som i en Drøm, Rosoura endnu lefuer.
Naar ieg paa hann[em] ser, hun stedse for mig suefø[er].

MAURITZ.

[til ROSOURA]

1625 Jeg gjør dig Capitein mit Lif Vacht at an føre.
Gach, bring ham i mit Tælt! Lad Folchet faa at høre,
min Moders Bilede schal offuer dennem byde.
Gach hen, befahl det strax! Lad ingen der mod bryde!

ROSOURA.

Den Ære er for stor. Min Plicht schal ieg er jndre,
og til jers Tieniste mig stedse lade finde.

[Hun gaar bort]

MAURITZ.

1630 Hans Ansicht er saa ligt min Moder, som nu hujler.
Vaar hun ej lenge død? Jeg tror, ieg der paa tuisler.

CAREL.

Jer Mor Fadens Høyhed ser ieg hid til mig haste.

RUDOLPH. KLENARDUS. HENDRICH. MAUR:
CAREL.

RUDOLP:

Ron Edward gjorde wel, at hand fra sig bort kasted] en saadan grim Tyran, der tortte Bødel være til den, som ald sin Tid beviste hannem Ære.

KLENAR:

Hans Majestet begier, at nu ved Hendrichs Død 1635
maa worde leschett ud den slemme Orlofs Blod.

RUDOLPH.

[til HENDRICH]

Menædige Tyran, der irrer mig til Brede!
Forbandet Hæ[n]der, som till Morden vaare rede!
Phy! Schamme eder dog! Men, ingen Skam er inde
hos den, som myrdet har sin egen Ægte Quinde. 1640

HENDRICH.

Huad tofuer I end nu? Far fort! Lad Diur mig
slide!
Saa haard en Død, I vil, ieg villig er at lide.

MAURITZ.

Huad Galschab kom jer paa, at I min Moder myrte?

HEND:

Ej Gaelschab, ej Fornufft, men Ruang mig her til
styrte.

RUDOLP:

Dit Paa Schudt er kun falsch.

HENDRICH.

. Jeg Menische er baaren, 1645
der fore menschelig mit Fald har og saa waaren.

MAURITZ.

O, hafde du ichun dit stolte Mod kundt tlujunget,
 min Moder hafde ej dend Suane Sang udsjunget.
 Vaarst du kun blefuet tro, hun vaar endnu i Lifue,
 1650 som du paa Eoen har saa ynchelig hen ladet drifue,
 Tyran! Thj Eoen kan med Ebbe og med Flod
 ret aldrig schylle bort et saa u schyldig Blod,
 at Hefen joe igien paa Jorden sig vill finde,
 mens din Blod Forstighed er udj vorres Minde.
 1655 Vist er det: Blod om Blod til Himmelen vil raabe;
 dog vil ieg falde ned og Raade for dig haabe.
 O, Morfar, hør min Bøn! Vær mild imod min Fader!
 Brug ej Retferdighed, ieg mig der til forlader!
 Gif hannem Lif igien, som mig det for dum gaf!
 1660 Huis hand gaar Dødsfens Gang, gaar ieg med ham
 til Graf.

HENDRICH.

Holt op, Mauritzius, holt op! Thj eders Faller
 formerer Pinen kun. Hvad er det at for halle?
 Min Siæl er vel til Freds af eders Haand at fange
 den Straf, ieg har fortient og onschet mange Gange.
 1665 For andre ej iers Sind! Alt doe er ieg bered.
 Den doer jo gladelig, som er af Lifuet kied.
 Kom, Rudolph, med dit Sværd, kom, gienem stod
 mit ♥te!
 Hug Hofuedet kun af, saa lindrer du min Smærte!
 Jeg schiøtter ej der om. Gud Mauritz lenge spare!
 1670 Den Hønsfens høyre Arm befrie ham fra Fare!

RUDOLPH.

J har det nu ret fat og effter eders Bille,
 jers Søn til Meglere, som kand min Brede stille.

Min Siæl har spejlet sig i Glæset af Christall,
huis ene Under Gang bestaar udj et Fald.

Gaar Foden først i tu, da Glæset staar i Fare. 1675

Schal ieg for min Mauritz hans Moders Morder
spare?

D' er best, at ieg gaar bort.

(RUDOLPH gaar ud)

HENDRICH.

..... Vil mand mig lenger plage?

Min Søn, mit Hiertens Barn!

MAURITZ.

..... Jeg fand det ej for drage.

Gaar schønt Mor Fader bort, jer Scholden ieg for
lader.

HEND:

Jeg beder jer som Søn, beviser dog jers Fader 1680

den Naade, at hans Blod af Væderne maa springe!

Huor gierne vil det ud for eders egen Klinge!

(ROSOURA kommer ud)

MAURITZ.

See der mit Spejel Glas, huor j ieg fand beschue
min Moders Billede, som før vaar eders Frue!

Jeg vil her effter ej min Mor Far mer mishage, 1685

langt mindre Faderen i store Elende drage;

mens dette vil ieg dog, at J schal fangen blifue.

Jeg vil jer min Captein strag i Forvaring gifue.

Der fand J spejle jer og eders slemme Lyder.

Flux, Carel, lad det sche! J hører, huad ieg byder. 1690

(MAURITZ gaar ud)

CAREL.

Huad er jers Nafun, Captien?

ROUSOURA.

. Mit Nafn har Thomas været
alt fra den Tid, en Mand mig ſchammelig figeret.

CARELL.

Bevarer denne Mand! Vor Felt Her det begierer.
Maa ſchee hand eders Ero til ſig her ved proberer.

[Hand gaar bort]

ROSOURA.

1695 Jeg ſchal forrette det. — Huoe eſt du, uſle Fange?
Mig ſiunes, dit Gemytt er dog ej gansche bange.

HEND:

En Krigs Mand, ſom forſt ſteg ved Krigens falſche
Lyche

paa høveſt Trappe Erin. Nu gaar ieg ved en Kryche.
Saa haſtig var mit Fald. Jeg tumlet i iers Hænder

1700 og udj jers Gewalt. Sig Lychen ſaa om vender.

Jeg er en Diamant: en Sten, huor paa fand
profslels

vor Lyches Stadighed. Dog fand ieg ej berofues
mit Liſ; thj inttet Sværd vil paa mit Legom bide.
Mig tyches, at ieg mer end Dodsens Angſt maa lide.

1705 Alting er mig i mod; ia, ſielf den bittre Død
mis under mig min Roe at ſaa i Jordens Schiød.
U ſchylldig dog ieg maa for en Miſgierning plages.
Ach, ſchal ieg arme da med ald Ulyche drages?

Huor i ieg ſchylldig er, der vil mand mig for ſchaane
1710 med ſtor Med Lidenehed, ſom er i mod ald Waane.
Phy Scham, mand giſelcher mig! Med tuende

Ord at ſige:

Jeg heder Henderich, en Morder uden Lige!

Mens J, som nu schal se min tragedie at endes,
 med Laurbær crones bør; thj mig en Trøst til sendes
 ved eders Dye Siun. Sig frem: Schal J beklæde 1715
 Rosouræ Plaz hos mig, paa det ieg kand begræde
 end en Gang hendes Død, før end ieg sielfver døer?
 For hendes ædle Blod af Angst mit Hiertte bløer.
 Det siunes, hendes Aand i eders Legom hujler.
 Det siunes, Tiden sig till vores Sambling iller. 1720
 Min Tunge, sagt! Det er Rudolphj Søn, — en
 anden,
 som er om Hefn og Straf paa ny igien opstanden.
 Vie! Vie! Thj ieg vil ej Pardon af ier begiere.
 En Schils Mand mellem os schal min Rosoura vere.

ROSOURA.

Naar mand u schyldig Blod forrædersch Døden volder, 1725
 da den Af Dødes Giest sig stedse om jer holder.
 J meen, at udj mig Rosoura Billed finder;
 mens denne Lignelse, dend ligner eders Synder,
 som var for Dyene! — Dog, sig mig: eders Quinde,
 har hun vel ellsched jer? Maa schie hun nogen Sinde 1730
 mod eder vaar utroe?

HENDRICH.

. O, nej, ieg suer, hon var
 af Erbarhed og Dyd Sine huj og Engle klar.
 Soldat, huj spør J mig? En huer ved noch at sige,
 det min Rosoura var i Kyschhed uden Lige.
 Tag Hatten af, min Ven, thj det sig self forbyder, 1735
 mand uden Reverentz schal nefne hendes Dyder.
 Jeg aldrig brudet har det første Æchte Baand.
 Phy, Dionisia, ieg veyret dig min Haand!

ROSOUR:

Det var og stor U Ret; thi ieg schal jer forklare,
 1740 huoe hende krenchet har, og Sagen aaben bare.

HEND:

Ved I da, huoe det var?

ROSOURA.

. Ja. Gref Octavio.

HENDRICH.

Om din for bandet Lyft har ieg maat stor Uroe
 og Pine standet ud! Mon Kongen dette vjde,
 at ieg u schyldig er og uden Sag mon lide?

ROSOURA.

1745 Nej, Kongen ved det ej, mens, som mig Himlen
 schicher,
 saa vil ieg slippe dig og løse dine Stricher. —
 Frie dig fra Døden ud! Flye inden kortte Tider!
 Thi ieg vel vjdne schal, det du u schyldig lider.

HEND:

Barmhertige Soldat, lad mig kun bunden vere.
 1750 U schyldigt Fængsel er for mig en større Ære.
 Kand ieg min Schyld nu med en Haand fuld Blod
 betale,
 jeg var jo mer end gal, om ieg lod det for halle
 och af U Lyckens Booll mig lengere lod true,
 nu, ieg med lidet Blod kan sluche hendes Lue.

ROSOUR:

1755 Jeg beder: Flye dog bort!

HENDRICH.

..... Jeg fand det aldrig giøre.

ROSOURA.

Huad Aarsag er hertil? Det gad ieg gjerne høre.

HEND:

For dj at ieg bort døer.

ROSOURA.

..... Huad Fordel fand I hente
ved eders Blod och Død?

HENDRICH.

..... Betalle Schyld med Rentte.

ROSOURA.

I hafuer ingen Schyld. Det bedre er, I leffuer.

HENDRICH.

Saa strafver Himlen mig!

1760

ROSOURA.

..... Nej, Himmelen til gifuer.

HENDRICH.

Vil Himmelen schiønt mig min store Synd til gifue,
ja, Kongen sielf, ieg vil dog ej i Lifue bliffue.

ROSOURA.

Der kommer Kongen! Flyer!

HENDRICH.

..... Jeg aldrig saadant giør.
Er min Rosoura død, ieg billig og saa døer.

EDWARD: RUD: MAUR: DIONI: OCTAVIO.
 ROSOURA. HEND: KLEN: CELI: ALCEN: GRIM:
 BELL: CAREL. FEB: IEN: [FABIO]

EDVVAR:

1765 Er Grefuen nu til Freds med Henderich, sin Fange?

RUD:

Ja, Herre. Mand schal nu strag effter hannem gange.

(HENDRICH kommer ud)

Blod tyrstige Tyran! Jeg lesche vil mit Mod
 med Blod, som styrttet ud Rosouræ ædle Blod
 saa Schielmsch Wiß uden Schyld. Du maaltte dig
 vel schamme.

1770 Elae dine Dyne ned! Den Ære dig schal ramme,
 som min Rosoura nød hos Dig; thi dig schal gifues
 saa schammelig en Død, som nogen maa af lifues,
 idet at Kyschhed sielf — som alle maa for tryde
 at doe — en hastig Død hos dig ej maatte nyde.

1775 Straf ham, som baade mig og Kongen har bedraget!
 Hand Lifuet stael fra mig og Ære ham fra taget.

HEND:

Jeg redebøn nu schal till Døden mig berede.
 Kom, Tienere, og vær med eders Plicht tilstede:
 Bind mig med denne Dug! Bind mine Dyne til!

1780 Jeg udj Verden mer ej noget schue vil.

(Ham bindes for Dyne)

Til Himlens Paradis ieg min Attraa henvender,
 huor min Rosoura Gud i ævig Glæde kiender.

BELLAR:

Har J vel noget mer os begge at befalle?

HEND:

Nej, Tienmere. Til sidst ieg disse Ord vil talle:

Blif Kongen huld og troe! Lad Hefnen ier ej røre! 1785
 Far kun taalmodig fort ham Tieniste at giøre!
 Jeg schiøtter ingen Død. Med et Slag maa mand ende
 U-Lychens mange Slag og Jammer fuld Elende.
 Vel an! Huad tøffuer mand? Fuld før, huad I
 bør giøre!

(Tuenbe Soldater leg[g]e an at schyde)

ROSOURA.

Holt op! Huad er her for? Min' Ord mand først 1790
 schal høre!

Jeg vil Jers Hønheder den gansche Sag for klare
 og hans U Schyldighed med Lif og Blod for suare.
 Til Døde er hand dømbt; mens Strafuen den bør
 have,

som for en anden vil en Graf med List op grave.
 Sielf Rudolph og Mauritz schal Hend[e]rich for 1795
 schone,

naar som ieg sejierrig med Laurbær mig schal krone. —
 Hør, Gref Octavio, I drages vel til Minde,
 da I ved stor Bedrag lod jer om Ratten finde
 hos Dionisiam? I hende har bedragen!
 Jeg schal bevise det og jer til legge Sagen. 1800

OCTAVIO.

Soldat, huad taller du? Jeg schal dig lade henge!

ROSOURA.

Paa Henderich[s] Ruin har I arbeidet lenge.
 Jeg siger, at I og Rosoura har for raadet.
 I har Oprichtighed med Føder ogsaa traadet;
 thi I i Hendrichs Sted Princessens Være nød. 1805
 Schal hand for eders Raaf u schyldig lide Død?

EDVARD:

Huad hører ieg om dig? Har du Princessen schiændet?
 Vj suær, der som du ej din Sandhed faar bekiændet,
 vj dig schal straffue saa, at andre sig kand spide!
 1810 — Og ljufuer du, Soldat, da schal det dig ej fryde.

OCTAVIO.

O, stor Bedragerje!

ROSOURA.

. Og ieg schal stadig bliffue,
 at det er Sanden a[ll]t, som ieg mon fore give;
 thj Greff Octavio har voldet ald U Lyche,
 som Hendrich følet har og ham endnu mon tryche.

OCTAVIO.

(for sig sielf)

1815 Huert Ord en Torden er. Af Frycht mit Hierte
 befuer.

O, Himmel, schal ieg tro, Rosoura endnu lefuer?
 Ach ia, hun er det ret! Huad schal ieg nu paa finde?
 Jeg daaret er! Huad Raad kand ieg i J[eg] op
 spinde? —

Jeg biuder hende ud, paa det ieg kand af Dage
 1820 faa hende u bekandt og hen til Søen drage.
 Did iill, at schiunche ned med hende min Vanære!

(Hand vende[r] sig om)

Jeg søger Kongens Lof og ydmyg vil begiere,
 det mig til stæde[s] maa min Ære at for suare
 med Guerdet, som jeg bær, for Sandhed at er fare!

ROSOUR:

1825 Det samme søger ieg: Med Spigen at udføre
 min Sag! Saa maa mand se, huem Retten maa
 til høre.

RUDOLPH.

Er Kongen saa til Freds?

EDVAR:

..... Den Kamp maa noch til stædes.

KLENAR:

Vil da Jers Majestet, toe Schils Mend maa op
ledes?

EDVAR:

Ja. J med Fabio.

MAUR:

..... Her Mor Far, schal ieg miste
min Moders Billede, da vil mit Hiertte briste! 1830

RUDOLPH.

Gif dig til Freds, min Søn. Den, Retten har,
maa vjnde. —

Mand lader blæse ud og Kampen dem for kynde!

(Her bliffuer sæchtet, og ROSOURA, quæst, daaner)

MAURITZ.

Holt op! Stich Sværdet ind, og lad min Moder
lesue!

Lad hendes Bilede hos os end lidet bliffue! —

Lad af, — hand er alt død!

ALCEN:

..... O nej, hand er i Liffue. 1835

Mand knæpper Kiolen op, saa schal det bedre bliffue,
naar hand faar lidet Lufft. — Ach, se! Det er en
Quinde!

OCTAV:

Det er Rosoura sielf! Mit Haab gaar som i Blinde!

RUDOLPH.

Ach, min Rosoura, ach, slae en Gang op din Øyen!
 1840 Hør dog din Faders Mund, huor af saa tit er sløven
 de mange Hiertens Such! Huor offte har hand sørget,
 fra den Tid om din Død hand aller først har spørget!
 Schal du, min Daatter, da paa nye igien mig
 fødes?

Schal i et Øye Blich strax Lif og Døden mødes?
 1845 Dør du, ieg dør med dig, thj du mit Lif mon være!
 Set hende paa en Støel, saa tør det blifue bedre!

MAU:

Huor dan er dette fat? Min igien funden Moder?

ROSOU:

En offuer vettes Fryd som sterche runden Floder
 mit Hiertte griber an, fordj at I har funden
 1850 op løst ved mine Saar den Knude, som var bunden.

RUD:

Mit Baren, er I quæst?

ROSOURA.

..... Det har ej Nød, Her Fader.
 Mens, u for schammet Graf, som ieg af Hierttet hader,
 meseIn edige, vel an, ieg schal jer nu an klage
 og eders Schalchheds List til Liufet oppe dage!
 1855 Se her jers Fiende! — See, huor jers Hiertte beffuer!
 Ja, jers Sam Viettighed til Bjøne ieg ud kræffuer.
 Her er den schionne Ring, som I den Nat fortiente,
 da I for retted det, som mand om Hendrich mente!

EDW:

Rosoura, lad mig see!

OCTAV:

(falder paa Kne)

..... O Fyrste, schiensch mig Naade!
 Til denne store Galt mig Kierligheden raade. 1860
 I plejer ingen Tid med Strengheds Ruang fort fare,
 ach, Konge, vær mig blid! Drag mig af Dødsens
 Snare!

Bøyn Naadens Septer ned! Vil I min Synd til
 gifue,
 saa schal ieg eders Hus til Døden troe for blifue.

EDVAR:

Schiønt vi stor Marsag har at straffue jers U Dynder, 1865
 saa vil jeg dog an se, det I jers Fejl fortryder;
 thi eders Fædre har os hiulpet at for fæchte
 vor Crone. Der for schal I nu vor Datter echte!
 Huor til tien Hefn og Blod? Langt bedre er at
 spare.

Saa leges Gaaret til, og vi er uden Fare. 1870

OCTAVIO.

Jers Føder kysker jeg og er her til u værdig. —
 Princess! Min Kierlighed, schiønt var den først let
 færdig,
 saa schal ieg Effter Dag min Vechte Troe bevise,
 at Verdens Munde schal mig for Oprichthed prise.

HEND:

O, Himmel, huad er det? Vil Verden mig for føre? 1875
 Det, Dyene en ser, det Dyene vil høre.
 Jeg men' Rosouræ Røst og hendes Engle Stemme.
 Min Siæl af Fryd og Frych[t] er saa som udj
 Klemme.

1880 Og søger ieg min Schat paa Jorderig at finde,
 er hun i Himmelen En af Guds Hoff Gefinde;
 og tuert i mod, naar ieg til Himmelen mig schynder,
 far hun til Jorden ned, som min Siæl eene ynder.
 Huo er, som hielper mig den bundne Dug fra Øyet,
 at jeg kand ret see til, om Hørellsen har løyet?

ROSOU:

1885 Det schal Rosoura vel, din halfue Siæl, for rette.

HEND:

Min Engel og min Soel! Huad hastig Glansk er
 dette?
 For Verden varst du død; nu Himlen mig dig gifuer!
 Et saadant Vunder Berch ieg ene Gud tilschrifuer.

RUD:

Mit Hierte, hoppende af jdel Fryd, sig glæder.

MAUR:

1890 Mens J, som Aarsag var til vores Sorge Klæder,
 ier fordrer jeg nu ud at møde for en Klinge!

OCTAV:

Jers Tapperhed er stor, dog Styrchen er for ringe.

RUD:

Vel and, da prøfver min!

OCTAV:

. J har for mange Aar.

HEND:

Den ene er for ung, den anden har graa Haar.
 1895 Jeg mellem begge er; best passer mig at stuide.
 Laan mig en Degen her, i fra en anden Side!

EDW:

J Herrer, fachter jer og værer lidet stille!
 Forliges brøderlig, det er nu vores Ville!
 Nyes kom vor Glædes Soel, fra mørchen Schye op
 runden.

Huj schulle vi saa snart se hende fra os [Stu]unden? 1900

HEND:

Jeg schal Jers Majestet godvilligen ad lyde;
 thi hand har offuer mig i alle Ting at biude.
 Octavio, jeg schal jer Troe og Loffue suære.
 Jeg leglgler Suærdet ned og vil jers Broder vere.

OCTAV:

Vor Vendschab, det schal da ret ævig varend blifue, 1905
 at holde loffuer jeg i Død sampt og i Liffue.

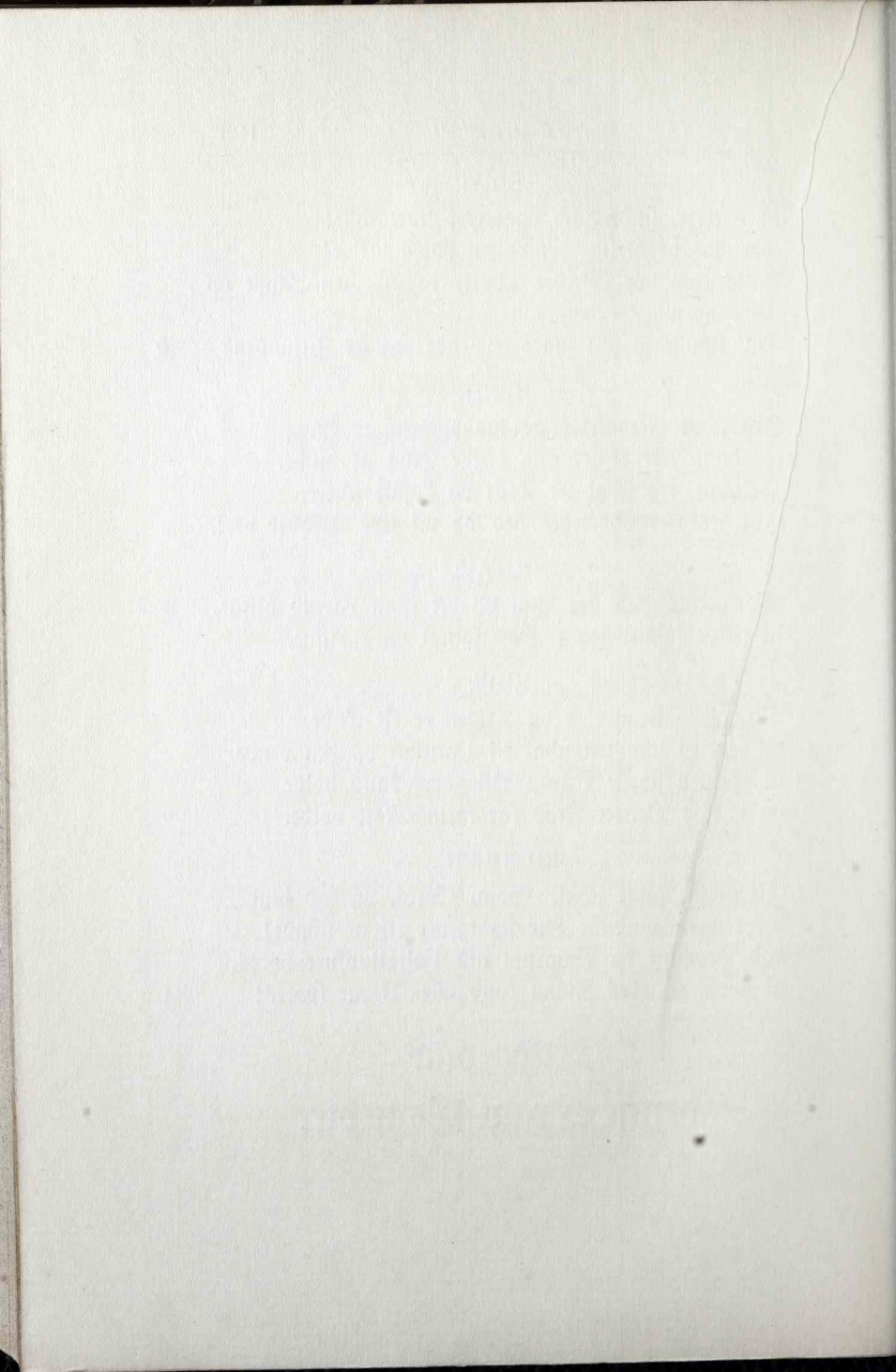
EDW:

Nu, alle Wenner er og Krigen er til Ende,
 vil jeg, vi sammen schal til Londen os hen vende,
 at vi med største Pomp Bilageret kand holde
 og voores Datter Fryd for førig Møje volde. 1910

RUDOLPH.

Vi gierne følge schal. Gach, Carel, og lad biude,
 det voores gandsche Lejr sig lafuer til at schyde!
 Lad Tromme og Trompet ald Feltett ofuer høres,
 at vores Glædes Klang kand alle Begne spøres! 1914

Ende paa
 denne Tragi Comedie.

Anmærkninger.

- Vers 8: Strømmene; ms. Strommene
- 26: Flora; ms. Floris
- 85: for høye; ms. forhøye
- 140: Efter: Dionisia og Hendrich gaar bort, findes i ms. et tegn, som nærmest ligner et stort H med et kolon efter (til Høyre?).
- 149: Huor komb; ms. Huoe komb
- 163: Huor dan; ms. Huoe dan
- 174: Øyen; ms. Øyens
- 183: Huor; ms. Huoe
- 187: Efter: Octavio for sig sielf, findes det ved vers 140 omtalte tegn.
- 195: saa'; ms. saa
- 205: Hel'; ms. Hel
- 225: Mens menst; ms. Menst menst
- 239: wel; ms. Ewel (dog vistnok en rettelse)
- 247: Huor; ms. Huoe
- 252: Hand roer sig saa wit ud, hand wed ej, huor hand lander; cfr. Jammers Mindet. 3die udg. p. 194. l. 3.
- 267: Huor dan; ms. Huoe dan
- 294: Forbyde; ms. forbyde
- 304: Luifel; ms. tiufel
- 311: Overskriften Celinde staaar i ms. to linier for lavt, o: ved vers 313.
- 340: Huoe; ms. Huor
- 350: Marquise er vistnok en læsefejl; Isaac Vos staver ordet Marquies.
- 374: Boden; ms. Båden
- 388: hand; ms. ham
- 394: men'; ms. men
- 399: men'; ms. Men
- 404: Hand forre ingen Stogen; ms. sic! Det har ikke været mig muligt at finde nogen forklaring paa disse, aabenbart ødelagte, ord. Dr. phil. Johs. Brøndum-Nielsen, som har været

faa elskværdig at undersøge stedet for mig, skriver i et brev af 6te Februar 1918:

Nogenlunde sikkert må vel rimordet *stogen* siges at være — egentlig dog kun dets 4 sidste bogstaver; dærimod er *forre* (kan naturligvis være præp. el. adv. „foran“, „for“ el. lign.) paa forhånd mistænkeligt og kan let være fejllæsning for *fører* (kunde dog også være ubehjælpssom skrive-måde for *for(b)er*, Kalkar I. 603, el. *fo(b)rer*, Kalkar I. 610). Muligt var da: *hand* **fører* ingen *stogen*. Det sidste ord kunde måske stå i forbindelse med *stoge* (i Kalkars ordbog IV. 95; urigtig forklaret), der er samme ord som norsk staake „larne“, svensk dial. ståka „larne“, „snuble“, jf. Kalkar IV. 191 Ståg „uro, støj“. Indsættes betydningen „larmen, støjen, støj“ i sætningen (altså: *hand* *fører* ingen *støj* ∴ *han* går forsigtigt, lister o. lign.), får man vel en tekst, der ikke er helt umulig, men dog meget pauvre.

Da oversætteren (ved inversionen i foreg. linje) synes at have gjort sig en del anstrengelse for at få rimordet *stogen* anvendt, kunde man formode, at dette netop skulde have en særlig vægtig betydning — hvad det ikke får ved den foran givne forklaring. Beslægtede ord i plattysk osv. kunde også nok pege på en anden betydning, men denne vilde sikkert blive af en mere grov (obscen) art, end tænkeligt er i nærværende tilfælde (jf. plattysk *stoken* „mit einem steckenden, spitzen Dinge wiederholt stechen“; sml. plattysk/dansk *stoge*; pert i *Stesp.* Kortvending 867, 1653, *skældsord* om borger-sønnen, der er svirebroder og udsvævende, — kunde måske oversættes ved „*bhthyr*“), og hvordan de foreg. ord i så tilfælde skulde forklares for at give mening, er meget tvivlsomt (*forre* = *fo(r)der* „øver, udfører“ el. *fo(b)rer* „fræver, søger, begærer“ el. lign. ∴ ingen kunde vel i så fald næppe være rigtigt).

Heller ikke *stogen* som best. form for *stoge* „stue“ synes at være muligt (ingen = inden „inden for“?) — lige så lidt som rettelse til *slogen* (jf. iysk *slogen* „*skamfuld, flov*“) el. *vogen* el. lign. —

Isaac Vos har repliken, som forøvrigt siges af Bellardo, saaledes (udg. 1700. p. 26):

Maar sagt, Grimaldo, sagt, wie komt ons hier verschijnen?
Gewis het is de Graef, wat arge gasti is dat!

’k Vertrou hy heeft altoos geen quade nacht gehad.

Vers 423: *for*; ms. *for*

∴ 426: *Marquise*; cfr. vers 350; hvor; ms. *huor* (correcturfejl)

∴ 432: *vild*; ms. *Wild*

Vers 434: sielf; ms. Sielfuer

- 461 f.: Til Hoffue Lydens Günst sin Jarffue tit om schifter
og mere ondt end gott i mod os arme stifter;
disse to linier er fra oversætterens side en bemærkelsesværdig
ændring af Isaac Vos' ord (p. 29):

Sagt, waarom mogt ik, vrede

Weerbarfuge Fortuyn, niet eens een enck'le dag

Van u zijn ongemoeft?

- 489: Vnder; ms. Vuder; rettelsen Vunder var maasse lige saa rigtig.
493: ms. giver seilagtigt ordene: En nye U-Lyche, i Dionisia's
replik.
501: Luyf; ms. Luyf
514: vdi; ms. udi (correcturfejl)
524: den, som; ms. den mig
548: Lunden; Isaac Vos har: Londen o: London
566: men'; ms. men
568: faar; ms. for
581: faar; ms. for
596: Dog den, som ingen har, — nemlig ingen ære.
609: Firen; ms. firn; manden hedder hos Ariosto Vireno, dette
blev naturligvis paa spansk til Vireno, paa hollandsk til
Vireen, og paa dansk til Firén.
610: det; rimet viser, at der har staaet: ded.
618: saa'; ms. saa
624: ms. giver seilagtigt dette vers til Celine.
629: besinde; ms. besinder
630: vinde; ms. vinder
649: briste; ms. brøste
660: hende; ms. eder
686: Cellæ; ms. Celio
702: udblid; ms. ud blid
705: Stamen, o: stammen paa hendes vanæres træ.
740: mit Øre at ned høye; cfr. vers 861: høyt dit Øre; cfr.
vers 968: høyt naadig dine Øren. — Dette mærkelige
udtryk, som synes at falde den danske oversætter saa let i
pennen, bringer i erindring en anmærkning i Jammers Min-
det (3die udg. p. 202): „1666 var en Myrrenberger
„min Naebøe i den Myrre Kirke Hand sang . . .
„fast Nat oc Dag Hand sang den Psalme: Herr,
„deine Ohren neige zu mir! langsam efter min Begiær:
„ring. Jeg steff den oc siiden satte den ud paa danske . . .“
754: de døde, se. bogstaverne.
760: slute, o: beslutte.
764: Huoe; ms. huor

Vers 780: Mellem v. 780 og v. 781 mangler øjensynligt nogle vers;
Isaac Vos har i mellemrummet 3 repliker.

- 781: men'; ms. men
- 802: Elie; ms. Elie; Isaac Vos: in het slijk
- 808: annamme; ms. an mame
- 813: ved; ms. med
- 814: med; ms. ved
- 840: Synder; ms. Syndet
- 870: en; ms. end
- 873: Guldbyrder; ms. Guldbyrdes
- 876: Hus et; ms. Huset
- 877: Vnch; ms. Vnch
- 879: vil; ms. Vel
- 884: for; ms. for
- 888: for; ms. for
- 929: høy Tid; ms. Høytid
- 941: schientte; ms. schintte
- 946: worde; ms. worde (correcturfejl)
- 979: hen; ms. Hee
- 993: Baad'; ms. Baad
- 1003: vel; ms. mig
- 1009: Min'; ms. Min
- 1014: minde; ms. erindre (!)
- 1023: D; ms. Dg
- 1032: Ruin; ms. Uun (?); tørste; ms. Trøste
- 1039: Ach, at; ms. At at; doe; ms. død
- 1043: doe; ms. død
- 1052: Affkriveren har sprunget mindst een linie over; Isaac Vos har her de foran, pag. 25 anm. 1, citerede vers.
- 1058: noget; ms. Noget
- 1062: søg; ms. Søg
- 1871: følge; ms. følge
- 1073: doe; ms. død
- 1084: Hvis verset er rigtigt affkrevet — Isaac Vos har intet tilsvarende —, maa meningen være den, at „en Engle Hær“ er object og verbet „nedskynder“ brugt transitivt.
- 1095: ms. giver fejlagtigt hele verset til Fabio.
- 1113: for; ms. fra
- 1123: doe; ms. død
- 1128: rette; ms. muligt: dette
- 1164: Rosouræ; ms. Rosoura
- 1166: och; ms. Ach
- 1169: tuisler; ms. Tiuser
- 1176: falde; ms. Halde

Vers 1177: tage; ms. taget (trykfejl)

z 1186: slye; ms. sly

z 1188: Slang; ms. Slang; ms. giver fejlagtigt hele verset til Bellardo.

z 1196: huoe; ms. huor

z 1208: Rosouræ; ms. Rosoura

z 1209: Princessens; ms. Princesssens

z 1214: tog; ms. tag

z 1220: ms. giver fejlagtigt dette vers i Dionisia's replik.

z — : Jeg; ms. I; tuinger; ms. Tiunger

z 1222: ad; cfr. brev fra Leonora Christina af 27. Sep. 1692; Birket Smith: Leon. Chr. p. M. Kl. p. 99, første linie i P. S.

z 1235: før; ms. for

z 1244: Schiun; ms. Schuin

z 1247: Raft; ms. Røft

z 1249: Huoe; ms. Huor

z 1275: Hanen; ms. hannem; Isaac Vos: de Haan

z 1283: faar; ms. for

z 1287: vel som; ms. velsom

z 1290: Rosovræ; ms. Rosovra

z 1291: u schyldig; ms. ud schyldig

z 1299: Rosouræ; ms. Rosoura

z 1304: huoe; ms. huor

z 1316: Standart; ms. ordet er rettet og uklart; der skaar nærmest mandat; Isaac Vos har: standaart.

z 1317: Rosauræ; ms. Rosaura

z 1323: faar; ms. for

z 1329: Hofuedet; ms. hofue det

Pag. 154 linie 1 f. o.: som; ms. figer

Vers 1342: tuisler; ms. Tiuser

z 1351: dett; ms. dette

z 1359: min'; ms. min

z 1369: Min'; ms. Min

z 1371: din'; ms. din

z 1382: Stranher; ms. Stranher

z 1383: huoe; ms. huor

z 1391: Min'; ms. min

z 1398: min'; ms. min

z 1412: ms. giver fejlagtigt vers 1412 og 1413 i Octavio's foregaaende replik.

z 1414: Liff; ms. Liffuet

z 1420: der til schynde; ms. der tilschynde

z 1425: Fer; ms. for

z 1458: Forstanden; ms. forstander

Vers 1477: min'; ms. min

z 1505: Schot og Franck; ms. Sebt og Frantz

z 1516: Tørst; ms. trøst

z 1536: Rousouræ; ms. Rousoura

z 1537: ynch; ms. Vnch

z 1542: loerer, o: lurer; ms. hører(? hører?); det ses tydeligt, at affrивereren har eftertegnet et ord, han ikke kunde læse; Jsaac Vos har: . . . 't wraaklust loert op u . . .

z 1546: før; ms. for

z 1548: end at; ms. at end

z 1551: Rosouræ; ms. Rosoura

z 1572: i huoe; ms. i Huor

z 1576: lencher; sm. lenger

z 1594: Quist; ms. tiust

z 1602: Gaar; ms. for

z 1608: min'; ms. min

z 1616: Est du en Konge Søn? Dette meningsløse spørgsmål beror vistnok paa en affrивerfejl; Jsaac Vos har: Eijt gy een borger's zoon?

z 1617: suesner; ms. sic! Der skulde muligt staa: suæfuer, men det synes ikke at hjælpe paa meningen; Jsaac Vos har: Hoe seer swijmt dit gesigt, helaas, na mijn beminde moeder.

z 1648: udsuunget; ms. udsuinget

z 1650: ladt; ms. lod

z 1657: Ved dette vers staa i ms. atter: Mauritz.

z 1679: Gaar schient Morfader bort, ier Schylden ieg forlader; hos Jsaac Vos staa det modsatte:

Wyf af van my, o snode.

Schoon dat Myn Grootvaar nu vertrocken is, so woont Uw vyandt in dees borst!

z 1681: Aderne; ms. aaderen(?)

z 1702: Lyches; ms. Lychens

z 1750: Ufschylldigt Fængsel er for mig en større Vre; denne sætning, som er indskudt af oversætteren, minder om Jammers Mindet p. 20, tredje stykke, hvor bl. a.: Ufschylldigt Fængsel undertrycker icke eens Vre, men den forøger Vren, etc.

z 1768: Rosouræ; ms. Rosoura

z 1774: doe; ms. død

z 1775: ham; ms. hand

z 1790: Min' ms. min

z 1809: spide; ms. spede(?)

z 1821: schiunche; ms. schienche(?)

z 1856: Sam Vieltighed; ms. sic! men her, som paa et ikke ube-

tydeligt antal steder, maa det bero paa et personligt Skøn,
hvorvidt affrieveren har ment at skrive eet eller to ord.

Vers 1863: Bøe; ms. Bøye

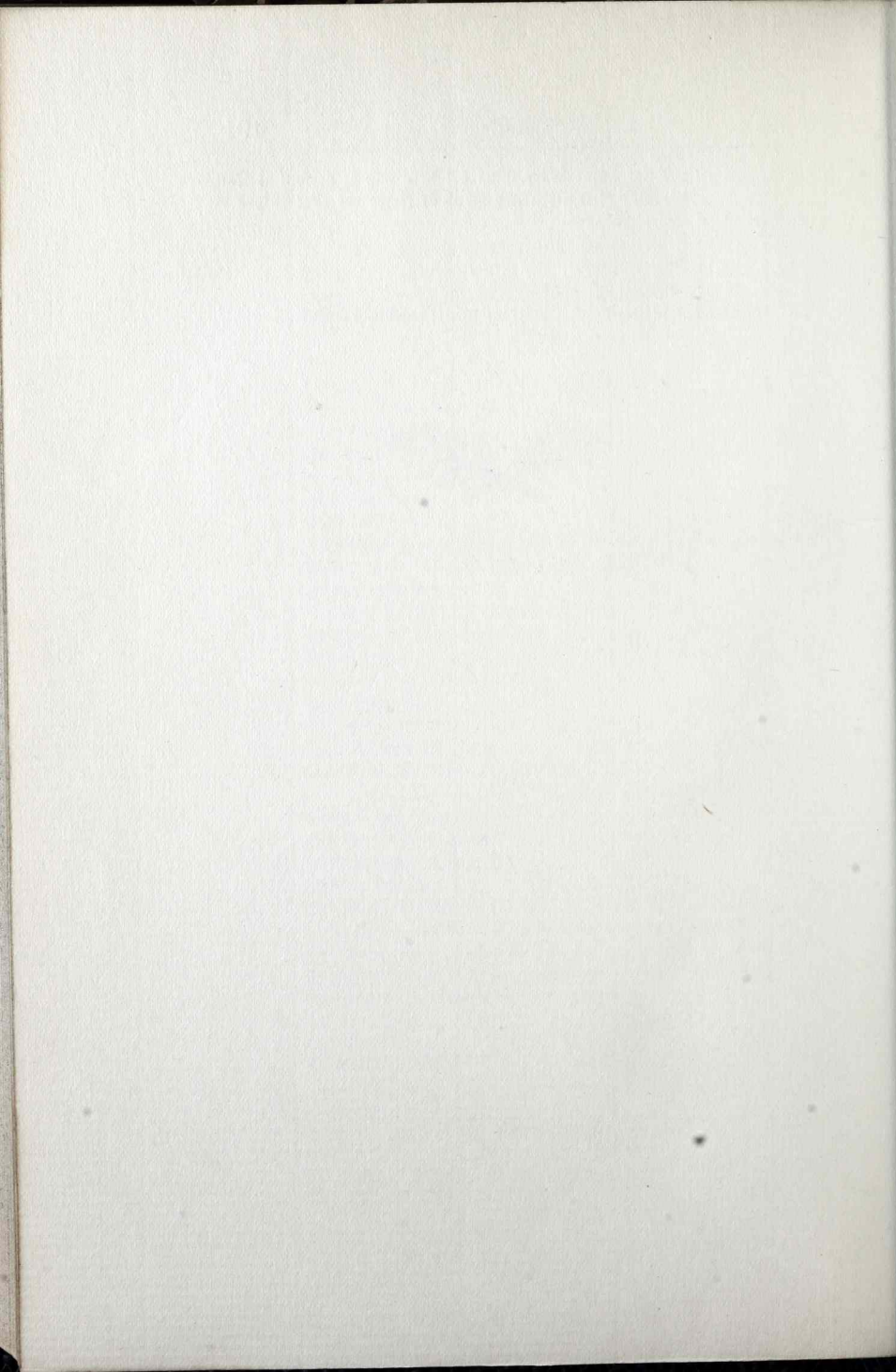
z 1872: Princess; ms. princesses

z 1877: men' Rosouræ; ms. men Rosoura

z 1883: bundne; ms. bundue.

Pag. 183 l. 1 f. n.: Tragi Comedie; ms. Tragedie Comedie.

Egill Røstrup

To danske
Gaadefulde Skuespil

fra

Det XVII Aarhundrede

Udgivet med Understøttelse af Carlsbergfondet

Pris 4 Kr. 50 Øre

Et litterærhistorisk Fund af stor Interesse, et hidtil ukendt romantisk Skuespil paa danske rimede Vers, skrevet ca. 35 Aar før Holberg begyndte sin Virksomhed, udkommer d. 16. Marts — paa 220-Aarsdagen for *Leonora Christinas* Død.

Skuespillet, som med Understøttelse af Carlsbergfondet udgives efter et Manuskript i Rigsarkivet, staar i Henseende til Sprog og Versifikation paa Højde med det bedste af det 17. Aarhundredes Litteratur. Det tilhører en Kunstform — Tragi-Comedien —, som iøvrigt ikke findes re-

præsenteret i Danmark, og det er saaledes en værdifuld og ejendommelig Forøgelse af vor sparsomme dramatiske Litteratur før Holberg.

Endelig faar det forøget Interesse derved, at det er lykkedes Udgiveren, Sceneinstruktør EGILL ROSTRUP, at tilvejebringe overvejende Sandsynlighed for, at det stammer fra *Leonora Christinas* egen Haand, og at det er det, som hun den 27. Februar 1688 lod sine Husfolk opføre paa Maribo Kloster.

Bogen fremkommer i smuk Udstyrelse og trykkes kun i 400 Salgseksemplarer.

Bestillinger modtages i enhver Boglade.

G. E. C. GADS FORLAG.

Fra Hr. Boghandler

udbedes:

Eksplr.

EGILL ROSTRUP:

TO DANSKE GAADEFULDE SKUESPIL.

Navn og Stilling

Adresse

